

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

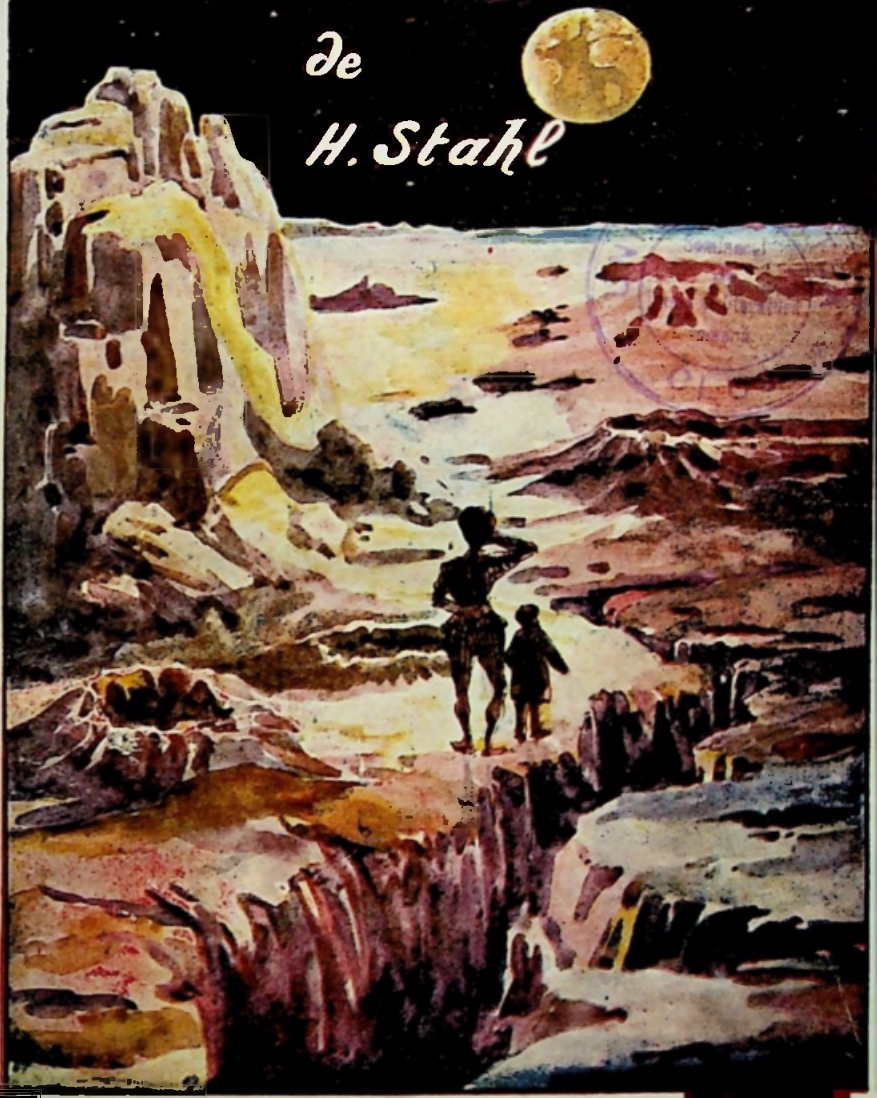
Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

UN ROMÂN ÎN LUNĂ

de

H. Stahl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

616634

HENRIC STAHL

UNIVERSITATEA
Seminarul de limbă și literatură română
CLUJ

Un Român în Lună

ROMAN ASTRONOMIC

ILUSTRAȚIUNI DE STOICA ȘI MURNU

BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice „TIPOGRAFIA ROMANEASCA"
No. 14, STRADA IZVOR, No. 14
1914

BCU Cluj-Napoca
FILRL000000211

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„BUCUREȘTII CE SE DUC“

Schițe umoristice :: 97 ilustrațiuni originale

de **HENRIC STAHL**

Din coprinsul volumului: *Bucureștenbad. La baie la Tir. Șoseaua în ziua de Sf. Ilie. Liliecii din Squarul Zlătari. Paradisul slujnicilor. Prin mahalale. Un schit de călugări în mijlocul Capitalei. Prin Calea Văcărești. Spre ziuă în București. Prin cimitirul Bellu, Duminica*

„... Bine a făcut d. H. Stahl, care n'a cerut dela niciun patron și dela nici o revistă patenta de scriitor, dar a știut să se impuie celor cari nu cer botezul de bere și botezul de șvarț talentelor noue, că a privit cu ochii săi pătrunzători împrejur. Chiar aici lângă noi, unde suntem cu toții și nu vedem decât Calea Victoriei, Șoseaua, autoritățile, sălile de petrecere și nu simțim decât poftă și saț de viață modernă, dumnealui a văzut atâtea alte lucruri, și nu numai ruine profanate și desprețuite, a văzut încă atâta muncă, atâta iubire, atâta nevinovăție și atâta haz, încât să aibă de ce plânge și râde câți duioși și sentimentali voiți

Cartea este: se chiamă „Bucureștii ce se duc“ și, făcând bine sufletului, va trezi poate și sentimente de pietate care vor duce la îndeplinirea unor datorii prea mult uitate“. N. IORGA

DELA MANEVRE

ȘI ALTE SCHIȚE VESELE

Din coprinsul volumului: *Covrig. Epurașul. Gramofon Club-Român. Turculețul. Deșteptătorul meu. Suflet de mamă Budapesta-Arad. Poezia Noroiului. Nedumeriri și cugetări extraprofunde. Râșnovul.*

„... Am o deplină bucurie de câte ori întâmpin o carte bună, și în alt înțeles decât al tehnicei, și de câte ori prin ea pot străbate la izvorul de bunătate de unde a plecat.

Astfel de cărți sunt ale d-lui Stahl. In ele se află, nu numai o notare precisă, sigură, în mișcări repezi, a vieței care se desfășură, nu numai scântei de umor, care luminează și scenele triste, nu numai o foarte bună limbă literară, dar și nota aceia de pietate pentru vechime, de iubire adâncă pentru cei mici, nelămuriți în gând și împiedicați în faptă, cari și mie îmi sunt cei mai dragi.

In cartea „De la Manevre“, în partea ostășească a ei, e aceiași fixare a momentelor reale, aceiași iute preciziune a icoanelor și mai ales aceiași duioșie pentru cei ce dau unei oștiri, nu numai vitejia și supunerea, dar și voioșia și seninătatea— ba chiar pentru un biet iepuraș mort de frică, în clipa când îl grațiază colonelul înaintea căruia prizonierul a fost adus.

Răsbată d. Stahl tot mai mult în viață și va găsi pretutindeni pe acești bieți oameni cari rabdă mai mult decât ceilalți și, la întâmplare, pot dovedi ca și din punctul de vedere moral, pot mai mult decât ei“. N. IORGA

850-21 (Stahl, H.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/ndr1901-1932

La 1645, într'o vreme când astronomii se cam ardeau pe rug, părintele Rheita, scriind o carte despre Lună, o închină lui... Isus Christos! De atunci, inteligentul și mai ales rentabilul obiceiu de a-și închină operile măririlor s'a democratizat și astăzi, un om practic își dedică volumul dacă nu M. S. Regelui, unui membru al familiei regale, ori Administratorului Domeniilor Coroanei, atunci șefului partidului politic la putere, ministrului cultelor și instrucțiunii publice, ori profesorului dinnaintea căruia «autorul» mai are vreun examen de trecut.

Neavând cinstea să fiu catalogat în condica nici unui partid politic, n'aș fi putut dedică cu folos a mea lunatică operă nici măcar d-lui delegat al mahalalei mele, și atunci, ca să nu rup totuși cu un obiceiu secular, să mi se îngăduie să închin cu recunoștiință această lucrare unui nerăsplătit muncitor tenace, prietenului meu Victor Anestin, care prin graiu și prin scris a făcut pe atâția să mai ridice puțin ochii de pe mocirla pământească spre stelele curate.

Henric Stahl.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

LUCRARI FOLOSITE

V. Anestin, Cum să înveți stelele, 1913.
I. Olescu, Credințele țăranului român despre cer și stele, 1907
Camille Flammarion, La Lune (Astronomie populaire).
„ „ Voyages en ballon.
Amédée Guillemin, La Lune, 1866.
Abbé Th. Moreux, Les Eclipses, 1912.
„ „ „ Un jour dans la Lune, 1912.
P Puiseux, La terre et la lune. 1908.
Illustration, Splendidele hărți lunare din No. 3661 April 1913.
Ph. Fauth, Was wir vom Monde wissen, 1906.
J. Nasmyth & J. Carpenter, (Traducerea germană de Klein), Der Mond, 1906.
N. S. Schaler, The Moon, 1903.
Garrett P. Serviss, The Moon, 1907.
O lunetă de 75mm. obiectiv.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

LĂMURIRE

Dau astăzi al doilea volum de **literatură folositoare**, *conform planului de muncă ce mi-am propus.*

Lucrarea de azi ar fi trebuit să fie debutul meu în literatură; s'a întâmplat însă că, dând spre cetire primele capitole ale **„Românului în Lună"** *profesorului meu respectat d-l N. Iorga, de a cărui înnălțătoare prietenie s'a folosit atât sufletul meu, să fi primit sfatul a mai lăsă luna și stelele deoparte și să încerc a scrie și alte capitole ca* „Bucureşti spre ziuă" *cu care-mi începe romanul. Așa am făcut și atunci am publicat, în 1910, ca prim volum de literatură folositoare,* **„Bucureşti ce se duc"** *după care a urmat* **„Dela manevre"**, *(1912) în care am avut de țintă să dau schițe militare lipsite de defectele celor de până atunci: apoteozarea sau trivializarea.*

Deși în 1914—an când parcă-ți crapă obrazul de rușine să cugeți că ești european și-ți vine să-ți dai demisia din această calitate—public totuși **„Un român în Lună"**—*și lunatec trebue să fii să scrii despre Lună astăzi.*

Ținta mea a fost de data aceasta să dau, sub forma unui roman, atrăgător de se poate, noțiuni de astronomie populară, fără socoteli, cifre, statistici, fără aberațiunile de imaginație în căutarea senzaționalului de care suferă imitatorii de astăzi ai genialului Edgard Pöe și să povestesc lucruri aproape firești într'un cadru mai nou, într'o formă literară cât mai îngrijită, cu fraza ritmată pe cât posibil.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tede, ca ziua în toiul verii. Cerul erà negru catifelat, stelele somnoroase clipeau repede ca să nu adoarmă, Marte singur se căzneà să ție deschis un ochiu mare și roșu; când și când, o stea căzătoare zgâria negrul cerului de Decembre cu o dungă de foc.

Pe străzi nimeni; casele păreau niște mari siluete negre. De pe unele, un fum alb se înnălța ca dintr'o cădelniță spre astrul nomad. Sus pe un acoperiș, o pisică, cu coada sbârlită, jălește ca pruncul nou născut. Dela Poșta mare, pe unde tocmai treceam, cădeà pe zăpada străzii lumina albastră a unui glob electric: par'că ar fi prins cineva acolo Luna, silind-o să luminezee aparatele Hughes. Peste drum, la Carul cu Bere, scaunele puse piramide pe mese, înlesneau măturatul, iar pe zăpada nou căzută urme în zigzag arătau exact drumul apucat de ultimii mușterii ai berăriei. In fața mea, cupola Casei de Depuneri strălucià fosforescent sub lumina Lunii, iar drept deasupra gingașei clădiri, frumoasa constelație iernatică a Orionului și strălucitorul Sirius, pluteau în văzduhul curat. Calea Victoriei erà pustie, cu becurile Auer stinse pe o parte a ei; liniștea somnului împresură totul. Departe, în spre Bulevard, se vedeà lumină la etagiul unei clădiri, vreun club; iar dintr'acolo, venînd spre mine ca doi ochi de lup, înnaintau mărindu-se felinarele unei trăsuri, ce fără sgomot, pe asfaltul acoperit cu zăpadă, ducea acasă vreun decavat. In fața bisericei Zlătari, un birjar moțăia pe capra unei trăsuri hodorogite, cu doi cai slabi; picând de somn, bietele Rosinante se lăsau încetișor pe vine, tresărind apoi brusc, sculând și pe birjar. Un repede inventariu mintal al buzunarelor mă făcu să rezist disprețuitor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la insinuanta poftire: „gata conaș!“ a birjarului și să cobor mai repede, pe Mihai-Vodă, spre gârlă.

Masiva clădire pătrată a Hotelului de Franța e luminată la catul întîiu, deasupra firmei „Café Restaurant“: vreo „Academie de biliard“, ocultă; la o fereastră, un chelner își numără bacșișurile. Pe stradela Ilfov, alte lumini: un „Cafeu Concert“, de unde iese pripită, ferindu-se de trecători, o nenorocită creatură în rochie albă, îmbrobodită într'un șal ordinar; mântuindu-și trista meserie, s'afundă în cine știe ce colț de mahala.

Câțiva lăutari trec cu vioarele sub palton, căscând zgomotos sau scuipând cu convingere; neagra figură a muscalagiului, cu un muc de țigară în gură, se luminează de un foc satanic când trage în piept tutun. Imensul maidan Duca, ziua, loc de întâlnire gălăgioasă a slujnicelor, soldaților și oltenilor, e pustiu acuma, iar bărcile, călușeii, baracele de pe acest bâlciu permanent iau, sub lumina Lunii, ciudate forme. Stâlpii de telegraf singuri, în marea tăcere a nopții, cântă plângător: mintea-mi obosită îl compară cu un gât imens de uriaș mustăcios ce ar cântă rânjind din drâmbă.

Pe cheiul abia luminat de răzlețe lămpi de petrol afumate, trec scârțiind carele încărcate mergând cu greu spre hale.

Răzimat de un felinar, un vardist soarbe ceaiul fierbinte cu care-l cinstește bragagiul bulgar, amic al uniformei românești. Trecui repede cheiul Dâmboviței „dulci“: apa-i așa de neagră, curgând atât de jos, cu murmur slab, chemător, prea îmi amintește înnecatul ce l'am văzut la morgă... La farmacia din colț, înghemuită într'un șal, vreo mamă ce-și are

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

pruncul bolnav, aşteaptă să i se deschidă, neîndrăznind să sune a doua oară. Cotii în spre lunga stradă a Izvorului. În dreptul mai fiecărei curţi mă întâmpină gâlgâitul vesel şi cam batjocoritor pentru ordonanţele primăriei, al fântânilor lăsate să curgă zi şi noapte de frica îngheţului. Şi, mai mergând, aud zgomotul unui fierăstrău muşcând cadenţat lemnul tare: la un depozit de lemne, un bătrân şi-a început munca grea şi monotonă, ajutat de baba lui; şezând pe o buturugă, trăgea şi ea fierăstrăul lung cu o mână, suflând în cealalta s'o încălzească.

Trec de strada Sf. Apostoli, privind la vechiul palat a lui Mihai-Vodă Viteazul, azi palatul Arhivelor, cum se ridică pe coasta dealului, alb ca o vedenie din trecut, deasupra pretenţioaselor case de cârciumari îmbogăţiţi. Un alt vardist ce moţăia pe-o bancă, sculat de scârţâitul zăpezii sub paşii mei, se scoală aiurit, apoi, cu demnitate, fluieră alene şi lung de ai zice că-şi dă sufletul. Într'o curte, un cocoş îşi scutură epileptic aripile, cântând răguşit; pe dată altul, politicos, îi răspunde, pe diapason mai înnalt, şi apoi altul, şi iar altul, în tot mai depărtate mahalale; o gâscă, printr'un gârâit strident, protestă că i se turbură somnul, şi iar liniştea nopţii apasă asupra oraşului.

Ca să mai uit de drumul lung, privesc cum umbra-mi mică, trecând sub un bec de gaz, creşte mereu şi iute ca un uriaş din basme, pe măsură ce las în urmă felinarul, pierzându-se imensă, diluată, în lumina felinarului vecin, pentru a reîncepe neagră, mică, din nou să se lungească. Din spre gară un fluierat de tren rupe văzduhul, şişiitul sacadat al aburului şi tropotul roţilor pe şine neputându-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

face să tacă, iar corul câinilor, lătrând enervant prin mahalale, devine mai puternic. Lângă turnătorie, sunetul argintiu al unui deşteptător scoală o familie de lucrători.

Ocolesc, umblând mai repede, grele căruţe de fier, ce s'afundă în întunerecul străzii Rinocer, gândind că şi guturaiul e uneori folositor. Sirenele fabricelor din Dealul Spirei urlă după lucrători turburând somnul mahalalei: venind de prin Puţu de Piatră, căruţe de franzelar trec grăbite împrăştiind miros de pâine caldă ce-ţi dă foame turbată.

Lumină mare la bărbierul Zaharia: să aibă muşterii aşa de dimineaţă? Sau poate a adormit iar cu lampa aprinsă, fără a lăsă perdelele?.. Ei, atunci e de râs! M'apropiu doritor de vreo farsă... un fior îmi zguduie trupul: îi murise un copil... Cu lumânări mari la căpătâiu, întins pe catafalcul alb, stă singur micul cadavru cu pleoapele strâns lipite în orbitele adâncite, cu nasul subţiat, de ceară.

Fugii îngrozit, ca sub mustrarea unei crime şi mi-era frig pe fruntea-mi înnăduşită. Ce rău e să străbaţi zilnic o stradă lungă şi să vezi cu ce nepăsare, moartea, stăpâna tuturor, presară jalea pe placul ei! Egoist, te rogi atuncea: Scuteşte Doamne, casa *mea!*

Mergeam de acum bănuitor, privind în urmă-mi la fiece pas, şi-mi fu frică de lătratul unui biet căţeluş, frică de hârşiitul fierului curăţind şinele tramvaiului din deal la Oppler, frică de măturătorii primăriei, mergând în grupuri, cu mâinile băgate în mâneci ca într'un manşon, ridiculi cu pelerina lor scurtă, cu glugă de domnişoară. Umbrele luau aspecte fantastice: mi se părea că tot stă cineva ghe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

muit după fiece poartă, gata să sară asupră-mi. Mă hotărîi să merg în mijlocul drumului, urmând dunga neagră lăsată pe zăpadă de şina curăţată, ferindu-mă de trecătorii tot mai numeroşi : lucrători mergând spre fabrici, distribuitori de ziare plecând să-şi umple geanta, soldaţi alergând pripit în spre cazărmile din deal, unde gornistul sună deşteptarea.

Dureros de lugubru mi se păru urletul, la Lună sau la muzică, a unui câine şi ţipătul folositoarei cucuvele, atât de obişnuit prin mahalaua mea.

O nouă stea, a zecea poate, căzu.

Urcam acuma dealul din dreptul fabricei de bere Oppler. O stea erà atât de aproape de Lună, în cât dispăru par'că întrînsa, topindu-se în lumina ei, înghiţită de vreun crater al astrului ce rânjea mulţumit. Văzusem ocultaţia unei stele.

In sfârşit, iată-mă în str. Puişor, acasă, sdrobit.

In clipa când vrui să deschid uşa grădinei din faţa casei mele, deodată, cu un şuerat ascuţit, văzui, căzând spre mine cu iuţeala trăsnetului, un bolid, orbitor de albastru, ce lumină tot cerul. Bolidul aprins căzu la vreo 10 metri în faţa mea într'un munte de zăpadă, strâns în ajun de copii. Sfârîind prelung prin bruscă răcire, se stinse împrăştiind cu zgomot, nori de aburi albi...

II

Un bolid misterios

Mă oprii ca împetrit: puţin să fi grăbit pasul şi aşi fi fost strivit de bolid! Uitând de primejdia prin care trecusem, alergai să-l văd de aproape. Se în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gropase cu totul în mormanul de zăpadă şi intrase desigur şi în pământ destul de adânc. Luai repede o lopată şi începui a da în lături zăpada şi pământul răscolit. Mă aşteptam să apară un pietroi uriaş, negru şi gloduros, cum sunt aeroliţii. Spre marea-mi surprindere, lumina Lunei îmi arătă un corp cilindric, neted, cu luciu argintiu, lung de vre-o trei metri, lat cam de 1 metru 50 şi subţiat spre vârf, ca o imensă căpăţână de zahăr... Aerolit să fie, ori creaţiunea unei fiinţe cugetătoare ? Dădui cu şi mai mare grabă zăpada în lături. Bolidul lua tot mai perfect forma unei ghiuleli de tun. Să fie vreun proectil uriaş svârlit asupra sărmanului pământ de invidia locuitorilor din Marte sau Venus? Surescitat la culme alergai în casă, aprinsei lampa cu acetilenă a bicicletei şi cercetai proectilul de aproape.

In fundul ghiulelei-bolid era un geam pătrat. Imi păru de o neobişnuită grosime. Cercai să privesc printr'însul, cam cu teamă, căci mă aşteptam să-mi apară în geam cine ştie ce figură hidoasă rânjind la mine diabolic... Geamul însă, fie din cauza grosimei lui, fie din pricină că era mat sau pătat, îmi reîntorcea lumina lămpei şi nu putui zări nimic din interiorul ghiulelei uriaşe. Dusei atunci urechea la geam şi reţinându-mi sufiarea, ascultai... nici cel mai slab sgomot nu răzbi din interior.

Pumând lampa jos, apucai iar lopata şi lucrai cu vigoare la desgroparea complectă a bolidului misterios. Apărură întâi două geamuri unul pe fiecare latură, mari cât un cap de om; între ele câte un geam mic rotund, ca cele de pe vapor... Să fie un nou fel de aeroplan? Un aparat de sburat plecat de pe o planetă vecină ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cum să văd ce e înăuntru? Cum să deschid bolidul?

Proectând lumina lămpei printr'unul din geamuri şi privind prin cellalt, aparatul se lumină înnăuntru. Cu aviditate ochii mei îi scrutară interiorul... Bolidul era gol!

Prin căderea, după ce străbătuse grămada de zăpadă peste care căzuse, ghiuleaua cu geamuri se înfipsese, cam pieziş, în pământ, turtindu-se la capăt. Ca să o pot culcă pe muche, începui a da în lături toată zăpada şi pământul în care se înfipsese. Atunci, bolidul, în loc să cadă greu ca o masă, sguduind pământul—cum mă aşteptam judecând după grosimea pereţilor lui—căzù uşor de par'că ar fi fost de plută... Cercai să-l ridic: nu cântărea mai mult de 60 kgr. Proectai iarăşi lumina lămpei în interior şi văzui sticle sparte, cutii de acelaş metal argintiu—un fel de aluminiu fără îndoială—toate valvârtej amestecate într'un praf galben. Privind prin cellalt geam, zării un fel de şea de bicicletă, legată, mobil, de perete, cum e scaunul vizitiilor dela tramvaiele bucureştene; apoi, urcând spre vârful conic al aparatului, erau sârme, manivele, comutatoare electrice, iar sus de tot mi se părù că zăresc un electro-magnet foarte mare... Nu mai puteà fi îndoială; bolidul căzut din cer era un aparat de sburat, al unui Martian probabil, căci în Martie zic învăţaţii că ar fi oameni.

Dar cum de nu e nimeni într'însul? Cum a putut veni ghiuleaua fără mecanic pe pământ? Iar dacă a locuit fiinţă omenească în bolid—ceeace pare neîndoios—cum a putut trăi fără aer în această cutie strâmtă? Prin ce mecanism a putut sburà aeroplanul martian? Cum n'a îngheţat Martianul străbătând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stoica.

Fig. 1. — „Cu aviditate ochii mei scrutară interiorul . . . Bolidul era gol! . . .“ (pag. 14).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

regiunile fără atmosferă?! Sau, poate, locuitorii din Marte trăesc fără aer, fără căldură, fără hrană, fiindu-ne totuşi atât de superiori, deşi evident asemănători nouă ca concepţie a creerului?!...

Poate că deschizând ghiuleaua sburătoare să aflu răspunsul acestor enigme!

Stăpânindu-mi nervozitatea, cercetai cu luare aminte cutia metalică să văd pe unde aşi putea-o deschide. Constatai că se compune din două jumătăţi, hermetic închise, dar nu văzui nici un mâner, nici un şurup, nimic care să-mi permită a o deschide; doar la mijloc erà o balama groasă, de acelaş metal alb şi dur. Alergai în casă după scule şi cercai să o pilesc. Dinţii pilei lunecară fără să poată muşcà metalul; o daltă de oţel se sparse ca şi cum ar fi fost de sticlă. Atunci, de necaz în faţa neputinţei mele, izbii cu furie cu ciocanul într'un geam... O pocnitură, ca un foc de puşcă, urmată de o lungă şâşâitură rupse tăcerea nopţei şi sticla cea groasă a geamului, fu prefăcută în ţăndări, pisată! Mă cam speriai şi-mi trecù necazul; apoi, împins iarăşi de curiozitate, mă apropiai să privesc prin geamul spart. Pricepui atunci de ce bolidul, cu toată grosimea lui, erà uşor ca fulgul: pereţii erau foarte subţiri, de aluminiu, dar dubli: erau două învelişuri metalice băgate unul într'altul, cu un strat gros izolator de vid între dânsele. Pocnitura ce mă speriase a fost pricinuită de năvălirea cu presiune a aerului în camera izolatoare dintre pereţii concentrici.

Băgând mâna toată în bolid şi luminându-i interiorul prin geamul opus, dădui în lături, cioburile, cutiile, praful galben de pe linia de împreunare a celor două emisfere ale ghiulelei, căutând cu atenţie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în dreptul balamalei vreun mâner, cârlig, ceva de care trăgând sau împingând să se deschidă invenţia diabolică. După câteva dibuiri, vârând mai adânc mâna în interior, apucai un belciug, trăsei, şi ghiuleaua de aluminiu se deschise fără greutate în două emisfere.

III

Ce conţinea aeroplanul căzut din Marte

Se făcuse ziua deabinelea, dar tot cu felinarul bicicletei umblam, într'atât mă concentrase extra-ordinara întâmplare. Nu-mi dădu prin gând să-l sting şi să-l las jos ca să-mi fie ambele mâini libere de cât după ce izbutii să deschid bolidul.

Cu multă băgare de seamă începui să scot din cele două emisfere cioburile de sticlă, cutiile de aluminiu, aparatele răsturnate valvârtej. Unele cutii aveau robinete, în altele eră o substanţă gălbue, în altele un fel de bomboane de tuse tăiate pătrat şi negre ca gudronul. Nu îndrăsnii să le ating cu limba şi nu-mi putui explică utilitatea acestor substanţe ciudate. Scuturând şi suflând praful galben ce pătase totul, văzui în vârful bolidului un drug gros de fier, solid, nituit transversal în pereţii de aluminiu. Exact deasupra lui, la 2 cm. erau furcile unui electromagnet uriaş, fixat vertical cu nituri de vârful aparatului. Sub drugul de fier şi lipit de dânsul se află o roată tot de fier, spre care se îndreptau coarnele potcoavei unui al doilea electromagnet aşezat însă orizontal. Un plafon, spart în mai multe bucăţi prin cădere, se întindea sub aceste electro-magnete. Ten-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuiala părea făcută dintr'un fel de ciment cu aspect mătăsos-metalic, armat cu nenumărate sârme în spirală. Nu mi-am putut explică atunci utilitatea acestei tencuieli ciudate, dar desigur că eră capitală, judecând după mulțimea de sârme electrice cari se afundau într'însa.

Sus la mijloc, și legat de două sârme electrice în spirală—și astfel se explică de ce nu s'a spart—eră un tub scurt, de sticlă mată. Plecând dela toate aceste tuburi, cercuri și electromagnete, sârme electrice se coborau până în spre podeala odăei sburătoare, legându-se prealabil de comutatoare și manivele.

Luându-mă după sârme, dădui jos, de acumulatoare: sute de lamele paralele din acelaș metal alb foarte ușor, așezate în niște cutii cu pereții de cauciuc, pardosind fundul aparatului, de jur împrejurul geamului pătrat prevăzut cu două puternice mânere.

Priveam la toate aceste aparate cu neastâmpărată dorință de a le atinge, de a le află rostul, dar eram reținut în acelaș timp de o copilăroasă frică de necunoscut. In sfârșit, cu sfială și cu teamă parcă de a fi trăznit, învârtii de un întrerupător, de cel mai mic: pe dată tubul scurt de sticlă mată din tavan, devenì fosfoscerent răspândind o splendidă lumină albastră. Oprind curentul, sticla redeveni mată. Nu mă puteam reține de a tot aprinde și stinge minunata lumină puternică și neobositoare pentru ochi. (Evident principiul tubului lui Geisler perfecționat).

Prinzând curaj, trăsei de un comutator: o scânteie albastră pârâi și atâta; dar lampa cea frumoasă nu se mai aprinse.

Invârtii apoi de o manivelă: electro-magnetul orizontal începù să se miște de jur împrejurul pere-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

telui, dar cu furca mereu îndreptată spre cercul de fier median.

Atunci, ca şi cum mi s'ar fi luat un văl deasupra creerului, mi-am explicat pe deplin mecanismul, de o simplicitate copilărească, a odăei sburătoare: un curent electric, foarte puternic, transformă în magnet fierul brut în formă de potcoavă; electro-magnetul atrăgeà bucata de fier din dreptul lui, drugul însă, fiind solid ţinut la aceiaşi constantă depărtare de magnet, nu se puteà lipì de el, aşa că, electro-magnetul, în forţa-i enormă de atracţiune, sorbeà în văzduh odaia zburătoare, atrasă în vid cu o iuţeală variind după intensitatea curentului electric ce da viaţă magnetului. Al doilea electro-magnet, cel orizontal, slujeà desigur pentru a obţine direcţiunea dorită spre stânga sau spre dreapta. Aşa îmi închipuiam cel puţin, pe baza amintirilor de fizică din liceu, dar altul erà secretul puterii de sbor a bolidului.

Mecanismul prin care puteà să zboare bolidul, îl pricepeam acum; înţelegeam iarăşi cum, graţie stratului fără aer ce dintr'adins fusese lăsat de jur împrejurul învelişului intern, temperatura rămânea neschimbată în odaia zburătoare şi se puteà deci străbate fără teamă regiunile gerului neînchipuit. Trebuì să renunţ însă a pricepe cum se împiedeca asfixia, cum Martianul a putut lua cu sine hrană şi apă în cantitate suficientă pentru o călătorie atât de lungă; enigmă rămânea iarăşi natura fiinţei marţiane atât de vădit superioară nouă, enigmă erau motivele călătoriei în eterul infinit şi mai presus de toate *cauza dispariţiunei mecanicului.*

Avui dorinţa să intru în bolid pentru ca, şezând pe scaunul mobil, să-mi dau mai bine seama de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

forma corpului ingeniosului locuitor al planetei vecine. Ridicai deci emisferul inferior, fixând pe pământ fundul cu acumulatoare şi, sărind în nacelă, m'aşezai pe şea. Coatele mi se rezemau în mod natural pe un fel de măsuţă circulară, lată de două palme, lipită de jur împrejurul peretelui, şi care mă înconjură ca un brâu. Martianul trebuiă deci, după toate probabilităţile, să aibă formă asemănătoare cu a omului căci altfel ce rost ar fi avut şeaua, măsuţa circulară? Mai mult: trebuia să fi avut cam înălţimea mea: 1.65 m. Nu pricepeam însă rostul... semineţelor de floarea soarelui presărate pretutindeni; nu înţelegeam pentru ce se pătase geamul inferior de urme de pasăre. Aceste seminţe, pe pământ hrana papagalilor, să fi fost merindele Martianului? Un cap de pasăre să fi avut născocitorul minunatului aparat de zburat, al lămpei, al acumulatoarelor uşoare ca pana! Prea era neverosimil şi totuşi puteă fi altfel?

IV

Ieroglifele Martianului

Ca să-mi dau seama de felul cum erà fixată de perete masa circulară, m'aplecai, şi atunci, văzui dedesubt, pe o poliţă, un caiet gros, cu scoarţe de muşama neagră.

Febril îl luai, îl deschisei. Erà plin de semne cabalistice, de ieroglife stranii. De altfel, privite de aproape, semnele erau foarte clare, rândurile depărtate unele de altele iar semnele extraordinar de scurte, culcate tare spre dreapta, ca scrisul cucoanelor; aceste litere bizare semănau a cifre arabe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

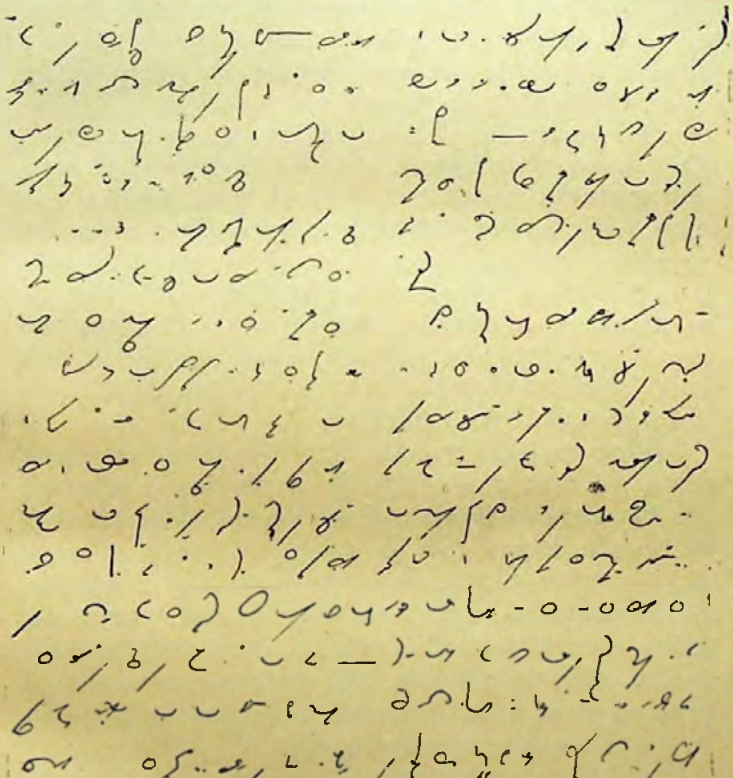

Fig. 2. — Prima pagină a manuscrisului aflat în bolid.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trunchiate, strâns lipite unele de altele, ca un fel de stenografie extrasimplificată. Văzusem pe la întruniri, la universitate, luându-se note în stenografie, dar stenografii aceia făceau semne atât de întortochiate, de sucite şi de încolăcite, în cât ai fi zis că iese fidea coprinsă de delirum tremens din creionul lor. Ieroglifele atât de netede şi de concise ale Martianului variau totuşi dela pagină la pagină, scrisul fiind uneori mai apăsat, alte ori mai subţirel, alte dăţi tremurat şi agitat ca scrisul unui bătrân sau unui alcoolic. Pagini întregi nu coprindeau o singură ştersătură, pasagii urmau pline de corecturi, adause şi aruncături din condei, ca iscălitura în cirilice a vreunui boer dinnaintea Regulamentului Organic. Mai încolo se rupsese cu violenţă câteva pagini din caiet apoi iar urma scrisul acela frumos, limpede, în relief, săpat ai zice în hârtie.

Invârteam încet, pagină cu pagină, doar-doar vreun semn exterior, să deslege, fie şi în parte, misterul. Nu văzui decât iarăşi coji de floarea soarelui şi în mai multe locuri pete de pasăre. Ciudat!... Mai răsfoind câteva pagini, observai că scrisul se măreşte, devine tremurat, agitat, sacadat; întorsei încă o pagină şi atunci, necrezând ochilor, văzui scris, **în slove latine,** abia descifrabile, trei cuvinte *„asbestoid refractar atracţiunei“*, întorsei iar o pagină şi atunci, în graiu limpede **românesc,** citii:

„...fie ca în sborul tău, să cazi pe pământul românesc iubit, ce nu mi-e dat să-l mai sărut odată... iar vouă, oamenilor, vă iert baljocurile, apatia voastră; vă dăruesc din toată inima invenţiile mele“.

Şi mai jos, abia lizibil, tremurat, căzător, se citea: *„Alfabetul“*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi se dădea, foarte diformat, alfabetul stenografic ce urmează, grupat de mine mai clar ca să se poată folosi de dânsul oricine.

In sfârşit dedesubt, filiform, abia citeţ, scrisese:

„*Formula pastilelor oxigenatoare: apă + peroxid de...* Formula nu putuse fi isprăvită.

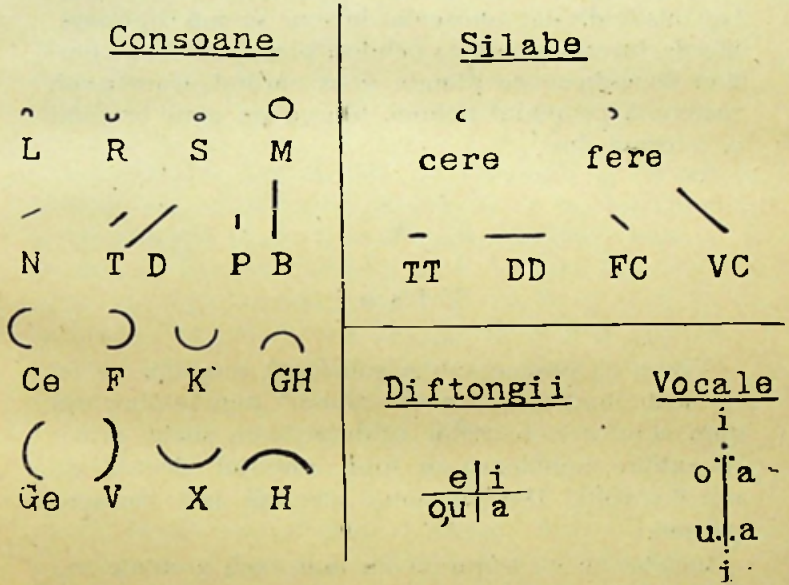

Fig. 3. — Alfabetul pentru descifrarea ieroglifelor.

Cum de a mai putut aşezà caietul pe poliţă, închide aparatul, să-i dea drumul gol în văzduh, de ce nu s'a suit în el, de unde vine, din Marte sau din Venus, din Lună? Mister!...

Intr'o stare de surescitare extremă luai febril preţiosul caiet, acoperii bolidul cu pânze şi o rogojină

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi mă închisei în biuroul meu, să mă căznesc fără întârziere să descifrez scumpele ieroglife.

Dar vai, nu-mi închipuiam să fie cazna atât de grea: rostul crucei în jurul căreia erau înşirate vocalele nu-l înţelegeam, consoanele înşirate pe măsura descifrării, nu-mi dădeau nici măcar un singur cuvânt. Eram desnădăjduit. Mă încăpăţânam să desleg misterul, dar oboseala începu să mă doboare. literile jucau dinnaintea ochilor, pleoapele mi se umflau făcându-se de plumb, şi în curând, fruntea-mi, răzămată pe podul palmei, lunecă pe cotul braţului şi adormii dus.

V

Visul

Visam că născocisem o substanţă ciudată, un fel de „asbestoid refractar atracţiunei" pământului, aşa cum vidul este refractar căldurei, cum sticla, oricât de subţire, anihilează cu totul curentul electric de mii de volţi. Din substanţa aceasta îmi făcusem pantofi.

Încălţat cu ei, trupu-mi nu mai aveà greutate, mă simţeam uşor ca fulgul şi puternic ca un Titan, căci orice lucru luam în braţe, fie el de mii de tone, perdea pe dată greutatea lui. Şi astfel, slăbănogul de mine, opream din fugă, cu o singură mână, automobile de sute de cai putere, le ridicam deasupra capului meu râzând cu hohote de frica automobiliştilor cu blăni de urs şi ochelari de bufniţă. Mă simţeam atât de uşor în cât trebuià să fac sforţări

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901_1932

ca, păşind, piciorul ridicat să nu rămâie în aer ci să se lase din nou la pământ.

Ridicându-mă, nu ştiu cum, puţintel în vârful picioarelor, îmi fu cu neputinţă să las iarăşi călcâile la pământ, până ce, obosit de a tot umblà ca o baletistă, ridicai şi tălpile... Atunci, minune, rămăsei suspendat în aer, la o palmă de pământ...

Ingrijorat, îndoii genunchii, lăsându-mă greu, să cad, să ating iarăşi pământul. Această săltare, însă tăcu din potrivă ca brusc să mă ridic cam la un metru de sol, plutind în atmosferă ca o minge de săpun.

Intîiu, îmi fu teamă, dar mă obişnuii cu strania senşaţie de absolută imaterialitate ce o resimţeam şi cu nespusă plăcere, înnaintam, ca o stafie eterată, despicând aerul cu braţele, ca la înnotat, dar fără a simţi pic de oboseală ; mişcările încete şi largi ale braţelor, semănând mai de grabă a unui gest de binecuvântare a solului vulgar de care mă deslipisem.

Lumea însă, începu să se strângă în jurul meu ca la urs, crucindu-se, şi aceasta mă plictisì. Necăjit, dădui cu tărie din picior, să recad pe pământ, dar, cu un fâşâit, ca o rachetă, ţâşnii spre bolta cerească. Un nasture al hainei, agăţându-se de o sârmă de telegraf, mă opri la vreo 20 metri de pământ. Stâlpul cu ceştile de porţelan de care erà legată sârma ce mă reţinuse, fu smuls din pământ cu toate sârmele lui, ca un fir de iarbă.

Pluteam acum în vid, la înălţimea etajului al doilea al caselor de pe Calea Victoriei şi nu îndrăzneam să lac vreo mişcare de teamă să nu fiu supt de soare sau de stele ; îmi erà frică iarăşi să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scot, la înălțimea la care mă aflam, pantoful blestemat. Vâslind încet cu brațele, căutai să mă apropiu de hotelul Frascati, în dreptul căruia mă aflam, să intru pe o fereastră în clădire, să scap. Vuetul mulțimei aclamând jos în stradă, mă enerva de-mi venea să țip. Sus pe acoperișul clădirei, un tinichigiu lipia streșina deasupra trotuarului. Speriat de zgomot, cuprins de groază văzând un om zburând în mijlocul străzei, își scăpă fiarele, picioarele îi lunecară, căzu și peste dânsul sobița cu mangal. Prinsei din zbor pe nenorocit și, ca pe o minge, îl svârli printr'o fereastră deschisă în hotel. Gest fatal: Precum se înnalță balonul din care ai svârlit toți sacii de nisip, tot astfel, scăpând pe bietul jupân, fui avântat cu iuțeala unui proiectil, în infinitul albastru...

Urcam cu furie, cu mâinile lipite de trup și orice mișcare iuțea mai tare căderea-mi în vidul fără fund, atras, sorbit de o putere nevăzută. Părul meu lung, sbârlit deasupra capului, creștea par'că mereu, capul mi se subția, gâtul mi se lungea, trupul se întindea ca și cum ar fi fost de cauciuc. Vântul sufla în pieptu-mi ca într'un tub de orgă, urlând ca o sirenă, mereu mai ascuțit; ceasornicul din buzunarul vestei, briceagul, nasturii de metal, în groaznica frecare de pătura de aer, luceau, ardeau, mușcându-mi carnea și tot mai repede cădeam în vid. Trecui de o stea, de alta și apoi iar de alta, eram ca într'un nour de milioane de scântei; aeroliți, bolizi și stele căzătoare cercau zadarnic să se iee la întrecere cu mine. Soarele mic cât o portocală și roșu de mânie, privea chiorâș la mine.

Bietul meu trup, lungit acum la mii de metri, trecu mai iute ca lumina de Calea lactee, unde un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stoica.

Fig. 4. — „O lume oribilă de omizi uriașe, cu 13 picioare . . .“ (pag. 28).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

moş cu barbă de argint viu, curăţă o nesfârşită şină de tramvai, făcând ca mii de stele să scapere nebune din frecarea fierului ceresc. Trecui şi mai departe, atras acum cu furie, de o stea ce par'că mă chema, făcându-se tot mai mare: cât o chitră, cât un pepene galben, cât discul de lumină al unui cinematograf, cât cupola Ateneului într'o seară de concert, mare de n'o mai puteam cuprinde toată într'o privire.

O clipă încă şi cu dânsa mă ciocneam... Vrui să-mi fac cruce, ducând mâna la frunte, dar mâna-mi fu smucită înainte şi îngrozit închisei ochii...

In loc de sdrobirea oribilă la care mă aşteptam, mâna-mi întinsă şi capu-mi lung ca o imensă lumânare de nuntă sau de mort, avură brusc sensaţia că intră în cocă moale şi atunci, întocmai ca o minge izbită de un perete, fui svârlit înnapoi cu mii de kilometri şi iar atras cu furie de planetă şi iar respins, mai încet, ca o minge în mâna unui jucător dibaciu.

Precum un gumilastic, întins până la limită, revine, lăsat liber, la forma primitivă, aşa şi trupu-mi, lovind stratul elastic, revenì la forma-i pământească.

Eram înfipt acum în aerul planetei, atmosferă atât de compactă, densă şi elastică, încât n'o putea străbate un corp de pe pământ; stam astfel, încleit, la 10 metri numai de suprafaţa dură a planetei, cu capul în jos, cu ochii injectaţi de sânge, vinele gâtului meu umflat svâcnind tot mai puternic.

Sub mine mişună o lume oribilă de omizi uriaşe cu 13 picioare dinţate, aşezate neregulat în jurul unui trup gros, cleios, păros, având un singur ochiu bulbucat în vârful unei protuberanţe vâscoase şi mo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bile, de asupra unei guri monstruoase. Deodată mă văzură scârboasele dihănii şi urlete groaznice umplură văzduhul. Dintre omizi, una mai mare, deschizând o gură largă şi mestecând de câteva ori, scuipă spre mine o salivă lungă de 8 sau 10 metri, cleioasă ca pânza de paiajen, dar nu mă nimeri. Urlând, infectele insecte se năpustiră la bolovani de sgură, făcând o piramidă pe care se suiră. Din vârf, omida mare scuipă din nou spre mine, nemerindu-mă în ochiu. Un fir cleios unea acuma gura cea spurcată cu ochiul meu chiorît. Oribila insectă, rupând firul din gură, urcă grăbită dealungul lui spre pupila mea scoasă aproape din orbită.

Urlai de groază şi durere rupând firul cu mâna; omida căzu jos strivită. O nouă salivă se înfipse pe gâtul meu umflat, apoi alta pe mână, alta pe frunte, pe nas, pe urechi. Pe fiecare fir urcau în grabă cu urlete dihăniile monstruoase. Simţeam acum pe mine, părosul lor trup rece şi mii de guri avide muşcând din corpul meu; picioarele lor dinţate le înfigeau în carne-mi, tăind vine şi artere. Urlam nebun de groază şi durere, cătând o armă, prins tot mai mult de firele cleioase. In desnădejde smulsei pantoful din picior să dau ca un turbat.... Atunci, într'o clipită, oribila stea peri într'un con de lumină şi învârtindu-mă în vid ca o sfârleză, căzui zdrobit la pământ....

Mă deşteptai. Telefonul, pe biroul unde adormisem, suna cu îndârjire. Noaptea venise iarăşi. Dormisem ceasuri întregi cu capul pe braţul îndoit, cu ochiul drept lipit de butonul manşetei, cu mâna stângă atârnând în jos.

Mă sculai sdrobit, paralizat, abea putând mişcà gâtul; ochiul mi-era umflat de contactul timp de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

ceasuri poate cu metalul dur, iar prin vine par'că-mi umblau furnici.

Abia putui duce receptorul la ureche. Uitasem de gazetă: redacţia îngrijată mă chemă la muncă.

Desemn de Stoica.

Fig 5. — „Dormisem ceasuri întregi cu capul pe braţul îndoit..." (pag. 29).

VI

Descifrarea manuscrisului

După multă caznă, încercând întâi, dar fără izbândă, să descifrez cuvintele la rând, punând slove latineşti în locul alfabetului ieroglific a cărui descifrare se indică la sfârşitul manuscrisului şi cercând să dau un sens grupelor consonantice obţinute, apoi făcând o culegere a semnelor de un desemn mai caracteristic, mai scurt şi revenind mai des din loc în loc în paginile caietului, am ajuns să descifrez cuvinte uzuale ca: de, pe, să, şi, mai, în, că, aero-sfredel, curent electric, etc."; acestea mi-au servit de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

jaloane pentru ghicirea şi descifrarea altor cuvinte, şi aşă, pe încetul, după o muncă grea, am ajuns să descifrez tot caietul în afară de câteva pasagii scrise preă repede. cu preă multe ştersături şi îndreptări şi să citesc notele stenografice ale jurnalului de bord. aproape cu aceeaşi uşurinţă cu care citesc slovele latine.

In capitolele cari urmează. nu fac altceva decât să transcriu povestirea minunatelor întâmplări ale unui Român... în... Lună, după jurnalul său de bord!

Or de câte ori s'a putut, am lăsat neschimbat stilul autorului; a trebuit însă în câteva locuri, şi mai cu seamă pela sfârşitul manuscrisului, acolo unde prea erau numeroase îndreptările. ori prea scurte însemnările şi fără legătură. acolo unde lipseau cele câteva pagini rupte din caiet, să coordonez diferitele fragmente, punând şi dela mine. pentru ca diferitele capitole să aibă coeziune, citirea să fie cât mai puţin obositoare şi povestirea să apară ca un tot complect.

Doresc ca cititorii să urmărească povestirea necrezutei călătorii cu acelaş viu interes cu care a citit-o tălmăcitorul. Poate că ei vor pricepe mai bine ca mine mecanismul „aerosfredelului“ despre care inventatorul ne vorbeşte din păcate ici-colo numai, şi atunci poate cu ajutorul lor să izbutim a pune din nou aerosfredelul în stare să sboare şi să readucă din Lună pe bietul nostru frate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistamoldovei.ro/index.php/rm1901-1933

PARTEA II

DELA PĂMÂNT LA LUNĂ

(Note de călătorie)

I

Bucureştii văzuţi din nori

Ce zi de emoţiuni sublime! Numai privind splendidul imens orizont înstelat al nopţei, negrul înfricoşător de sub picioare şi mai ales coloana de mercur coborâtă a barometrului, mă pot convinge că în adevăr plutesc în aerul curat, la 1000 metri înălţime.

Erà ora 3, o căldură înnăbuşitoare, când, după un ultim inventar amănunţit al acelor ce luam cu mine în lunga mea călătorie, mă închideam, nu fără emoţie, în aerosfredelul meu. Experienţele făcute cu modele reduse ale aparatului meu sburător, reuşiseră pe deplin şi totuşi, în această clipă hotărâtoare, cu mâna pe comutator, mă codeam să dau drumul curentului electric, care trebuià să deà viaţă învelişului de aluminiu. Inima-mi bătea tare şi fără voie îmi adusei aminte de o rugăciune ce mă învăţase mama când eram copil. Mă ruşinai de lipsa-mi de curaj şi cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hotărâre, dădui drumul încet curentului electric, cu ochii aţintiţi pe electromagnet.

Mă aşteptam la senzaţia de oprire a respiraţiei pe care o resimţi când te visezi căzând în vid; nimic însă nu se mişcă. Mării puţin forţa curentului: aceeaşi imobilitate. Deodată însă, crăcile plopului înalt din marginea grădinei mele izbiră geamurile aerostredelului, târşiind cu fâşâit de furtună şi astfel, mângâiat de plecare, aerostredelul sbură liber în văzduh...

Măreţia privelişţei Capitalei imense, aşternută într'o clipă toată la picioarele mele, aşa cum se împrăştie pumnul de grăunţe din mâna semănătorilor, nu cred să poată fi exact descrisă, dar nici uitată de cel ce a văzut-o.

Inchizând ochii, revăd cu gândul tabloul măreţ: mii de acoperişuri multicolore la diferite planuri, apoi, apărând din mijlocul grădinelor înlănţuite la nesfârşit, casele bucureştene, tot mai multe, tot mai mărunte, mai viu colorate; ici, colo, înalte coşuri de fabrici suflând a lene fum negru bucălat, iar presărate în tot oraşul, nenumărate turle de biserici mititele privind spre răsărit. Dâmboviţa, lung fir de argint viu, ondulând cochet sub poduri, împarte în două oraşul Capitală; pornind de lângă ţărmul apei, un labirint de străzi întortochiate se pierde şerpuind prin mozaicul de case şi grădini; tramvaiele, trăsurile, par muşte târându-se prin praf, iar oamenii, urâte puncte negre pătând cel mai frumos tablou.

Sub mine casele, din vina perspectivei, iau forme din cele mai ciudate; Palatul Poştelor îmi pare un imens cazan pătrat, Arsenalul un lung balaur solzos şi negru suflând aburi pe nări. Foişorul de foc o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căpățână de zahăr răsturnată; iar Cișmigiul, o pereche de ochelari de aur căzuți într'un petec de grădină. Tot mai multe apar casele țâșnind ca din pământ, răslețindu-se mai în fund, prin mahalalele perdute în frunziș des, din care se mai înnalță doar fabrici și spitale.

Tot mai afund se lasă orașul, ca o prăbușire a întregului pământ sub mine, punct perdut în nori. Aerosfredelul, mânat pe nesimțite de vânt, încet, spre nord, lasă în urmă străvechea Capitală într'o ceață deasă de praf pe care soarele o schimbă în aureolă. Tot mai larg mi-e orizontul. Apa Colentinei cu lungul ei șir de lacuri aurite pare o salbă de galbeni împărățești atârnată de o icoană sfântă și mai departe o a doua salbă, mai mică. Mostiștea, se leagă de cea d'intâi prin scumpa țesătură a lanurilor de grâu; ici colo, ca pietre de smarald, petele pădurilor fac să pară mai strălucitoare haina scumpă a icoanei cu cingătoarea de safire a munților ce mărginesc privirea.

Ce mândră ești, o țara mea iubită, cu lanurile tale bogate ce par ale tutulor; ce fericită mi te arăți, fără partide, situații moștenite, unită, fără granițe cum te coprinde cu dor vederea mea.

Soarele, imens și roșu, ca fierul ce începe a se răci, coborând pe nesimțite, atras de orizont, păreà că se turtește izbind ușor pământul avid al înghiți; lungi mănunchi de raze, făcându-și loc prin aureola divină de nori roșii de vânt, se împrăștiau în lume ca o ultimă sfidare biruitoarei nopți. Dinspre răsărit, ca vrând să învălue soarele, negrul covor al nopței, târât de mâini ascunse, se 'ntinde tot mai larg în spre apus. In curând, jos, totul fù negru, chiar creasta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aurită a munților din zare își pierduse dantela ei de foc si în lume, singur eu mai puteam privi la soare, primind ultimele-i raze. Când dispărù cu totul, mărind forța curentului și urcând 500 metri, din nou răsărì soarele și apuse numai pentru mine. Cu o egoistă mândrie socoteam splendoarea acestei priveliști ca o răsplată a multor nopți de muncă, a baljocorei ce 'ndurase nebunul ce-și propusese a merge 'n sbor la Lună.

Deodată însă, mă cutremurai de un fior și simții o durere acută la tâmple și urechi; respirația mi-erà tare grea. Intorsei un buton și închisoarea mea cerească se lumină de splendida albastră fluorescență a tubului lui Geysler străbătut de undele electrice. Privind barometrul, văzui că eram la 3200 metri; iar termometrul, căzuse la 5 grade.

O clipă stătui nedumerit ce trebuià să fac: să mă închid hermetic și dând maximul de forță curentului electric să sbor în infinit, ori să mai plutesc câtevà ceasuri în aerul țărei natale pe care poate pe veci n'oi mai vedeà-o. Timp să ajung în Lună aveam destul, acumulatoarele mele de oțel de aluminiu, atât de ușoare și atât de puternice, îmi asigurau o forță de ascensiune inițială de 200 km. pe oră timp de patru luni de zile. Noaptea, pe de altă parte, venise preà repede, iar priveliștea ce mi se înfățișà erà atât de nouă și de o atât de ideală frumusețe, în cât mă hotărâi să nu-mi iau sborul astăzi, să cobor puțin mai jos, pentru ca mâine, în revărsatul zorilor, plutind poate d'asupra Carpaților, deasupra vârfului falnic al Omului, de acolo, privind încă odată întreg pământul românesc, să îmi iau sborul în eterul infinit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

Oprii deci din forța curentului electric și puterea de atracțiune a electromagnetului scăzând, începui să cobor.

Negru, ca fundul Iadului, pământul urcă spre mine cu furie, ca o gură imensă ce ar fi vrut să înghită pe îndrăznețul care îl desprețuia căutând lumi mai curate.

Cădeam prea tare: mării din nou curentul. Voiam să petrec noaptea cam la 500 metri, fără a urcă, nici scoborî. Când deci coloana barometrică, urcând pe măsură ce mă apropiam de pământ, îmi indică această înălțime, mării și micșorai pe rând forța de atracțiune a electromagnetului până ce izbutii, nu fără muncă, să fac ca să rămână staționară coloana de mercur.

Această căutare de echilibru mă făcu să râd: îmi adusei aminte cum, copil fiind, procedam cam în acelaș mod cu balonul cumpărat de mama la Moși, la bâlci, și pe care mă căzneam să-l fac să rămână nemișcat în mijlocul odăei. In loc de lestul de nisip al aeronauților, legam de sfoara balonului o bucată de turtă dulce din care tot mușcam câte puțintel, până ce izbuteam să rămână balonul la înălțimea dorită de mine, lucru greu, căci eră chinuitoare tentația de a mușcă din turta dulce neutralizatoare a forței de ascensiune a balonului...

Stabilitatea-mi asigurată, stinsei lampa. pentru a nu cheltuì zadarnic din energia electrică a acumulatoarelor. In această clipă, un fluerat prelung sfâșie tăcerea adâncă a nopței, urcând până la mine, și imediat apoi auzii, slab, dar foarte distinct, șâșâitul sacadat al aburului unei locomotive și sgomotul de toacă a roților unui tren sărind cu ropot din șină

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

în şină. Scoţând capul pe geam şi privind în jos spre prăpastia neagră, fără fund, văzui un mic nour de milioane de scăutei scăpărând grăbite; înainta săltăreţ spre o pată mare de lumină formată din mii de stele mărunte, fixe, unele albastre mari, alte roşii, cele mai multe galbene: ai fi crezut un sfat de licurici, dar după un nou fluierat de tren, auzii deslușit câinii lătrând în cor: eram deasupra Ploeştilor. Deodată mi se făcu foame. îmi adusei aminte de Gherea, de bufetul gării, de pateuri escelente, şi, deşi astăzi vegetarian convins, par'că în clipa aceea aş fi mâncat chiar şi un biftec cu sânge, „felie de cadavru de vacă asasinată" cum i-aş fi zis cu alt prilej. Aprinsei lampa. Tovarăşul meu de drum, Coco, papagalul, sculat din somn, îşi scuturâ penele spunându-mi grav: „Bonjur mă!" râzând apoi cu hohote şi dându-se peste cap în jurul agăţătoarei lui, fluerând. Împărţirăm prânzul nostru: mere, nuci, stafide şi pâine de Graham; mâncai o escelentă salată de marule cu zeamă de lămâie, mai glumii cu prietenul meu Coco, singurul care îmi va reaminti de oameni în călătoria mea de nebun, stinsei cu părere de rău albastra lumină a tubului electric, atât de frumos reflectată de pereţii concavi cu luciu argintiu ai învelişului de aluminiu şi mă mulţumii cu lumina stelelor sclipitoare, ciuruind cerul minunatei nopţi de vară. Dar, tot privind la stele cum dau cu toate roată în jurul neînsemnatei stele polare ploconindu-i-se şi trăgând cu nesaţ în piept aerul curat şi îmbălsămat, adormii ascultând ţârâitul unui greere-tenor acompaniat de corul broaştelor din luncă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/nori1902-1932

II

Furtuna

Fui deşteptat brusc de o ciocănitură scurtă în pereţii aerosfredelului meu. Deschizând ochii, buimăcit, auzii un foc de puşcă, urlete de câini, vociferări şi iarăşi un foc de puşcă.

Prima mea grijă fu să privesc barometrul, să ştiu de n'am căzut. Razele Lunei cădeau drept asupra lui: eram la 300 metri înnălţime. Intr'o clipă îmi dădui seama de cele ce au trebuit să se întâmple: Aerosfredelul meu de aluminiu, luminat de razele Lunei, cu geamurile lui ca nişte ochi de monştrii, trebuie să fi părut celor de jos vreo pasăre măiastră din poveşti sau însuşi Necuratul... căzut din cer! Câinii, desigur, începuseră să urle, sculând satul, iar un jandarm rural, ori un locuitor mai inimos, îşi descărcase puşca asupra dihăniei.

Scosei capul pe geam şi văzui, ca printr'un văl albastru, la vreo sută de metri sub mine, tot satul în picioare. Iar se trase un foc de puşcă asupra mea. Temându-mă să mi se găurească aeroplanul şi să pătrundă aer în stratul de vid dintre pereţii lui dublii şi să deger apoi ajungând în regiunile fără atmosferă, strigai furios ducând mâna pâlnie la gură: „Nu trageţi măgarilor!...“ Apoi, mărind forţa electromagnetului, mă înnălţai ca o cometă albastră cu câteva sute de metri.

Jos, de groaza stelei cu coadă ce înjură româneşte, nemernicii pitici umani o rupeau de fugă, iar casele albe, risipite pe dealuri, păreau, sub efectul bruştei depărtări, că se strâng toate la olaltă de frică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

In aceeaşi clipă un nor ascunse Luna şi pata albă a satului perì. Oprii din forţa curentului electric coborând încet cam la 200 metri de pământ.

Cerul, atât de senin acum câteva ore, erà pătat de largi nori negrii mânaţi cu grabă de vânt. Umbra lor deasă, plutind în marea albastră de lumină se proectà pe pământ sub cele mai curioase forme, ca petele şi nervurile capricioase ale unei imense plăci de marmoră. Sub umbra neagră, călătoare, a norilor dispăreau înghiţite satele albe, şoselele trase par'că cu creta, apele argintate de razele Lunei, reapărând apoi pe încetul din penumbră, când norul treceà, ca o vedenie din ce în ce mai luminoasă pentru a perì din nou peste câteva clipe. Fugeau sub mine sate, şosele şi râuri; fugeau petele închise ale pădurilor, petele de aur mat ale holdelor, căci vântul suflà a furtună. Auzeam desluşit freamătul rugător al miriadelor de frunze tremurând de fricà şi parcă vedeam crăcile copacilor, întinse ca braţe ce se roagă, implorând mila ca să nu fie lăsate sub urgia furtunei năpraznice. Pe cer norii alergau cu mânie după stelele tremurânde, pălindu-le, stingându-le; Luna svăpăiată, fugeà nebună sbătându-se să scape de îmbrăţişarea norilor cu forme de balauri; abià scăpà o clipă plutind din nou curată, şi un alt nour negru o împresurà târând-o cu sila în mijlocul sabatului furtunei.

Lupta în contra luminei deveneà tot mai dârjă. In depărtare tunetul mârâià ca o fiară necăjită şi spasme zguduiau norii deveniţi fosforescenţi. Stelele pieriseră toate, un nour imens, mai negru ca toţi ceilalţi, răpuse şi Luna. Atunci norii înfricoşători cu forme de balauri, se prinseră unindu-şi amenin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndlr1901-1932

țător puterile. Întunericul deveni groaznic; îl simțeai că te înnăbușe împresurându-te din ce în ce. Un fulger orbitor spintecă cu furie toți norii și fu o clipă de lumină feerică urmată iar de întunericul cumplit. Lumea se cutremură de bubuitul majestos al tunetului.

In lumina intensă a celor câtevă secunde, recunoscui jos, sub mine, orașul Câmpina cu imensele-i cisterne de petrol și sondele sale urcând din Prahova până în vârf de munte, sugând la sutimi de metri păcura neagră ca iadul, scuipând-o la străini. Din nou fu sfâșiat cerul, și un trăznet îl unì, printr'o lance de foc cu pământul. O flacără uriașă țâșnì din adâncul solului, amenințătoare, spre cer: O sondă se aprinsese arzând ca o faclă la căpătâiul unui mort. In aceiași clipă o ploaie cu grindină se pornì cu furie ciocănind fără milă casa mea sburătoare.

Mă simțeam atât de mic în fața urgiei cerești în cât nu puteam luà o hotărâre: mi-erà frică să nu fiu trăznit atingând comutatorul fie pentru a urcà, fie pentru a coborâ. Dar ropotul grindinei se înteteà, furtuna se deslănțuià în toată oroarea ei măreață. Trebuii să iau o hotărâre. Inchinându-mă, împinsei comutatorul, să zbor dincolo de furtună.

Ca un vârtej urcai spre fulgerele imense, orbitoare, ce rupeau cerul în fâșii tot mai largi de foc. Dusei crispat mâinile peste ochii strâns închiși și cu degetele mari îmi astupai urechile. Sburai astfel câtevà clipe ce-mi părură veacuri. Sgomotul se tot apropià asurzitor, simții scântei eșind pârâind din tot corpul meu și apoi brusc fu liniște.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

Deasupra norilor

Deschisei ochii. Luna, curată, neînchipuit de frumoasă, lumină un cer înstelat de o feerică splendoare. Sub mine, nori albi ca vata, se rostogoleau a lene, bucălaţi, se afundau cu grabă străbătuţi de şerpi de foc din ce în ce mai subţiri şi mai mici. Începui să plâng ca un copil fără să mă pot stăpâni. Un fior mă cutremură, dinţii îmi clănţăneau de frig.

Reculegându-mă, privii barometrul: coloana de mercur se coborâ văzând cu ochii, indicând aproape fără tranziţie 3500, 4000, 4500 metri înălţime. Oprii din forţa curentului şi din nou începură norii să urce spre mine. Atunci, ca o sfidare, trufaş şi disprețuitor, oprii aerosfredelul la câteva zecimi de metrii numai deasupra norilor de care avuseĭ atâta groază cu câteva clipe înainte şi îi privii cu laşă batjocură de copil obraznic. Fugeau sub mine blânzi, luminoşi, încolăcindu-se din ce în ce mai albi, mai lânoşi; mai primitori. Departe de tot, când şi când, o limbă de foc îi mai stredelcă. Masa lor albă şi deasă te fascină, un dor mă coprinse de a mă tolăni pe dânşii, ca, întinzându-mă a lene, să dorm pe puful lor alb. Să fi fost în nacela unui balon, cred că nu m'aş fi putut împotrivi ispitei de a mă afundă într'ânşii şi trebuì să fac o sforţare ca să mă retrag de la geam.

Văzând cum fug sub mine norii, cum mult mai sus ca mine, alţi nori, albi, ca un păr frumos de preot bătrân, pluteau într'altă direcţiune supunându-se unor legi necunoscute încă, mi se impuse în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trebarea: dacă vântul suflă, de ce nu-l simt, de ce nu-mi sgudue nacela? Adinioară, când furtuna, la câți-va pași sub mine, desrădăcină copacii, de ce nu resimțeam nici cea mai slabă adiere? Cu un sentiment de mândrie pentru inventia mea, îmi explicai fenomenul: trenul, ce aleargă pe șinele înodate la nesfârșit pe fața pământului aspru, te sguduie fără odihnă și amețești, privind din cutiuța pătrată, îmbâcsită de fum și lipsită de aer, cum se învârte mereu orizontul încet în jurul tău; pe vapor iarăși te clatină valurile la cea mai slabă adiere și ți-e primejduită viața de ar sufla mai tare vântul; în aeroplanul, cu aripi atât de fragile încă, te asurzesc exploziile motorului, iar stratul de aer pe care helicea îl sfredelește necontenit cu violență ca să te poți înălța, îți suflă cu furie în față orbindu-te, mânjindu-te cu ulei, răpindu-ți plăcerea planării; balonul singur, deslipindu-se de pământul brutal, se urcă lin în aerul impalpabil, identificându-se cu dânsul: nu simți că urci, nu simți că înaintezi, și chiar de ar suflă vântul a furtună, nu-l simți căci alergi cu iuteala lui, în chiar stratul de aer ce te înconjoară și care se mișcă odată cu tine. Mai minunat încă decât balonul e aerosfredelul meu de metal ce-și râde de frig, de lipsa de aer! Cu balonul, cum treci de câteva mii de metrii, călătoria devine o primejdie: rarificându-se aerul, gazul balonului se dilată din ce în ce și ca să nu pleznească învelișul subțire de mătase trebuie să lepezi hidrogenul prețios, care te-a putut sui în regiunile eterice dar cu atât e mai în pericol viața aeronauților cari îndrăznesc să urce mai sus ca norii. Apoi chiar de ar puteà să ia în mica lor nacelă deschisă oxigen ori cât de mult și blăni ori cât de groase ca să urce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai sus de Himalaia, mai sus de 10.000 metrii, cea mai mare înălțime la care, un Tissandier, cu prețul morței a doi tovarăși, a putut ajunge, tot n'ar puteà atinge nici măcar limita stratului subțire de atmosferă a infimului nostru glob pământesc, căci ar căderà ca o masă balonul lipsit de stratul de aer fără de care nu poate pluti. Și chiar aviatorii, admițând că s'ar puteà descoperi motorul extra-puternic și ușor ca pana, hrănită cu dinamită în loc de benzina cea grea, și ar puteà astfel să urce mai sus ca balonul, ar căderà în țăndări pe pământul părăsit o clipă, atunci când helicea n'ar mai puteà trimite sub aripele întinse stratul de aer pe care pânza subțire să se poată rezemà.

IV

Popas de-asupra Carpaților

Luna, în timp ce făceam aceste reflexii se lăsase tot mai jos, pălind din ce în ce și acum se afundà la orizont într'un ocean de nori. Stelele perduseră pe nesimțite din strălucirea lor, dispărând timide, pe rând, desperechind constelațiile și doar Luceafărul de dimineață, ca ochiul lui Ciclop, se uità țintă la mine.

Deodată, sus deasupra mea, la zenit aproape, un nor se lumină brusc devenind roșu fosforescent, apoi alt nor cevà mai jos se lumină la rândul lui și după câteva clipe altul și mai jos. Până să-mi pot lămuri fenomenul, soarele, ce răsărea la mii de kilometri sub orizont, îmi trimise și mie un mănunchiu din primele lui raze.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Sub mine, norii, argintați de lumina Lunei, se împrăștiară în parte, lăsând să se vadă pământul de un negru înfricoșător. Privind iarăși la norii formați deasupra mea, văzui pe dânșii o pată neagră, ciudată, având exact forma unei ghiulele de tun, uriașă cu puncte luminoase în centru. Era umbra aerosfredelului meu, proectată pe nori de soarele răsărind. Pe încetul umbra se tot coborî, lunecând pe nori, până ce brusc dispăru.

Privii atunci din nou spre pământ: discul de întuneric cumplit de adinioară, devenise mai cenușiu. De odată, din întunerecul pământului, țâșni ca o stea, un punct de foc. Alături, brusc, altă flacără apăru și apoi altele, tot mai multe, din loc în loc, una câte una, împrumutându-și focul. Pe o întindere infinită punctele de foc se aprindeau, se împreunau, într'o lungă dantelă de foc ce creștea lățindu-se, coborând triumfătoare din vârfurile pietroase ale masivului muntos deasupra căruia mă aflam, spre vale, gonind din scorburi noaptea, făcând să sclipească orbitor, cu nuanțe roze, zăpada veșnică odihnind în fundul prăpastiilor. Apoi, soarele încendiă râurile, făcându-le să clocotească, ridicând din toată valea nenumărați aburi diafani, ce se încolăciră unindu-se peste prăpăstii, peste râuri, printre munți, până ce pământul dispăru din nou, acoperit de un ocean de nori necăjiți, străpuns ici colo doar, ca insule stâncoase, de vârfurile mai înnalțe ale masivului muntos. De n'ar fi fost tăcerea desăvârșită, ce nu o poate concepe omul pe pământ, iluzia mărei nemărginite bătând sgomotos cu valuri spumoase stâncele coastei, ar fi fost desăvârșită.

Dintr'odată, un curcubeu, de o neînchipuită lăr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gime şi splendoare, îşi întinse puntea feerică peste toată nemărginirea oceanului de nori, pe care plutea singură umbra titanică a globului meu sburător.

Apoi, iarăşi ca prin farmec, ceaţa se risipi, curcubeul splendid perì, şi-mi apărù, scăldată în albastru miniatura masivului Carpaţilor, întinzându-se la infinit, străbătut de miriade de subţirele panglici de foc şerpuitoare, unindu-se capricios şi dispărând în depărtări.

In răuleţul mai mărişor ce-l vedeam, dând un lung ocol masivului pătat de zăpadă spre care mă împingea vântul pe nesimţite, mi se părù că recunosc Oltul, ce sfâşie mândru graniţele despărţind acelaş pământ românesc.

V

O vizită în nouri

Cu mult mai sus ca mine, un vultur planà, făcând largi ocoale deasupra mea. Micşorându-şi cercurile şi apoi strângându-şi brusc aripele, pasărea de pradă se lăsă glonţ peste aerosfredelul ce fu sguduit puternic. Vulturul, cu ghiarele însângerate, lunecând pe pereţii duri şi lucii ai aerosfredelului se rostogoli în adâncime. Işi reluă însă echilibrul şi sburând cu furie spre mine, cu ghiarele încleştate, gâtul întins, ciocul ameninţător, se aruncă din nou la atac împotriva-mi, prinzându-se cu ghiarele de deschizătura ferestrei prin care priveam, ca şi cum ar fi priceput că pe aci e partea vulnerabilă a duşmanului cuirasat. Menţinându-se cu violente lovituri de aripi ce ne zguduiau puternic, făcându-mă să-mi pierd echi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Murnu

Fig. 6. — „Cu ghiarele încleştate, gâtul întins, ciocul ameninţător, se aruncă din nou la atac....“ (pag. 46).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

librul, cercà, cu ghiara piciorului vârât prin deschizătura geamului, să apuce, să sfâşie ceva, şi ca de cutremur se mişca biata-mi locuinţă în care mă credeam atât de sigur!

Trebuia să ucid fioroasa urâtă dihanie! Dădui drumul unui curent electric prin peretele exterior al aerosfredelului, scântei scăpărară şi vulturul, lovit de trăznet, căzù învârtindu-se în abis.

Abia scăpat de acest oaspete neplăcut primii în aerosfredelul meu, la peste 2000 metri înălţime, o nouă vizită, duioasă de astă dată: un biet fluturaş, ajuns cine ştie cum în aceste regiuni înalte, furat de pe o floare de cine ştie ce vânt năpraznic şi dus la această neaşteptată înălţime.

Cu greoaie lovituri grăbite de aripi, plutea şi el micuţul, în regiunea vulturilor şi luându-ne în mintea lui de insectă, drept cine ştie ce floare plutitoare, sbura în jurul ei. Scosei mâna pe geam spre dânsul. Sărmanul fluture, rupt de oboseală, se lăsă pe mâna mea şi, retrăgându-mi-o încetişor, avui, pe lângă Coco, papagalul, şi un fluture ca tovarăş de drum.

In vremea aceasta însă, aerosfredelul meu, împins de vânt, se tot apropiase de masivul muntos ce nu puteà fi decât Negoiul, judecând după înălţimea lui: peste 2500 metri. Auzeam tot mai tare mugetul apelor spumoase strigând de durere, rupându-se de stânci, împinse brutal să muncească la fâbrici. Planam acum deasupra unui întreg masiv de munţi pleşuviţi de pădurile lor milenare de brazi. Pe unele coaste mai zăceau, căzuţi sub secure, uriaşii brazi păstrători în vremi vitregi, ai limbei, datinei şi credinţei româneşti. Ceva mai jos, pe o poiană, o mişuneală de puncte mici albe, ca o invazie de omizi, părea că

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

roade pădurea străbună urcând muntele. Sunetele de clopot ce urcau limpede spre mine mă făcură să pricep că ceeace luasem drept omizi distrugătoare, erà o biată turmă de albi mieluşei. Totuşi, doina ce o cântà din caval ciobănaşul turmei, mi se părù însăşi tânguirea pădurei străbune şi o nespusă tristeţe îmi cuprinse sufletul.

Negoiu veneà însă cu iuţeală spre mine, umflându-se văzând cu ochii, stâncile lui se măreau luând forme ameninţătoare şi m'aş fi sdrobit de ele peste câteva clipe de n'aş fi sporit forţa curentului electric ca să mă ridic mai sus ca dânsul. Atunci, muntele, care venise sfidător spre mine, ca întru pedepsirea mea, după o clipă de oprire în loc, începù să se desumfle ca o jucărie de copil şi să cadă prăbuşindu-se, rotunjindu-şi coamele pietroase, strângând în grabă copacii milenari ai pădurilor sale, în mici pete de un verde bătând tot mai mult în albastru.

Pe măsură ce se coborà masivul cu nenumăratele lui ramificări întortochiate, se umileà şi trufia Carpaţilor topindu-li-se înălţimile şi peste puţin, abià de mai puteai deosebì munţii de şesul câmpiei.

VI

Mai sus ca Himalaia (8840 m.)

Urcam încet, cu iuţeală de 5 metri pe secundă numai, ca să mă pot bucurà până'n ultima clipă de toată vraja minunatei privelişti. Pluteam acum la o mie de metri deasupra celui mai falnic vârf al Carpaţilor şi ochii mei vrăjiţi priveau de aici harta în relief de un dumnezeesc colorit a Daciei Români-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mei cu miriadele sale de râuri vii, şerpuind ca fire de argint tremurând, din verdele munţilor spre şesurile galbene presărate ici colo de petele mititele albe ale oraşelor şi pierzându-se într'un văl albastru spre Tisa, Dunăre şi Mare.

La 3.500 metri înălţime, pământul, a cărui sfericitate trebuia să mi se arate tot mai aparentă cu cât urcam, începu să iee tocmai dinpotrivă, spre uimirea mea, o formă concavă, scobindu-se ca o căldare, marginile orizontului urcând, împreună cu mine, tot mai sus ca să ajungă par'că înălţimea la care mă aflam eu.

Apoi, pe lângă acest curios fenomen de perspectivă al ochiului, ce tinde să aducă mereu orizontul la înălţimea lui; scobitura hemisferică de sub mine începu să se umple cu un gaz albastru tot mai intens, îndărătul căruia dispăreau estompându-se râuri, oraşe, tot ce e pământesc. Având astfel deasupra-mi bolta azurie a cerului şi sub mine bolta tot atât de albastră a pământului, pluteam în mijlocul unei mingi imense albastre.

Fenomenul mi-l explicai uşor prin faptul că străbătusem o treime din stratul de aer ce învăluie pământul şi aerul, incolor în mică cantitate, capătă frumoasa culoare ce o numim cer, văzut în straturi groase, devenind mai albastru când umezeala creşte, părând galben sau roşiu când în aer plutesc atomi mai numeroşi de praf sau de nisip.

Cu cât creştea intensitatea culoarei albastre sub mine, cu atât bolta cerească lua o culoare mai plumburie, ca şi când un zăbranic negru s'ar fi întins pe dânsa. Cerul erà aproape negru la zenit, dar se lumina pe măsură ce privirea-mi coborà spre orizon-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

tul pământesc, într'o nuanțare de culori de o nespusă finețe, trecând dela negru la cenușiu, la albastru, azuriu, la alb și la galben. Soarele pierduse strălucirea lui și lumina rece, fără să împrăștie raze, ca un disc de metal în fuziune, așa cum îl vedem une ori iarna, printre neguri, la amiazi. Apoi, alături de astrul zilei, stelele apărură, cele mari întâi și pe încetul constelațiile toate, ca în toiul nopții, așa cum se văd stelele ziua când e eclipsă totală de soare, ori când, din fundul unei mine sau unui puț adânc, privim o părticică de cer.

In loc însă ca această priveliște atât de măreață și de nouă să-mi fi ațâțat spiritul de observație, o toropeală neînțeleasă mă cuprinse tot mai tare, întunecându-mi mintea, îngreuindu-mi membrele, paralizându-mi cu totul voința. Un frig intens, intern, straniu, mă pătrunse până la oase. Cu căutătura fixă priveam, ca hipnotizat, barometrul, urmărind scoborârea foarte înceată dar continuă a coloanei de mercur, până ce pleoapele-mi, ca de plumb, se închiseră și perdui noțiunea firei...

Ca dintr'un vis fui deșteptat brusc de un corp cald și moale ce căzù greoiu peste fața mea, rostogolindu-se de aci pe mâini, pe genunchi, jos! Coco, papagalul meu sărman, picase, ca un pachet inert, de pe agățătoarea sa, peste mine, trezindu-mă din toropeala de moarte ce mă cuprinsese. Mă sguduii, dându-mi seama în acea clipă de pericolul mare în care mă aflam prin faptul rarificărei aerului, al scăderei presiunei atmosferice; și, printr'o încordare supremă a voinței, mă sculai, clătinându-mă. Apoi, reculegându-mi din nou puterile, izbutii, printr'o supraomenească sforțare, să închid cu nespusă greu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tate, obloanele duble, de sticlă, ale casei mele. Deschisei larg robinetul aparatului meu producător de oxigen şi atunci apa, picurând repede peste pastilele oxigenatoare, degajă în abundenţă gazul dătător de viaţă.

Voii atunci să mă aplec, să ridic de jos pe cel ce socoteam să-mi fie tovarăş de drum, pe bietul meu papagal, ce-mi scăpase viaţa perind, dar simţii ameţeala răscolindu-mi creerii şi o durere acută la urechi mă făcu să ţip. Trebuii să stau iarăşi jos, strângând cu mâinile fruntea-mi îndureratâ.

Doamne! Cum de am putut fi într'atât de răpit de privelişlea nouă a ascensiunei ca să nu mi să dau drumul la timp oxigenului, să închid cât mai era vreme obloanele! Sărmane Coco, peirea ta să fi fost salvarea mea!?

Respirai din nou adânc oxigenul şi simţii că renasc. Gâtlejul îmi erà uscat, în gură aveam însă un gust acru de sânge. Ştergându-mă pe buze cu dosul palmei, mâna mi se înroşi de sânge şi la vederea lui, din nou simţii că-mi vine ameţeala. Mă stăpînii însă, dându-mi seama de cele ce au trebuit să se întâmple: sângele, din pricina înălţimei la care mă aflasem, ne mai fiind reţinut în ţesuturi de presiunea anormală, enormă, a atmosferei la suprafaţa pământului, îşi croise drum printre pori în mii de picături mărunte, pe buze, ochi, nas şi urechi, unde ţesuturile sunt mai delicate. Tamponai sângele cu batista, băui niţică apă şi, după ce mai respirai adânc de câteva ori, putui să mă aplec, să ridic de jos pe sărmanul Coco.

Şi din nările lui negre picase sânge, închegat acuma, peste frumoasele lui pene verzi; se mânji-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

seră de sânge şi penele albastre de deasupra ciocului, penele mici galbene ce-i înconjoară ca sprâncene ochii lui rotunzi, lăsându-se ca nişte favoriţi aurii sub ciocul său arcuit; cele patru degete ale picioarelor lui aspre, stăteau sgârcite dureros, ca ale unui pui decapitat.

Aş fi dat o avere să-mi pot scăpă tovarăşul vesel, să pot scăpă biata pasăre adusă din pădurile ecuatoriale ca pe aici să piară, de frig.

Spălai de sânge ciocul lui puternic şi turnai câteva picături de apă pe limba lui neagră şi rotundă ca un bob de cafea; îi suflai aer cald printre pene, apăsai ritmatic pe pieptul lui, ca artificial să respire oxigen, îi ridicai pleoapele albe, cu gene ca ale omului, dar ochiul galben rămânea fără viaţă şi faţă de neputinţa mea de a-mi readuce la viaţă tovarăşul, simţii că lacrămi mă înnecă.

VII

Beţia oxigenului

Singur eram acuma şi grozav mă dureă peirea ta, sărmană pasăre! In moartea ta vedeam şi un fel de pedeapsă a urei mele de oameni, căci te luasem cu mine. Coco, poate nu atâta pentrucă mama mi te cumpărase când eram copil, cât din dispreţ pentru oameni, căci îmi aduceai aminte de ei prin graiul tău sentenţios şi comic, prin râsul tău ce izbucneă prosteşte sau pe nedrept batjocoritor la fiece prilej. Imi plăceai, când, umflându-ţi guşa şi sunând puternic pe R... ciocul tău coroiat rostea solemn aceeaşi frază banală impunând vulgului, iar când râdeai cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hohote, atunci când alții abia surâdeau, tu, pasăre știrbă, îmi aduceai aminte de dinții cucoanelor frumoase.

Erà restrâns vocabularul tău: 8 fraze cel mult îmi pare: „Bonjur mă! Bonjur Coco! Ce mai faci? Mariţo! Mariţo! Toanto! Vă rog, domnilor, tăcere!.. Mă! Să fie al dracului!.. Huideo!.. Trăiască veneratul şef! Hura! Mai las'o Popescule!" şi vre-o două alte expresii energice învățate dela slugi, dar intonațiile ce puneai în repetirea lor, felul cum te umflai în pene şi cum clipiai şiret, jucându-ți pupila ochiului, făceà ca faima ta să se fi lățit peste şapte mahalale şi credeau de-a binelea, cei mulți şi proşti, că tu, papagal vulgar, vorbeşti cu adevărat! Sărmane Coco!...

Oftând, înnecat de lacrămi, voii să împing pasărea departe de mine. Coco avea însă ochii mari deschişi şi mă priveà gâfâind...

— Coco!! Trăeşti? Dragă Coco!!

— Mă să fie al dracului!.. răsună din nou vocea lui dragă de gramofon şi Coco, scuturându-şi aripele şi sărindu-mi greoi pe deget, începù să râdă, să râdă cu hohote şi râdeam şi eu cu dânsul şi plângeam de bucurie şi-l pupam. „Trăiască veneratul şef! Hura!! Vă rog, domnilor, tăcere!.."

Tot repertoriul şi-l spuneà sunând pe Rr din ce în ce mai tare şi eu, cu el țipam şi râdeam, repetând după dânsul frazele lui fără şir, scornind altele într'o surescitare mereu crescândă, nenaturală, de care nu-mi dam seama, ca sub influența alcoolului:

— In Lună sburăm Coco!..

— Trăiască veneratul şef! Hurra!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Hura Coco! Tu eşti regele papagalilor! Tu eşti Moş Adam al papagalilor seleniţi!

— Mai las'o Popescule!!..

— Al nostru e văzduhul infinit! Invinsă e distanţa!! Străpuns e spaţiul interplanetar!!!

— Trăiască veneratul şef! Hurra!!!

— Dispară pământul!.. Piară departe de noi mârşăvia egoismului omenesc! Piară batjocura otrăvitoare de aspiraţii şi ideal...

— Mă! Să fie al dracului!

— Sunt sătul de arivistii gălăgioşi cu sufletele blazate. Jos sinecurele! Jos nepotismul! In lături trântorii cu protecţiuni de fuste!;

— Vă rog, domnilor, Tăcerre!!!

— Loc meritului! Dreptăţei! Iubirei aproapelui! E utopie egalitatea! Libertatea!... Jos gogoriţa cuvintelor goale cu care un pumn de oameni duce o lume de nas, cumpărând conştiinţa vulgului incult! Nu sunt pe lume două frunze la fel; diferă şi se schimbă cu încetul până şi liniile misterioase săpate în mâna fiecăruia! E aberaţie domnia celor mulţi şi proşti, egalitatea trântorului cu omul muncitor! O mie de proşti nu fac un om deştept! O sută de trântori, un om harnic! Dreptatea să o voim cu sete! Sfânta dreptate! Ea să semene o cât mai largă inegalitate pe baza meritului singur!!...

Fu o clipă de nebunie curată. Ca sub stăpânirea beţiei alcoolului vociferam cu aprindere tot mai tare, spunând cuvinte fără înţeles, gesticulând ca un dement. Intrerupeam apoi tiradele de nebun pentru a sări în picioare pe masă urlând „Deşteaptă-te Române“, apoi mă agăţam cu mâinile de bara electromagnetului şi, acolo sus, dându-mă peste cap, fă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceam „broasca“ vociferând, în vreme ce Coco mă imită dându-se peste cap în jurul agăţătoarei sale, debitându-şi strident repertoriul, ţinându-mi gălăgios isonul, cu hohote continue de râs, fluerând, sburând în cele din urmă cu ţipete asurzitoare, lovindu-se de toţi pereţii locuinţei noastre strâmte, până ce, ca şi mine, căzu jos, sdrobit, gâfâind. Apoi, subit calmaţi, adormirăm tun...

Această surescitare nebunească ne-o provocase oxigenul care se degajase în prea mare cantitate şi e ştiut, că aspirat în abundenţă, oxigenul accelerează circulaţia sângelui într'atât, încât provoacă o beţie mai puternică chiar decât beţia şampaniei.

VIII

După beţie, asfixie

Nu-mi pot dà seama cât o fi ţinut beţia oxigenului, ştiu doar că m'am trezit cu o groaznică durere de cap, însoţită de greaţă şi ameţeală ; că de isbuteam să deschid ochii, cu greu puteam să rezist somnolenţei doborâtoare, cercând, în acele clipe, să-mi dau seama cine-mi tot picură apă pe frunte la intervale regulate ?

Sub persistenţa duşului, mintea mi se limpezì parcă niţel şi putui ţine ochii deschişi. Il zării atunci pe Coco, sus, pe agăţătoarea sa. Bombăneà cu un aer mahmur : „Bonjurr mă! Mai las-o Popescule!“ dar parcă şi lui îi erà limba grozav de împleticită.

Picăturile de apă cădeau stăruitoare, ciocănind pe ţeasta mea craniană ca un om politicos şi sfios la o uşă străină. Fără a-mi da încă seama unde sunt,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făceam reflexia că e ciudat ca agățătoarea papagalului să nu fie lângă mine, ci atât de sus deasupra capului meu... Apoi observai, mirat, că stam cu picioarele în sus, rezemate de perete și vag mi se lămuri în minte că poate de-aia mă doare capul atât de strașnic. Greoiu, luai o poziție mai decentă, dând jos picioarele apoi, proptindu-mă în mâini, îmi rezemai spatele de peretele strâmtei noastre colivii.

Picăturile de apă cădeau acum între guler și ceafă picăind cam din secundă în secundă. Coco, de acolo de sus, moșmăneà a lene și tot mai în surdină: „Bonjurr mă! 'onjurr mă! 'jurr mă! 'rr! rr!" și începù să moțăie.

„Asfixia!"... sbierai cu voce sugrumată și, cu toată energia, opintindu-mă de pereți, mă sculai în picioare precipitându-mă la aparatul de oxigen!... Pastila oxigeniferă se topise toată și apa începuse să pice din recipient jos.

In grabă introdusei o nouă pastilă sub picurătorul de apă și aspirai adânc oxigenul. Pe încetul mintea mi se limpezi și-mi dădui pe deplin seama de marele pericol în care mă aflasem, de norocul ce-l avurăm ca în beție să cad adormit chiar sub oxigenerator și să mă trezească astfel, la timp încă, surplusul de apă picurând din recipient.

Toate simptomele asfixiei le aveam: somnolență, dureri grozave de cap, greață, ameteală. Dat fiind greutatea mai mare a gazului carbonic, urmà fatal ca, pe mine, cel culcat la fund, să mă fi alintat întâi extractul de otravă al plămânilor noștrii și apoi să-i fi venit rândul și bietului Coco. Frumosul meu aerosfredel s'ar fi transformat atunci în coșciug sbu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rător de aluminiu ducând spre Lună specimene de putrefacție a două cadavre pământești...

Greutatea eră acum să echilibrez proporția de oxigen față de puținul azot ce mai rămăsese în aerosfredelul, închis din imprudență prea târziu; iar pe de altă parte să anihilez otrava acidului carbonic fabricat continuu de plămânii noștri. Scosei întâi vasele, pregătite din vreme, cu potasă caustică, acest avid absorbant al acidului carbonic și le agitai energic ca să grăbesc distrugerea gazului otrăvitor. După câteva minute, ca să-mi dau seama de cantitatea de gaz mefitic rămasă, aprinsei un chibrit și-l coborâi încet spre podeală. Flacăra începù să pălească și se stinse la nivelul pulpelor... Mării atunci debitul picurătorului de apă și mestecai mai energic potasa caustică. După vreo zece minute, reînoii experiența. De astă dată însă, chibritul, dând brusc o lumină mare, se prefăcù în cenușă într'o clipită, frigându-mi degetele cum eră mai bine. Coco râdeà cu hohote umane, imbecilul!

Aveam deci supraproducție de oxigen. Inchisei aproape complect robinetul picurătorului.

Sugându-mi degetele friptе cugetai că sunt sortit să o duc sau în continuă surescitare de chefliu șampanizat, de client al doctorului Șuțu și confrați, arzându-mi plămânii și țesuturile în câteva luni, sau în abrutizarea și greața precedând asfixia... Ce n'aș fi dat pentru un litru-doi de azot, folositorul gaz calmant, care, ca și apa pentru vinul prea tare, să fi potolit energia oxigenului!

Nu mai îndrăsneam să încerc usturătoarea experiență cu chibritul, de adinioară, și a trebuit, drept barometru, să mă iau, pentru supraproducție de o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

xigen după cheful de vorbă al prietenului Coco, iar pentru a dovedi supraabundență de acid carbonic, după idiotizarea mea crescândă!

Dar tot potrivind deschizătura robinetului de apă pentru ca degajarea oxigenului să fie cât mai normală, ajunsei, cu multă caznă, să stabilesc exacta deschizătură a picurătorului și să obțin o atmosferă aerosfredeliană nu numai perfect respirabilă dar chiar aducând, de departe, cu aerul dela Sinaia, evident nu cel din pădure sau dela Mânăstire, ci cam cel de pe la Casino, după teatru, la supeu cu șampanie.

IX

Ce este cu pământul?

Dar cu pământul ce o fi, ceasul cât o fi?

Iată întrebările ce mi se impuseră de îndată ce respirația deveni mai normală și creerul mai limpede.

Cu toată dorința de a ști, par'că nu-mi veneà să privesc pe geam. Aveam aceeași senzație, nu tocmai de teamă, dar de aprehensiune nervoasă de necunoscut, pe care, fiind copil, o resimțeam la panoramă, la Moși, când mă aflam în fața ochilor mari de sticlă măritoare, prin care trebuiă să privesc ca să-mi apară, pe pânza mărită și puternic luminată, peisagii ori scene de războiu. Aceeași primă senzație o avui când mă hotărâi să privesc pământul.

Mi se înfățișă ca o imensă pânză galbenă, întinzându-se la infinit, cu marginile suind spre orizont, puternic luminată de soarele straniu, fără aureolă de raze, lucind înconjurat de stele într'un cer de catifea de doliu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu mai puteam şti la ce înălţime sânt, căci barometrul indică doar presiunea strâmtei noastre căsuţe — 760 mm. vreme frumoasă! — mă miră însă tare faptul că după atâtea ore de sbor, pământul nu-mi apăreà încă sferic, ci tot găunos, cu orizontul foarte estompat urcând par'că la înălţimea mea. Privind nedumerit la comutator, văzui că abiă erà împins spre urcare. De odată îmi amintii cum, intenţionat hotărâsem să urc doar cu iuţeala de cinci metri pe secundă, ca să pot mai bine să-mi infiltru în suflet imaginea scumpă a ţărei mele de care mă despărţeam poate pentru totdeauna.

Dar atunci, dacă n'am urcat decât aşa de puţin, poate că de aş coborî în vid, prin geamul inferior, un barometru, aş aflà altitudinea mea... Operaţia erà însă delicată, pentru că trebuià să o fac repede ca să evit să pierd din aerul atât de scump.

Luai un barometru cilindric şi-l legai de o sfoară. Deschisei întâi geamul superior, formând podeala, şi scoborâi barometrul până să atingă geamul inferior. Închisei geamul de sus şi, trăgând puternic de mânerul acţionând, ca o pârghie, geamul inferior, barometrul plutì în vid. Numărai 5 secunde şi închisei la loc geamul exterior apoi adusei barometrul în aerostredel...

Mercurul îngheţase, tubul de sticlă se spărsese trecând brusc dela frig la cald şi nu putui culege altă indicaţie decât doar aceea că frigul erà atât de mare în jurul nostru încât treceà de 40 grade, temperatură la care înghiaţă argintul viu...

Şi totuşi, aş fi vrut tare mult să ştiu la ce înălţime pluteam. Ceasornicul meu, cu acele fosforescente, se opriseră la 8,23, căci uitasem să-l întorc. De aş fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

ştiut ora exactă, prin calcul aş fi putut hotărî cu aproximaţie altitudinea noastră. Soarele erà între răsărit şi zenit; pe pământ ar fi urmat deci să fie cam între 10 şi 11 dimineaţa, dar dela înălţimea mea, vedeam soarele răsărind mult mai din vreme, aşà că se puteà să nu fie nici 10. Imi potrivii în tot cazul ceasul la 10 şi jumătate.

Atunci, cât a ţinut beţia noastră? Numai 3—4 ore, o zi şi o noapte sau poate chiar două zile în şir? Inlăturai ultima ipoteză căci de aş fi dormit atâta, mai dormeam şi acum şi în veci vecilor prin grija acidului carbonic, căci pastilele de oxigen, ţinând doar 6 ceasuri, gazul degajat s'ar fi respirat totul de mult. Nici prima ipoteză nu erà plauzibilă, căci lupta mea contra asfixiei, singură trebue să fi durat 3—4 ceasuri până să ajung să fabric o atmosferă respirabilă, aşà că beţia oxigenului şi urmările ei, au durat o zi şi o noapte. Să facem dar niţică socoteală: acum 24 ore aproximativ, erà să mă ciocnesc cu Negoiul, mă aflam deci cam la 2.300 metri înălţime. De atunci am urcat continuu câte 5 metri pe secundă, prin urmare, dacă într'o secundă fac 5 metri, într'un minut o să fac..

Coco însă ţipa strident, încurcându-mă în socoteală. Pe de altă parte mă simţeam tare slab, cifrele îmi jucau înaintea ochilor şi nu isbuteam să fac o simplă înmulţire.

Reculegându-mă, începui din nou să socotesc cu glas tare de astă dată: 5 metri pe secundă, fac pe minut, de 5 ori 60 adică 300...

Coco însă, crezând că-i vorbesc, începu şi el: „Bonjur mă! Ce mai faci Coco?“ şi iar se puse pe ţipăt în chip atât de nesuferit încât îmi venì să-l poc-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nesc în cap. Îl amenințai cu bătaie și reluai socoteala, dar iar amorții în mijlocul înmulțirei începute. Un ghiorăit nepoetic dar semnificativ intraabdominal mă făcu să scuz pe dată pe bietul Coco și să-mi dau seamă că și el și eu eram lihniți de foame!

X

La masă

Lăsând deocamdată calculele, dădui prietenului Coco câteva semințe de floarea soarelui pe care începù să le golească grăbit, aruncând cojile cu îndemânarea unui Lipovean din Dobrogea; eu, luai pesmeți și ceva pemican, neputându-mă hotărî, înfometat cum eram, să stau să-mi fierb din legumele uscate. Instinctul canibalic atavic, făcu ca, de foame, să uit de vegetarism și să muşc direct din pastrama de vacă asasinată, sărată, uscată și comprimată la maxim cu presa hidraulică.

De unde cu o clipă înainte, aș fi lovit pe bietul papagal flămând pentru că, mai cuminte ca mine, mă rechemase la realitate prin țipetele lui, acum pe măsură ce săvârșeam nobila și inteligenta operațiune a masticărei alimentelor în gură și umectărei lor cu salivă pentru a le trimete, în rate, în labirintul de intestine cu care ne-a dăruit Dumnezeu, mă simțeam plin de porniri altruiste: îl îngrijeam pe Coco, îi dădui un sâmbure de caisă uscată, îl scărpinam pe cap, vorbeam cu el spre marea-i mulțumire:

„Măi Coco, urât e omul când mănâncă și greu o să-i fie să se lase de obiceiul acesta secular când se va realizà profeția lui Berthelot și se va genera-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

liză nutrirea cu hapuri mititele conținând în extract carbonul și azotul necesar organismului. Știi tu mă, Coco, cum o să fie omul, peste câteva sute de ani, când i s'o fi atrofiat organele devenite inutile ale aparatului digestiv? Coniţele vor avea o guriță ca o cireașă mititică și niște dinți albi de păpușică, apoi o talie subțirică să o treci prin inel. Nu vor mai fi boli, microbii vor fi dispărut; iar de mizerie se va aminti doar ca de un vis urât, căci iubirea va fi coborât pe pământ paradisul legendei. Dar până atunci, mănâncă Coco dragă, na! mai ține pișcotul ăsta, îndoapă-te, îmi iau și eu o nouă felie de pemicam. Mulți ani va mai ține încă obiceiul banchetelor, al poftirei reciproce a unor oameni, în aparență inteligenți, ca împreună, în jurul unei mese, să-și umfle fălcile grotesc, deformându-și gurile, îndopându-se cu hecatombe de biete victime asasinate canibalic: viței orfani, vaci văduve, pui îngrășați cu solicitudine de căpcăuni, raci puși de vii în apă fiartă și mai știu și eu ce. Și când te gândești că aceiași oameni asasini ai semenilor lor fără graiu, au neobrăzarea să se scuture de groază la povestirea unei scene de canibalism? Măi, Coco, oribil animal egoist și îngâmfat e omul!".

Dar bietul fluture? Ce s'o fi făcut? Lui nu i-o fi foame?

Îmi uitasem cu totul de cestălalt tovarăș al meu în vârtejul ultimelor peripeții. Simpatie pentru fluturi n'am prea avut nici odată, i-am socotit pururi ca vulgari fabricanți de omizi, ca emblema parvenitului. Ori cum, era oaspele meu, și trebuia să-i duc grija.

Îl căutai pretutindeni fără să-i dau de urmă... Să-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi mâncat Coco?.. Nu, căci se speriase de el când a intrat la noi pe geam. Să mai vedem: cu luare aminte căutai pe jos, mă privii pe tălpi cu scârbă să văd de nu l-am strivit din greşeală, căutai pe măsuţa circulară, sub carnetul meu de note, peste cutiile cu pastile şi peste capacele rezervorului circular de apă ce căptuşeşte pereţii aerosfredelului. Nimic! Sus însă, pe una din sârmele electrice, fluturele depusese un inel de mititele ouă de omizi, regulat aliniate pe patru şiruri strânse, cum ar fi făcut pe o crenguţă de pom...

Deci nu perise fabrica de omizi. Mai căutând pe sus, văzui în sfârşit fluturele, abia bătând din aripi, deasupra electromagnetului, sub geam, încălzindu-se la soare.

Sărman fluture, i-o fi şi lui foame de polen şi sete de rouă; dar n'a fost nimeni să-mi fi dat o floare măcar de plecare...

Ca să iau fluturele fără să se depuie pe degetele mele brutale poleiala dumnezeiască a aripelor lui delicate, trecui binişor o hârtie sub trupşorul său de vierme înaripat şi ridicându-l astfel, îl depusei încetişor pe mescioară. In loc de polenul impalpabil, fecundator de floare, care-i hrana lui, frecai una de alta două bucăţele de zahăr în faţa gâzei, cu un ac îi destinsei trompa în spre praful dulce picând şi o lacrimă de apă alături. Fu o deosebită mulţumire pentru mine să văd insecta luând din zahărul meu şi muind delicat vârful trompei în stropul de apă. Apoi, ca spre mulţumită, fluturele se înălţă în zbor înveselindu-mi locuinţa şi par'că mirosea a flori de câmp în mizerabila noastră colivie cerească. Sbură, fluturele scăldat în lumina soarelui câteva clipe, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Murnu.

Fig. 7. — Interiorul aerostredelului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când, ahtiat de spaţiu şi lumină, ajunse lângă geamul de sus şi putu privi soarele, căzu jos, mort de bătrâneţe.

Mă duru această moarte şi râsetele lui Coco îmi părură monstruoase, căci perise o fiinţă, un tovarăş de drum. Moartea nevăzută, stăpână pe pământ ca şi în mica noastră casă sburătoare, îşi arătase şi aici puterea-i neiertătoare.

Ca şi cum fluturele n'ar fi fost o insectă efemeră, mă munci gândul ce să fac cu bietul stârv aurit. La ideia, poate normală pe pământ, ca să-l strivesc pur şi simplu sub călcâiu, cum facem de obicei cu insectele, noi oamenii, mă cutremurai de groază. Mă gândii apoi să-l las să cadă din aerosfredel uşor iar pe pământ. Cine ştie însă dacă după zile de căderc şi încetată plutire, nu l'ar fi hrăpit vre-o rândunică pentru puii ei. Mă gândii atunci ori să-l distrug cu o scânteie electrică, or să l păstrez. Gândul acesta din urmă birui. Fiindu-mi milă să-i străpung trupşorul cu un ac, luai o aţă, o desfăcui în două ca să fie mai subţirică, şi legând fluturele delicat de mijloc, îl atârnai, în lumina astrelor, de electromagnet, ca să rămâie măcar iluzia vieţei.

Omidă înnăripată, cântată de poeţi, ei te-ar strivi cu scârbă de n'ai fi îmbrăcată în haine aurite şi acum... te preaslăvesc!

Asemenea ţie, parvenitul, viţios şi târâtor, de toţi e curtenit când aurul ce are sclipeşte în deajuns ca scârba să dispară.

Ori, vierme infim de mic, să-ţi fi schimbat tu firea simţindu-te cu aripi? Să nu mai fii omidă când poţi să sbori spre floarea pe care altă dată cu bale te-ai târât?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XI

Când ajung la Lună?

Dar la dracu sentimentalismul amărâtor de trai. Să-mi văd mai bine de socoteala întreruptă înainte de masă.

Ciudat: de unde, flămând, nu puteam face o socoteală atât de ușoară, chiar și pentru un recalcitrant corigent la matematică cum fusesem în școală, acum, sătul fiind, făcui înmulțirile mai sigur ca un dascăl de aritmetică, ca acel vecinic repetent, până la pensie, ce e un profesor!

Rezultatul problemei fu că, dat fiind urcarea mea continuă, timp de 27 ore, cu iuțeală de 5 metri pe secundă, sau 18 km. pe ceas, mă aflam la 468.000 metri deasupra scoarței sferoidului terestru.

Erà timpul să o pornesc ceva mai repejior decât un simplu biciclist, de nu voiam să ajung în Lună doar peste 3 ani și jumătate, cu iuțeala aceasta antedeluviană și ridicolă de 300 km. pe zi.

După socoteala mea — exactă, pentru că prea o făcusem de multe ori — distanța celor 30 diametrii pământești ce desparte globul natal de viitoarea mea patrie adoptivă, trebuià să o străbat în 80 zile maximum, contând doar pe iuțeala inițială de 200 km. pe oră ce mi-o asigură energia electrică a acumulatoarelor. Evident însă că, pe măsură ce mă depărtam de pământ, sporind atracțiunea Lunei și micșorându-se cea a pământului, viteza aceasta erà să crească continuu. Deci, chiar îngăduindu-mi câteva mici popasuri, tot trebuià să ajung în satelitul nos-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tru în mai puțin de trei luni, adică pe la mijlocul lui Septembrie.

E curioasă groaza omului de necunoscut, de tot ce iese din strâmtul lui cerc de idei comune! În afară de bietul meu prieten Sucevan—mort în puterea muncei, nebun, ducând în groapă atâtea secrete—cu care am pus la cale această călătorie, n'a fost unul din „prietenii" mei care să nu creadă serios că sunt... „bolnav" când, dintr'o nevoie umană de confidențe, le spuneam de planurile noastre.

Iluzia distanței nemărginite dintre Pământ și Lună e datorită cred mai ales faptului că vedem ținta călătoriei și că Luna, pe care din cărți o știm cu o suprafață de 38.000.000 kmp. ne pare abia cât o farfurie; uităm însă cât de mic se arată omul, văzut fie chiar și din vârful unei clopotnițe de 20 metri și cât de lung ne pare un drum foarte drept în capătul căruia vedem constant ținta la care vrem să ajungem. De fapt voi fi străbătut în mai puțin de 80 zile cei 384.000 km. dintre Pământ și Lună. Nu e mecanic al căilor noastre ferate ori al serviciului maritim, nu e sportsman automobilist care să nu fi făcut distanțe cu mult mai mari în viața lui! Dar câți factori rurali n'au făcut pe jos echivalentul drumului la Lună, în viața lor trudită; ba chiar Moritz, chelnerul dela „Kübler", sunt sigur că și el „a făcut dijà așà un drum de mare", de când, în frac și cu șervetul sub braț, a început să exercite nobila meserie de inspirator, cu țapi, șvarțuri, și pahare cu apă, al muzelor multor scriitori români. 80 de zile de drum e în tot cazul o călătorie nu mai lungă decât ocolul pământului, și oricum e mai originală, mai puțin obositoare, mai puțin periculoasă, fără a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

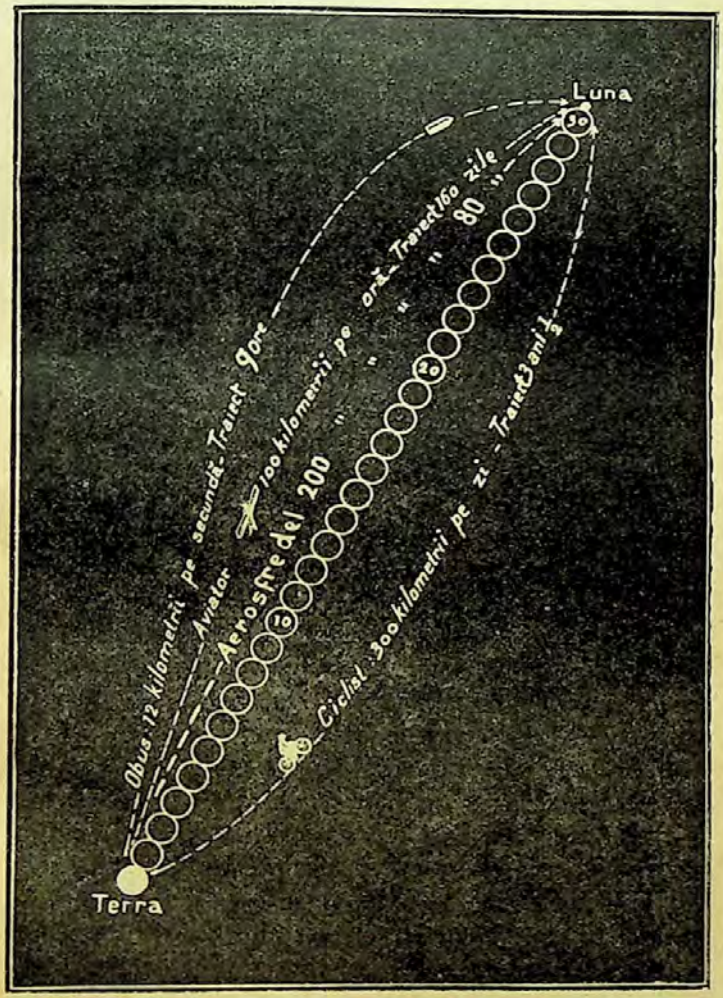

Fig. 8. — De 30 ori diametrul pământesc, atâta este distanța dintre Pământ și Lună (pag. 67).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorbi de folosul ce-l poți aduce științei. Și, dacă azi faci drumul în 80 zile, nu va trece mult și alții îl vor putea parcurge în mult mai puțin timp perfecționându-ne aparatul: 200 km. pe oră cât fac eu astăzi, fac de mult automobilele de curse; aeroplanele vor întrece în curând această iuțeală și omenirea n'a ajuns încă să întrebuințeze explozibilele pentru acționarea motoarelor, cum fatal va face. Singura greutate deci eră născocirea aparatului de sburat, încolo totul se reduce la cevă încredere în sine și voință. Voință și un pic de idealism, ce minuni n'ar face omenirea cu aceste mari și hotărâtoare calități!

XII

La maximum de iuțeală

Prin geamurile laterale, discul Pământului, imens, galben, cu linia orizontului adusă în sus, se vedeà estompat, fără nici un detaliu; privind însă prin geamul din fundul aerosfredelului, adică direct sub mine, acolo îmi apărù, în toată frumusețea neînchipuit de nouă, privelișteа pământului văzut dincolo de perdeaua subțire albastră a stratului atmosferic.

Dispăruseră munți, văi, râuri, orașe, granițele oamenilor și țările se înfrățiseră având de limită marea. Aveam sub mine ca o imensă hartă topografică în două colori: galben-verzui pentru uscat, (culoarea verzuie datorindu-se albastrului atmosferei combinat cu galbenul luminei solare reflectată de uscat) un verde-albăstrui pentru mări.

Căutând detalii, îmi fù ușor să recunosc, în limba de pământ întretăiată de ape, înconjurată de insule

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce vedeam direct sub mine, Danemarca cu insulele şi strâmtorile ei caracteristice, prinse în bifurcaţia sudică a peninsulei Scandinavice. Spre apus, Anglia îşi desemnă foarte clar coasta de răsărit, dar coasta de apus n'o recunoşteam: Irlanda păreă unită cu Marea Britanie, despărţită de dânsa doar printr'un râuleţ de foc; la spate, întinzându-se ca o dungă nesfârşită dela nord la sud, Oceanul Atlantic îmi mărgineă orizontul; tot astfel se estompă, pierzându-şi forma clasică, Franţa, împreunată parcă cu Anglia, la Pasul de Calais; Marea Mediterană apăreă şi dânsa ca o dungă foarte subţire lucind ca argintul.

Cât mi-ar fi fost de drag să pot recunoaşte conturul scump al ţărei mele; se topiseră însă de mult Carpaţii falnici, dispăruse Dunărea bătrână şi Marea Neagră, ce dela noi se întinde până în Caucaz, eră o mică dungă lucioasă limitând orizontul meu.

Prea multă zăbavă! Hotărât să sbor spre Lună par'că nu-mi venea să rup mrejele ce fără voia mea mă legau de pământul tot mai drag. Destulă copilărie şi imprudenţă chiar, căci se consumă fără folos energia acumulatoarelor!

Decis acuma, dădui curentului electric maximul de putere, să sbor fără oprire spre Lună...

Deşi dela 18 klm. pe oră trecusem la 200 klm. pe oră, 'mi-era absolut cu neputinţă să simt vre-o deosebire, atât de lin se despică eterul impalpabil, atât de mare eră tăcerea. N'aveam nici un punct de reper pe care, lăsându-l în urmă, să-mi fi putut da seama că într'adevăr sbor spre zenit mai iute ca un automobil de cursă. Dacă priveam Pământul, lărgirea orizontului se făcea atât de încet încât doar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de stam câtevă clipe privind aiurea, îmi puteam da seama că totuşi are loc. Apoi, aceeaşi concavitate a Pământului stăruia enervant. Imi veni zău să cred că se înşeală savanţii când ne învaţă că Pământul e o sferă, că nu e astfel cum îl constată ochii mei: o imensă turtă rotundă, cu coaja lăsată în jos la mijloc.

Mă plictisii dela o vreme — cine ar crede — să tot privesc acelaş tablou şi îmi văzui puţin de gospodăria mea; dar ca un magnet mă atrăgea luminozitatea geamului, silindu-mă par'că să privesc iarăşi Pământul. De astă dată, convexitatea lui apăru clar ochilor mei vrăjiţi. Erà ca şi cum o mână uriaşă invizibilă ar fi întors brusc imensul disc scobit, tavă de aur a unor Titani monştruoşi de mari. Discul, astfel întors, semănà acum a pavăză de aur încrustată cu safire a aceloraşi Titani, apărându-se sub dânsa de stele şi de soare, proectile imobilizate o clipă pe un cer nesfârşit de larg şi cutremurător de negru.

Danemarca rămăsese puţin spre sud-est şi mă aflam acum deasupra coastei necăjite a Norvegiei, scrijilită de fiorduri, ca o dantelă foarte veche. Puteam coprinde cu ochii întreaga peninsulă scandinavă şi atunci par'că Norvegia şi Suedia, unite şi duşmane, ar fi format piciorul unui rac monstruos, al Rusiei, gata să apuce, strâns în cleşte, Danemarca cu toate insulele ei, pe când golfurile multe şi mari ale colosului, păreau guri avide a înghiţi orce pradă. Trupul monstrului nu se vedea, ascuns fiind sub deasă pătură de nori. Spre apus vedeam o largă parte a Oceanului Atlantic, dincolo de Irlanda. Prin culoarea şi forma dungei de apă, subţiată la capete

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaisvanie.ro/ncri1902-1932

prin efectul perspectivei. Oceanul făcea impresia unei felii de pepene verde de proporţiuni uriaşe. Islanda cea clocotind de geyzeri şi vulcani, în mijlocul gheţurilor ei, părea un crab, un hidos păduche de mare; spre miază-noapte începea să se vază, orbitor de albă, linia arcuită a gheţurilor polare, iar mărginind întregul tablou, cerul, absolut negru, ciuruit de stele fără licărire, fixe ca ochi de fiară îngrozită, se lăsă până aproape de pământ şi aci, ca şi cum n'ar fi voit să sperie oamenii, acei răsfăţaţi microcosmi ai universului, lua pe nesimţite, spre a li se arătă, frumoasa culoare albastră slăvită de poeţi.

Soarele se cobora văzând cu ochii de linia orizontului, gătindu-se întâi de scaldă şi apoi de culcare în apele Oceanului Atlantic. Cu cât se apropia şi pentru bietul astru ceasul odihnei, după greaua zi de muncă, atât de lungă pe aci, prin apropierea polului de ghiaţă, cu atât părea că se umflă bietul soare, sufiând de oboseală, deformat, sdrobit, apoplectic.

Pământul se învăluise pe încetul, din spre sud-est către nord, în neagra mantie a nopţei şi în curând, deşi soarele rămânea încă deplin vizibil pentru mine, splendoarea de culori a globului terestru peri. Doar în spre pol, ca o candelă arzând la o icoană, rămase slaba lumină albă a regiunilor de ghiaţă ce nu văd apunând soarele o vară întreagă.

Aprinsei lampa în casa noastră şi îngrijii de ale mesei, mâncare vegetariană de astă dată, o minunată fierlură de legume uscate, gătite cu unt de nucă de cocotier; iar ca dulce, luai, spre marea bucurie a tovarăşului Coco, un măr din mica rezervă ce o luasem cu mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII

Noapte bună

Mi se făcuse tare somn, căscam atât de formidabil încât ar fi rămas indignat de concurență chiar și un vardist de noapte bucureștean. Coco, după ce-și scutură penele de câteva ori, își afundă capul între aripi și adormi, pachețel de puf verde, pe agățătoarea lui. Fericit biped. Să doarmă d'an picioarele, odihnindu-se deplin! Învelit pe gratis în puf moale dăruit de creator! Pe când omul, ca brută civilizată ce e, se vede silit să se trântească pe jos, ori unde, în noroiu la nevoie, ca să poată dormi!

Să dormi... ce degradare pentru un om. El, în creerul căruia poate fi atâta știință, inteligență, talent, or genialitate să nu se poată sustrage rușinei de a stă ore întregi inert, inconștient, batjocura or cui, horcăind hidos cu gura întredeschisă, obiect de teamă alte ori când nu știi dacă cel ce doarme e în viață ori e mort... Și când te gândești că sunt bimani cari dorm câte 9 ore pe zi și mai mult chiar; cari se culcă, stupizii, și după masă, câteva ceasuri, ghiftuiți de mâncare, îmbibați de alcool, ca și cum nu le-ar ajunge somnul de veci al morței fatale astăzi, pe care cine știe dacă știința o va puteă înlătură vreodată!

Mă scuturai de revoltă și hotărâi să gonesc somnul, să aștept să iasă Luna, să privesc țintă călătoriei mele.

Apariția astrului nomad întârzia însă, Luna fiind în ultimul pătrar. In liniștea neînchipuit de mare din jurul meu, somnul prindeă tot mai mult stăpâ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

nire pe mine. Clipeam tot mai rar, pleoapele-mi umflate, păreau de plumb şi se lăsau fără voie peste ochi-mi uscaţi şi roşii; începui să moţăi. Atunci, cu toată revolta mea contra somnului degradator, trebui să mă supun legilor atavice şi să-mi pregătesc patul, sau mai bine zis hamacul, căci nici măcar un pat de campanie n'aş fi putut întinde în strâmtă mea locuinţă aeriană. Sub măsuţa circulară, eră, ziua, lo-

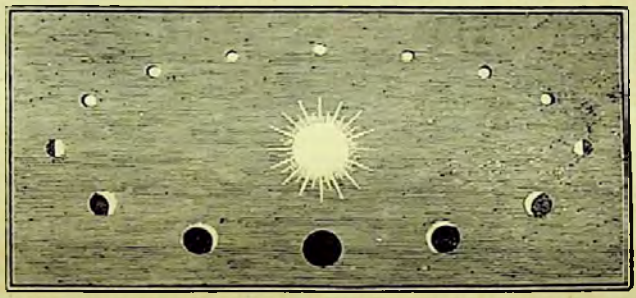

Fig. 9. — Cum se explică fazele Lunei, Pământului : ale lui Mercur, Venus, Marte, etc.

cul hamacului: o bucată solidă de pânză înfăşurată în jurul sulului unui stor american. Destinzând-o, o legai cu cârligul ad-hoc de peretele opus, apoi, umflai cu aer o pernuţă de cauciuc şi patul fu gată. Verificai buna funcţionare a oxigenatorului, pusei deşteptătorul să mă scoale peste 5 ore, de teama asfixiei, apoi desbrăcându-mă, mă ghemuii în hamac, neputând, din păcate, întinde picioarele trupului meu prea lung. Drept plapomă mă învelii cu pardesiul meu de loden căptuşit cu ziare vechi, stinsei lampa şi adormii buştean.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIV

Sărmanul André

Nici când mă puneă la cură forţată de lapte doicămea nu cred să fi dormit mai bine ca în hamacul meu şi-mi fu ciudă că mă scoală deşteptătorul. Coco îşi scutură aripile salutându-mă grav cu un „Bonjur mă!“ Se făcuse ziuă, căci odaia noastră erà inundată de lumină.

Sărind jos din hamac, pusei o nouă pastilă în oxigenator, apoi, strângându-mi patul, făcui, ca să-mi piară somnul, obişnuitele mele exerciţii gimnastice. In loc însă de duşul final înviorător, trebuì să mă spăl... franţuzeşte — pisiceşte ar fi mai exact — adică să moi colţul unui şervet în puţintică apă şi să trec cârpa udă pe ochi şi obraz, cum fac şi astăzi, ruşine, atâţia Francezi. (La Versailles lichidul H_2O se întrebuinţà doar pentru jocurile de apă).

Lumina, curios, nu veneà de sus, ci... prin geamul de jos! Privind cam intrigat printr'ânsul, zării, sub mine, totul alb la infinit. Uitându-mă nedumerit prin unul din geamurile laterale, văzui, lângă linia depărtată a orizontului, soarele, mic, roşu, înfundat în golul cerului negru, şi la vre-o 30 grade numai înaintea lui, Luna, în ultimele zile ale revoluţiunei sale. Erà ca şi cum s'ar fi brodat în aur, pe negrul catifelat al cerului, un mare C., de formă clasică... iniţiala numelui meu. Par'că ar fi ştiut Luna că o să o iau în stăpânire şi-mi iscăleà de bună voe numele... Şi restul discului lunar se puteà zări, ca un mare O.—a doua literă a numelui meu... şi al lui Coco!— dar cu totul estompat, ca o străveche broderie în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

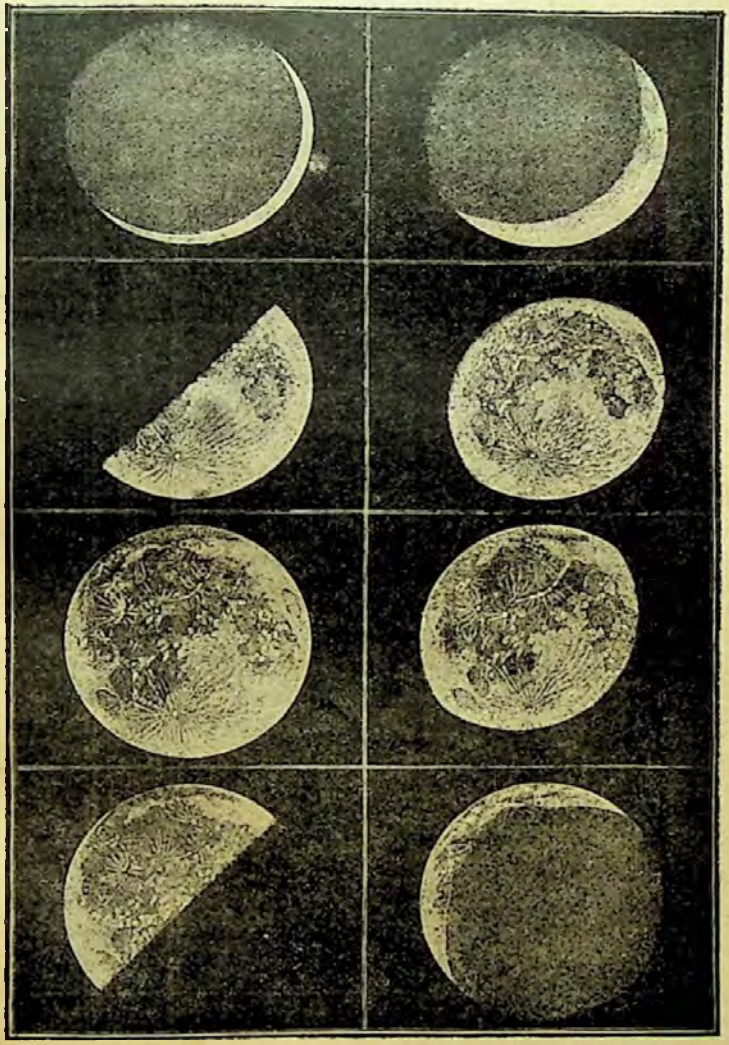

Fig. 10. — Fazele Lunei. — In primele şi ultimele zile de revoluţiune, se vede clar *„lumina cenuşie“*, dar al pământului, netrimiţând ca o oglindă, spre Lună, razele Soarelui“, (pag. 78).

18 68 Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fir de argint: era „*lumina cenușie*“, dar al pământului scăldat de soare, retrimițând ca o oglindă spre Lună razele astrului rege.

Atât de nou era spectacolul, atâta lumină radia din imensitatea covorului alb de sub mine, încât îmi fu foarte greu să ajung a-mi da seama că aerosfredelul, continuându-și direcțiunea constantă inițială spre nord-vest, se află acum în regiunea gheților veșnice, între Spitzberg și Groenlanda, foarte aproape de pol. Ochii mei vedeau, dincolo de acel punct teoretic pentru a cărui cucerire atâtea energii au fost sdrobite fără folos și atâtea vieți s'au jertfit; vedeau dincolo de pol coastele pustii ale Asiei și Americei pierdute în ghețurile nemărgite, cimentând pe vecie, uscat și ape, și, atât din faptul luminei orbitoare, cât mai ales din faptul că în școală nu privisem nici odată o hartă a regiunilor circumpolare, îmi fu cu totul greu să recunosc configurațiunea nordică, deformată și de perspectivă, a continentelor, atât de familiare tutulor în partea lor sudică și centrală.

Soarele, precedat de Lună și inundându-i marginea stângă cu lumina razelor sale, înaintă încet din Asia spre America, făcând ocolul polului. Astrul rămăsese constant pe linia orizontului fără a urcă pe cer, fără deci ca noaptea să mai poată alternà cu ziua, în lungile luni de continuă zi polară.

Dar atunci, dacă soarele nu se mai ridică pe cer, ci da ocol polului, eram drept în capătul axei pământului, eram la polul Nord... Mă urcai pe măsuță să privesc cerul prin geamul din vârful aerosfredelului: steaua polară, a Carului mic, luceà exact deasupra capului meu... Fără îndoială posibilă eram deasupra polului nord!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
patrimoniu.ro/mdrr1901-1932

Atunci, nu știu de ce, gândindu-mă cât de ușor și de repede am putut face călătoria grea și lungă a atâtor exploratori, îmi veni pe buze numele lui Nansen, cu pilda neînfrântei sale energii, a concurenței șarlatane Cook-Peary, și mai ales numele cinstit al lui André, curagiosul aeronaut care, în primitivul balon sferic, a vrut, erou modern, să fure, cu jertfa vieții lui, o taină a lumei pentru știință.

O clipă mă frământă gândul să opresc curentul electric, să cobor la pol, pentru ca un Român să fie acela care să înalțe aci un steag întru cinstirea neamului său, o cruce întru amintirea lui André. Dar alta și mai măreață era ținta călătoriei mele și nu puteam și nu trebuia să o uit. Pentru ca tricolorul românesc să fâlfâie totuși deasupra redutei necucerite încă, luai unul din cele două steaguri aduse cu mine, și, pe galbenul pânzei, scumpă ca o icoană a neamului, desemnai cu cerneală o cruce mare și scrisei, cât putui mai frumos :

„România, eroului André!".

Apoi deschizând dubla fereastră a pardoselei, lăsai să cadă, peste imaculatele câmpii de ghiață veșnică, simbolul patriei mele.

UNIVERSITATEA
Seminarul de limbă și literatură română.
CLUJ

XV

Satelitul meu

Mă aplecai pe geam ca mai bine să privesc tricolorul, picând spre pol, ca o stea căzătoare. Spre marea mea uimire steagul nu cădea... Se oprise la câți-va metri sub aerosfredel și stătea acolo fix, în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tins, fără o cută, ca și cum ar fi fost de metal, lipit strâns de aerosfredel, făcând una cu dânsul.

Mă frecai pe ochi, neputând pricepe! Cum? Nu urc?! Cum? Ne-am imobilizat, dintr'o dată într'un punct al eterului? De ce? Explicarea?!...

Mă pufni râsul... Steagul *nu putea să cadă*: steagul era, până voi ajunge la Lună, satelitul meu, reținut în raza de atracțiune a casei noastre așa precum Luna e reținută în sfera de atracțiune a Pământului cum planeta natală se leagă de soare și așa la infinit, în incomensurabila mărime a universului înfiorător prin nemărginirea lui. Și totuși, eu, microb de microb al lumei, în care, ca o cometă minusculă cu frumoasă coadă, abea mă târam față de iuțelele îngrozitoare ale cometelor surori, începeam să fiiu o lume a parte.

Dovada o aveam în faptul că aerosfredelul rămânea tot mai spre vest cu cât urcam, că tot mai mult mă deslipeam deci de sfera de atracțiune a Pământului.

Atunci o dorință ciudată, copilărească, de straniе libertate, mă coprinse: doream să încetez mai de grabă a fi locuitor, aerian, al pământului, legat de dânsul prin firul misterios al atracțiunei, doream să nu mai depind de dânsul, să nu mai am noaptea lui și ziua lui, să nu mai fiu silit a mă dà odată cu dânsul peste cap în 24 ore, ci Eu, muritor de rând, devenit, prin grația și voința Mea, Impărat autocrat, scutit până și de plictiseala unui parlament înregistrator, Eu a tot putrnic peste tine, Coco, al Majestății Mele prea supus și prea devotat serv, sclavul Meu, să privesc cu dispreț Pământul gigant învârtindu-se țumil la picioarele Mele, arătându-mi pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

Desemn de Murnu.

11. Fig. — „Lăsai să cadă peste imaculatele câmpii de ghiață [illegible] patriei mele“ (pag. 80).

Muzeul Digital al Românilor Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

rând, că la poruncă, continentele şi oceanele sale, fazele sale!

La 42.300 km., după calculele inimosului iniţiator al frumuseţilor cereşti, Flammarion, urma ca să cuceresc libertatea după care râvneam. Nu trebuiă să fiu departe de acel punct şi mă mirà chiar că direcţia mea spre apus nu e mai accelerată, dat fiind iuţeala rotaţiunei pământeşti.

Sclavul meu Coco — probabil afectat de manifestările mele de autocratism — se arătà nervos dela o vreme, îşi tot scuturà penele, scârţâia din cioc şi ţipa aşa cum obişnueşte când îi e poftă de bătaie! Dar parcă nici mie nu-mi priea noua situaţie de „Kronprinz" ori „Delfin" al unei noi planete. Nu ştiu cum îmi simţiam nervii, dar parcă s'ar fi strecurat furnici sub piele şi mi i-ar fi aţâţat. Trecând mâna pe frunte şi pe plete, părul meu, îmbibat de electricitate, pârâi ca o vulgară blană de pisică. Neliniştit, ca sub ghicirea unui pericol, căutai să mă liniştesc, bătându-mi joc de nervositatea mea demnă de un simplu terian modern, iar nu de Inalta persoană a M. S. Împăratului Aerosfredelean.

Bucuclaşul de oxigenator să fie poate iarăşi de vină? Verific: funcţionà minunat.

Hotărît să mă stăpânesc, cercai să-l fac pe Coco să tacă: îl aţâţai la vorbă, îl scărpinai pe cap, ba îl ameninţai chiar cu bătaie, de geaba: ţipa lighioana mai rău ca o primadonă pensionară la gramofon!

Ceeace mă neliniştea, erà că şi mie îmi venea gust de ţipat, gust de a-mi potoli nervii pe spinarea unuia mai slab, ca să devieze ciudata stare de nelinişte nervoasă; dar tot mai mult mă stăpâneà o teamă nelămurită a unui pericol ascuns. Fără voie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

deşi cu convingerea că sunt ridicol la culme, căutai sub masă, privii pe geam, scrutând neagra imensitate cu ochii unui sgârcit când trage zăvorul iatacului.

La marginea orizontului imensului sferoid pământesc, o stea mare, nouă, stranie, răsărise... Ca o cometă fără coadă urcă pe cer, încet, lăsând în urmă constelaţiile. Iuţeala ei se accelerà mereu şi în ace-

Fig. 12. — Fazele planetei Venus

eaşi proporţie îi creştea volumul. La început steaua apărù ca un arc luminos, ca o seceră foarte subţire, aşa cum este Luna nouă, dar mărunţă, cum se vede planeta Venus în prima ei fază prin lunetă. Pe măsură ce steaua urca, se umfla arcul de lumină, lărgindu-se. In curând, fu cât Luna în primul pătrar, apoi, deveni un glob de foc şi tot mai mult se umflà clocotind, ajungând de 10 ori cât Soarele. In această îngrozitoare creştere, bolidul venea spre mine... Iuţeala îi se sporise într'atât în cât ochiul avea impresia unei brazde luminoase; era ca şi cum o mână monstruoasă, greblând stelele, ar fi sgâriat puternic cerul, l'ar fi mânjit cu o dungă enormă de foc.

Hipnotizat de groază, îmi aşteptam sdrobirea, neputincios. O clipă de conştiinţă îmi dădù puterea să opresc curentul ca să cad, să scap de ciocnirea altfel fatală. Atunci, ca un curcubeu de flăcări, bolidul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

străluci pe cer de asupra-mi şi se stinse. In locul bolţei de foc, rămase în faţa mea, imobil în spaţiu, un bloc de sgură, mare cât o casă. Aerosfredelul se sgudui puternic şi apoi se plecă, se culcă pe muche şi căzui cu faţa pe oxigenator.

XVI

Călătorie silită în Zeppelin

Pe încetul îmi recăpătai sângele rece şi, fără a îndrăsni să fac vreo mişcare, culcat pe burtă, în lungul aerosfredelului răsturnat, cercai să analizez cele întâmplate.

Prin geamul din vârful aparatului, prin care puteam privi ridicând doar puţin capul, vedeam bolidul negru, cu luciri de păcură, nemişcat, la vreo 20 metri în faţa mea. Sgârcindu-mi puţin trupul, putui privi şi vertical, prin geamul de lângă oxigenator şi văzui Pământul, rostogolindu-se greoiu, aşă cum îi se pare în tren că se învârte orizontul în jurul tău... Imobilitatea bolidului şi a mea erà deci aparentă, satelit al unui satelit, îl urmam în goana-i nebună în jurul Pământului... Oprisem prea târziu curentul electric aşà că, în loc să fi căzut, absorbit iarăş de Pământ, bolidul mă supsese în raza lui de atracţiune, şi eram jucăria lui...

Cum să scap? Să dau din nou drumul curentului electric? Ar însemnà să mă apropiu şi mai tare de bolid, să mă ciocnesc cu dânsul poate... Atunci?.. Să aştept ca bolidul, în drumul său spiralic în jurul pământului să se apropie de stratul atmosferic, să se aprindă prin groaznica-i frecare şi să explo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

deze în mii de bucăți, într'o ploaie de stele căzătoare și atunci de-abia să scap? Dar ani de zile puteà să se învârte meteoritul în jurul Pământului tocindu-se pe încetul?

Pe lângă chinuitoarea groază morală se mai adăogà și durerea fizică pricinuită din faptul poziținei mele pe brânci și a unei răni la frunte ce mi-o făcusem căzând. Cu multă grijă, ca să nu stric recipientele cu apă — din fericire hermetic închise așà că nu se deșertaseră — mă ridicai întâi binișor în genunchi și apoi șezui turcește, cât putui mai în fund în tubul orizontal, ca un Zeppelin în miniatură, cum erà acum aerosfredelul meu. Prin geamul, care până atunci formase pardoseala casei noastre și care acum formà un perete vertical, zării tricolorul, urmându-mă credincios, satelit al satelitului unui satelit. Și el, ca și bolidul, păreà imobilizat în spațiu, la egală depărtare de mine, escortându-mă. Escortă regală sau santinelă la celula unui condamnat? Imi veni să râd și să plâng în acelaș timp de halul „Majestății Mele Aerosfredeliane", de umilirea prea haină a îngâmfărei mele. Stăteam în colțul meu, turcește neîndrăznind să fac o mișcare, să întind măcar picioarele, de teamă să nu stric pereții subțiri ai aerosfredelului, și-mi munceam mintea zadarnic, desnădăjduind să aflu un mijloc de scăpare.

Adevăratul stăpân al Zeppelinului-miniatură, erà Coco, ex-sclavul meu! De unde, atunci când sburam vertical în sus, erà silit să steà pe agățătoarea lui îngustă și în jurul ei, într'un spațiu de doi decimetri, să-și facă mendrele; acum, de când se răsturnase aerosfredelul și sburam orizontal, Coco aveà la dispoziție 2 metri și jum. de Bulevard și se plimbà,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ticălosul, ca un proprietar proaspăt, umflându-se în pene, jucându-şi pupila ochiului, fluerând ori înjurând, încântat de schimbare; iar când, pe la mijlocul drumului, săreà, ca să vie spre mine, pe muchea brâului metalic ce-mi servise până atunci de masă, râdeà cu hohote trântind un energic: „Mă să fie al dracului!“

Şi zău că tot Coco erà mai deştept. Adică, faţă de faptul brutal, iremediabil, îmi foloseà la cevà desnădejdea ori furia mea? Puteam schimbà cevà chinuindu-mi sufletul? Ori, din potrivă, îmi pierdeam limpezimea minţei, mai trebuitoare acum de cât ori când? De fapt nici un pericol nu mă ameninţà pentru moment, ba făceam economie de curent electric şi mă plimbam pe gratis în jurul pământului, cu tren special, ca o Escelenţă... Intârziam sosirea în Lună şi atât.

Drept aprobare a filozofiei mele, Soarele, în aceeaşi clipă, îmi trimise un larg mănunchiu de raze prin geamul pătrat din dreptul tricolorului, iar steagul patriei mele, detaşându-se, splendid luminat şi singur colorat pe cerul absolut negru, mi se părù că radiază, prinde viaţă, şi-mi grăeşte: „Nu eşti singur, priveşte: Galbenul, e aurul holdelor noastre bogate; Roşul, sângele vărsat întru apărarea moşiei; Albastrul e o frântură din cerul frumos al ţărei tale, nu te teme!“ Şi aş fi vrut atunci să pot sărutà emblema sfântă...

Se urcase deci Soarele pe cer, părăsisem ţinuturile polare, mă apropiasem de regiunile de viaţă ce văd Soarele planând în zare în loc de a-l vedeà târându-se cu fricà, lipit de pământ, de jur împrejurul orizontului ceţos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De unde, când sburam liber, aerosfredelul se îndreptase constant spre apus, acuma, bolidul mă târâ cu dânsul tocmai din potrivă şi iuţeala lui de învârtire în jurul Pământului-magnet, trebue să fi fost enormă, de vreme ce puteam urmări cu ochii Soarele, Luna şi astrele ridicându-se tot mai sus pe cer, apropiindu-se de meridian pentru a coborî din nou ; iar jos Pământul, rostogolindu-şi cu egală greoaie iuţeală imensitatea gloduroasă, deformându-şi continentele la orizont prin perspectivă, cu leneşe mişcări de reptilă digerând obositâ. Treceam acum exact deasupra Mediteranei, aveam sub mine cele trei caracteristice peninsule ale Europei sudice, ca tentacule doritoare să apuce Marocul şi Algeria, Tripolitania şi Egiptul; iar când, foarte încet, Europa, ridicol de mică faţă de masa pământului african, de masa şi mai uriaşă a continentului aziatic de care se lipià, începù să dispară, sgribulindu-se, apărură pe rând celelalte trei caracteristice peninsule asiatice, coborând tot mai jos şi tot mai ascuţit spre brâul gros de nouri cu ploi zilnice deluviene, ce înconjură Pământul la equator.

Fascinat de priveliştea de o supraomenească frumuseţe, uitasem de primejdie, de timp, de orice, şi priveam cu nesaţ, perdut într'o lume de visuri, perindarea cinematografică a feeriei continue, până ce Soarele, coborând din ce în ce, apuse după abeà câteva ore dela răsărirea lui, timp în care ocolisem aproape jumătate din globul pământesc.

Nu trecù nici un sfert de ceas şi din nou se lumină răsăritul şi astrul zilei se arătă iarăşi, întovărăşit de aproape de larga pată cenuşie a Lunei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

abiă luminată pe marginea din spre Soare ca o pojghiță subțire de nikel, gata să cadă și aceasta.

Perdusem orice noțiune a timpului pământean și parcă tot trupul mi se atrofiase în folosul ochilor, ca ei să poată sorbi mai tare minunea divină a Cosmosului.

XVII

Consecințele unui strănutat

Dece în clipa supremei încordări a sufletului către frumos a trebuit să strănut ?! Și nu odată, ci de trei ori în șir să repet grotesca contractare stupidă a feței și umerilor, de care chiar animalele sunt scutite, și dece, mașinal, îmi venì pe buze fraza idioată ; „Să-mi fie de bine?!“ Și strănutai a patra oară, cu lacrimi, atât de puternic încât întreaga noastră colivie basculă... Atunci, și în vreme ce scoteam din nară un fulg de al lui Coco, din faptul că oscilase aerosfredelul când am strănutat, întrevăzui de odată putința de liberare din încleiarea bolidului, și inima începù să-mi svâcnească puternic.

Impunându-mi să fiu calm, hotărâi următorul plan de scăpare : întâi, să redau aerosfredelului poziția lui verticală cu ajutorul electromagnetului de direcțiune și apoi, punând în acțiune și electromagnetul principal, să sbor iarăși spre zenit.

Cu ajutorul manivelei speciale, adusei electromagnetul circular — de care nu mă slujisem până atunci — în astfel de poziție ca să-și poată exercità puterea în direcție opusă forței de atracțiune a bolidului și dădui drumul curentului. Aerosfredelul își ridică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdm1901-1932

fruntea fără însă a-şi reluà complect poziţia verticală. Totuşi, prin geamul de sus, vedeam iarăşi cerul înstelat în locul masei gloduroase a bolidului. Planul meu isbutise deci în prima lui parte. In clipa însă când trimesei un curent electric şi în electromagnetul de antiatracţiune, ca să zbor spre zenit, aerosfredelul se răsturnă iarăşi, trântindu-mă cu faţa în jos!

Desnădăjduit la culme, mă ridicai cu silă, reluându-mi descurajat poziţia, turceşte, în fundul Zeppelinului blestemat! In faţa mea însă vedeam cerul înstelat, iar cerul liber mi se arătà şi în dreptul geamului din fund... Bolidul dispăruse, dispăruse şi tricolorul!

Târându-mă pe genunchi, privii pe geamul de lângă oxigenator şi văzui bolidul *sub mine*. Ca două trenuri luptând în cursă de iuţeală, urmam acelaş drum paralel. Pe încetul însă, bolidul se afundà lăsându-mă tot mai în urmă; aerosfredelul reluă pe nesimţite poziţia verticală, până ce brusc, bolidul, dungând în negru cerul o clipă, ca un semn uriaş de exclamare, peri. Sburam din nou liber, din nou în picioare, ca un om...

Coco, dragă, şi de astă dată ne-ai scăpat viaţa; căci strănutul pricinuit de fulgul tău m'a făcut să întrevăd planul de scăpare. Coco dragă vin să te sărut.

XVIII

Hoţie la drumul mare

Tricolorul perise... mi-l furase bolidul! Mă simţeam umilit, ca şi cum m'aş fi făcut vinovat de o faptă nedemnă. Simţeam ruşinea soldatului ce a lăsat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să i se smulgă de dușman drapelul ! Bucuria salvărei mele nu puteă risipì necazul și umilirea mea. După câteva clipe însă, gândul că cele trei culori ale țărei mele colindă Pământul, coprinzându-l ca un brâu, mă făcù să privesc în partea pe unde dispăruse drapelul cu un sentiment de mândrie înduioșată.

De unde, atunci când în goană nebună dam roată Pământului, peisagiul se desfășură cu grabă și Spania, Italia, Grecia, apoi Arabia, India și Indochina se zoreau să defileze pe rând sub mine în vreme ce Soarele, Luna și stelele urcau văzând cu ochii dela orizont spre zenit, coborând repede la culcare, ca din nou să răsară și cu grabă să facă acelaș drum uriaș, acum, de când mă deslipisem din încleitura bolidului năprasnic, astrele par'că s'ar fi oprit brusc, țintuite locului, împreună cu mine, în negrul prăpăstios al cerului și doar Pământul, a lene, se reîntorceà pe drumul parcurs atât de repede odinioară, târându-se obosit, ca soldații după parada finală a manevrelor, și revăzui defilând, obositor de încet, Indochina, India, Arabia și bătrâna, sbârcita Europă.

Visul meu de libertate, dorința de a fi o planetă a parte în Cosmosul nemărginit, se înfăptuise: Pământul se învârteà la picioarele mele așa cum dorisem, dar nici o mulțumire nu mai resimțeam. Prea fusese mare primejdia prin care trecusem, prea fusese obositoare încordarea nervilor mei și prea se schimbase tot felul meu de trai! Apoi erà o deziluzie pentru mine să văd că Pământul se învârtește atât de încet atunci când știam din cărți că această iuteală e de peste 300 m. pe secundă pentru latitudinea Bucureștilor, și deziluzia nu putea dispare cu toate că-mi dam perfect seama că încetineala apa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1932

rentă cu care Pământul se învârte în jurul axei sale se explică faţă de imensitatea masei în mişcare şi mai ales din pricina distanţei dela care priveam.

Sleit de puteri, stam jos privind vag pământul luminos. Dela o vreme, mingea aceasta gloduroasă în continuă încetă umflare, mâncată, deformată de nori, care de atâtea zile îşi tot lărgeà orizontul fără să ajung să-i văd odată marginea, începù să exercite asupra nervilor mei sdruncinaţi o senzaţie ciudată de ameţeală, asemenea celei pe care o resimţi privind învârtirea căluşeilor la bâlciu; dar în acelaş timp lumina strălucitoare a globului rotund mă atrăgeà hipnotic, aşa cum fără să vrei priveşti lumina Lunei pline.

Mă sculai, rupându-mă par'că de jos şi, ca să nu mai fiu atras ca o insectă de lumina Pământului, svârlii brusc mantaua mea peste geamul din fund şi Pământul peri. Fu atunci o sensaţie de linişte adâncă; aerosfedelul mi se părù mic, mititel, strângându-mă par'că de toate părţile, ca un coşciug, şi apoi nevoià de odihnă prin somn mult şi adânc mi se impuse despotic. Cu o nespusă greutate întinsei hamacul, întorsei deşteptătorul şi, culcându-mă, adormii dus.

Când sună deşteptătorul, mă trezii pe jumătate, mă sculai ca un automat, pusei moţăind o pastilă în oxigenator şi mă culcai iarăşi. Tot astfel făcuì a doua oară şi peste alte cinci ceasuri, reculcându-mă de fiecare dată cu voinţà să mai dorm, să dorm mult, să fugă timpul.

Mă săturai în cele din urmă de somn şi sculându-mă, mă simţii par'că alt om. Glumii cu Coco, făcuì obişnuitele mele exerciţii de gimnastică, foarte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

conştiincios, ca să nu-mi scadă forţă muşchilor—de care mărturisesc că sunt mândru—şi să pot reprezintă cu demnitate speţă umană pe Lună, apoi începui să cânt ca în codru. Coco fluieră.

Zărind mantaua mea svârlită peste geamul de jos ca să ascundă lumina proectată de Pământ, îmi fu ruşine par'că şi faţă de Coco de nervii mei de cuconiţă şi ridicai mantaua. Haina îmi mulţumi par'că. fâşiindu-şi hârtiile ce le băgasem în căptuşeală caşi mai bine să mă păzească de frig. Imi adusei atunci deodată aminte de un vechiu pardesiu albastru de pe vremea când, biet student sărac, trăiam din meditaţii şi stenografieri de cursuri!

De ştofă de Azuga, te-am purtat cu fală o primăvară şi o toamnă, iar când să mă despart de tine. scoţându-te la pensie, veni o scarlatină, dorită de copii: se închiseră şcolile, meditaţiile periră şi m'apropiai din nou de tine, sărmane pardesiu. Te botezai „palton" şi te păstrai şi iarna, când vântul ştie ca undreaua să treacă prin ştofă pân' la oase. Zadarnic te strângeai de trupul meu slăbit; zadarnic încercai, cutremurându-te puternic, să sculturi frigul de pe noi, căci tot mai tare se aciuă prin tine Nemilosul, adânc sub pielea mea şi trebuiă s'alerg, cu gerul în spinare, prefăcându-mă de ochii lumei că fug după vre-un tramvai, până să înceapă să fiarbă tinereţea din mine şi primăvara din sufletul meu, să gonească departe Crivăţul haïn.

Arzând la ziare vechi în soba fără lemne a odăiţei mele şi lăsând din când în când ca flacăra hârtiei să-mi frigă puţin degetele, să simt că arde şi la mine focul scump al celor cu avere, îmi trecu prin minte gândul să căptuşesc cu ziare sărmanul pardesiu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dm=1901-1922

„Lupta", „Românul", „Drapelul", „Adevărul", față în față, piept la piept, împreunându-și proza incendiară, făcură o cuirasă caldă pardesiului-palton și înfruntai mai bine gerul.

Te iubeam, o pardesiu albastru, dar mă temeam de tine, căci nu voiam ca fâșiitul tău suspect să sgândărească râsul studentelor la Maiorescu și de aceea vecinic aveam prin buzunare, un teanc de ziare vechi și le scoteam cu sgomot, intrând în sala IV, citindu-le în clasă. Și până la licență mi-ai fost tovarăș scump, biet pardesiu-palton !...

XIX

Vârcolacii

Dar vorba: e zi or e noapte? Odaia noastră era inundată de lumină: de sus lumina Soarelui, de jos lumina Pământului plin. După repeziciunea vijelioasă a succedării zilei și a nopței din ultimul timp, se făcuse un haos în capul meu cu privire la calendarul pământesc. Soarele se imobilizase parcă la zenit și nu mai vrea să apună; Pământul nu se mai înveleà în umbra nopței și de ieri radià în spațiu aceeași splendidă lumină galbenă-verzuie, ca o lună plină de proporțiuni uriașe. O fi zi or noapte? Să cuget: mă deslipisem de sfera de atracțiune a Pământului, și, liber să mă plimb unde vream în spațiul interplanetar, sburam deocamdată spre Soare, de vreme ce el stà de atâta timp de-asupra capului meu. Urmà deci, ca, pentru mine, să nu mai fie noapte pe veci, să lumineze de-apururi un soare de amiezi, și vecinic

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pământul să radieze în spre noi lumina reflectată a Soarelui părinte.

Bun. dar nu la Soare vreau eu să sbor, ci la Lună... Schimbăcioasa fecioară nomadă unde o fi ascunsă? Căutând-o prin puzderia de scântei pironite a stelelor, îi zării cu greu fața complect întunecată. Eră chiar lângă Soare, discul ei negru-cenușiu părând pe, cer o groapă rotundă fosforescentă, la marginea căreia stelele s'ar fi oprit îngrozite. Soarele și Luna stau gata de îmbrățișare în vederea Cosmosului înmărmurit!... Luna, cea mai frumoasă dintre fecioare, sora geamănă a Soarelui, fugind de mii și mii de ani de dragostea lui vinovată, cum spun legendele satelor noastre, venise acum, pentru întâia dată mânată de dor, la mirele-frate! Venise însă cu fața ascunsă toată, în negru zăbranic.

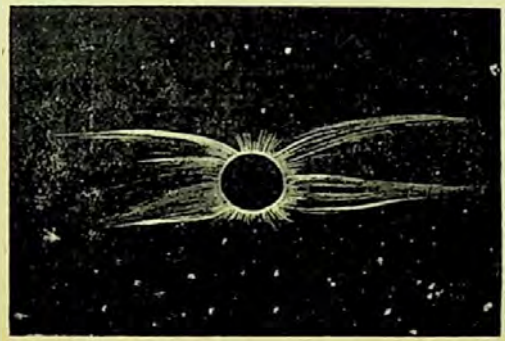
Când fu să-și scoată vălul fecioara și când m'așteptam ca brusc să apară Luna splendidă, radiind de lumină, vârcolacii văzduhului, oprind făptuirea păcatului, începură să muște din Soare însângerându-l și asistai la splendoarea unei întunecimi de Soare.

Mușcătură cu mușcătură, vârcolacii rupeau din trupul de foc al Soarelui, în lacome îmbucături din ce în ce mai mari, și Soarele mut păli de durere. Și iar mușcară, cu o gură tot mai neagră, dihăniile; le vedeai dinții de lup înfipți cu furie în carnea lui sângerândă și flăcări mari țâșniră din trupul lui mutilat, flăcări lungi, ca brațe rugătoare, implorând mila stelelor, ajutorul planetelor, copiilor lui, ce priveau cu ochi mari de spaimă. Mușcară iarăși vârcolacii, încet, cu nesațiu, până ce din Soare rămase o parte abea cât o seceră de tot subțire, apoi fu înghițită și dânsa și în locul astrului-părinte, rămase un negru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901 1932

cumplit, iar în jurul golului negru, pluteà o aureolă, ca sufletul Soarelui mort!

Legenda cu vârcolacii fù aceea ce mi se impuse fără voie ca lămurire firească a fenomenului atât de simplu al eclipsei şi cu inima strânsă urmăream stingerea treptată a luminei dătătorului de viaţă. O clipă aş fi fost gata să strig, să chiot, să ţip, ca să sperii

Desemn de abatele Th. Moreux

Fig. 13. — Eclipsă totală de Soare. „In jurul golului negru, pluteà o aureolă, ca sufletul Soarelui mort" (pag. 95)

vârcolacii, să scape Soarele frumos, întocmai cum, zice-se, ar fi făcând şi la noi ţăranii ca în atâtea alte ţări analfabete. Mă reculesei însă şi-mi dădui seama că două-trei minute numai aveà să dureze faza eclipsei totale şi că aveam datoria să culeg însemnări cât mai multe.

Zorind dela un geam la celălalt, nu ştiam ce să privesc mai de grabă: splendida cromosferă, ca o dantelă roşie în jurul totosferei soarelui eclipsat de discul Lunei, ori lungile protuberanţe ale coroanei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

solare, de 6 ori cât diametrul astrului, întinzându-se în spre Venus şi Mercur, ori conul de umbră atârnând ca o lungă trenă de doliu din Lună până la Pământ.

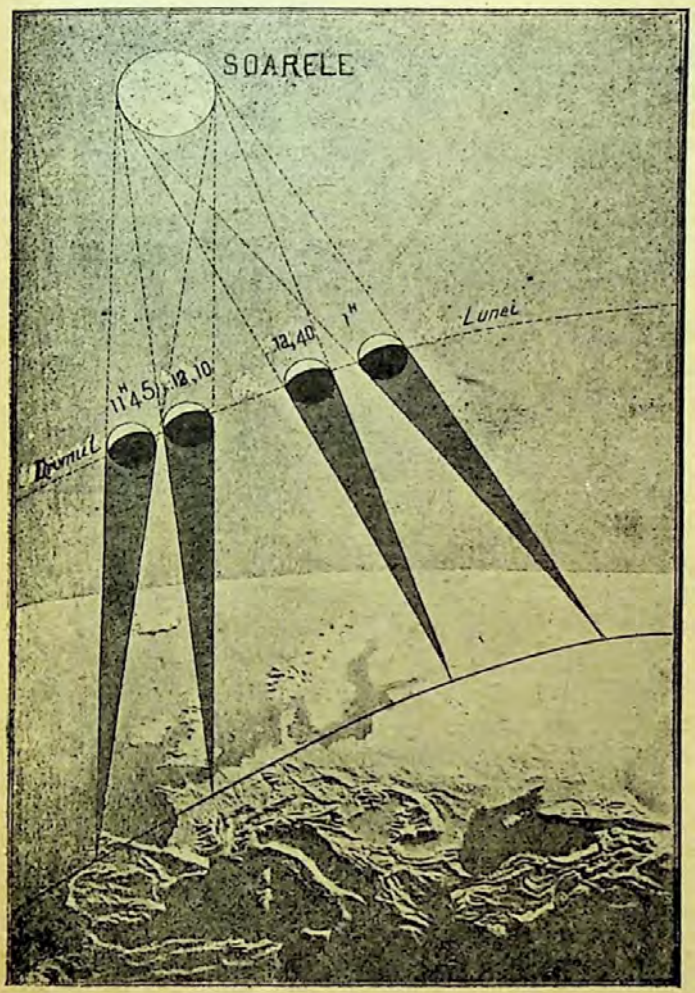
Atât de îngust e capătul conului de umbră când atinge Pământul, 22—30 km. maximum, încât, dela înălţimea la care mă aflam, nici n'aş fi putut vedeà pata de umbră ce aleargă cu iuţeală de 600 metri pe secundă în medie la suprafaţa Pământului, dungând pentru câtevà clipe fie ce punct al globului, pe strâmta linie a eclipsei; dar eram sub Lună, în chiar centrul conului de umbră, care, ca o pâlnie uriaşă, se lăsà sub, noi spre Pământ, şi de aceea, pentru mine singur în tot universul, eclipsa erà dublă: eclipsă totală de *Soare* sus, eclipsă inelară de *Pământ* jos!

Intr'adevăr: din pricina cercului de umbră foarte negru la centru, tot mai estompat spre margini, în care mă aflam, pământul îmi apăreà ca un gigantic inel larg de lumină, înconjurând un cerc de umbră din ce în ce mai negru.

Minutele însă treceau şi eclipsa, spre marea mea nedumerire, nu se mai mântuià... Trecuse cu mult maximul duratei unei eclipse totale, discul de umbră se înşurupase par'că de Soare, înterceptându-i cu totul lumina.

Se lăsase un frig mare în colivia noastră, cuprinsă de întuneric şi, fără voie, începeam să fiu îngrijorat, să mă tem de un cataclism. Mi se impuneà întrebarea: dar dacă Soarele nu s'ar mai luminà? Dacă s'ar fi stins pe veci? Dacă razele lui sfinte, ce aduc până şi în cea mai umilă colibă de pe Pământ căl-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom:1901-1932

Desemn de abatele Th. Moreux.

— Eclipsă de soare: Luna nouă trece între soare și pământ. „Conul de umbră, atârnând ca o lungă trenă de doliu din Lună până la Pământ“ (pag. 96)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dură şi înviorare, n'ar mai puteà străbate eterul înghețat ca să mângâie şi să rodească planetele?

Frigul creştea; pusesem paltonul pe mine, dar tot clănțănam din dinți puternic şi carnea îmi dârdâià pe oase. Coco, sărmanul, strănută repețit şi protestà în surdină, spunând din guşă: „Mă să fie-al dracului!".

Sărmane Coco, tu o să mori la sigur de frig!... Şi-l luai pe bietul meu tovarăş, şi-l pusei în sân, astfel ca numai ciocul lui să iasă din blana hainei, ca la o fereastră, între doi nasturi, şi aşà, strângându-l la piept, aşteptam îngrijorat să văd: nu se mântuie eclipsa?

Aceeaşi tragică frumusețe a unui soare negru, imens, cu aureolă de sânge şi protuberanțe uriaşe!

Un gând făcù să mi se uşte gâtlejul de groază: apa rezervorului... apa.. n'o fi înghețat?

Aprinsei lampa. Un turtur de ghiață atârnà de sub robinet până de-asupra pastilei de oxilit... Suflai din piept, cu grabă, să topesc apa împietrită, dar aburii ce eşeau din gura mea se depuneau cristale de ghiață...

Să mor de frig şi asfixiat acum?! Nu vreau! Nu trebue! Rupsei stalactita de ghiață şi o frecai puternic între palme suflând din fundul gurei cu grabă. Topii astfel bucățica de ghiață şi se degajà puțin oxigen. Ca să-mi descleştez degetele țepene, îmi frecai mâinile de ştofa buzunarelor şi din nou topii puțină ghiață deasupra oxilitului şi rugător privii spre Soarele cernit, implorând o rază de căldură.

Să se fi oprit Luna din mers? Să fie cu putință ca într'adevăr să se fi stins pe veci lumina Soarelui? Să mor atât de departe de țara mea, în noaptea aceasta vecinică, în haosul acesta negru, în cari stelele stau par'că gata să cadă într'o prăpastie fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de abatele Th. Moreux.

Fig. 15. — Pământul în spațiu în timpul eclipsei de soare. „Pentru mine singur eclipsa era dublă..." (pag. 96).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fund? Nebun am fost să te părăsesc pământ iubit, cu cer albastru, cu aer mult, îmbălsămat de flori, îmbibat de lumina divină a atmosferei calde, creatoare de viață, născocitoare de culori... Mă plecai să încerc să-l mai văd odată așa, gloduros, negru cum o fi!

Pământul mi se înfățișă sub forma aceluiaș inel de largă lumină împrejmuind pata gradată de întuneric.

Soarele deci nu se stinsese și eclipsa dură doar pentru mine și pentru locul de sub Lună, căci dincolo de cercul acesta strâmt, ploaia de raze calde și luminoase revărsă cu aceeași dărnicie viața. Durata eclipsei totale pentru mine trebuiă fatal să țină nu două-trei minute ci ceasuri întregi, de vreme ce eram sub atracțiunea Lunei iar nu pe un punct al Pământului peste care umbra ei trece atât de grăbită; trebuiă fatal să aștept până ce Luna, în mișcarea ei de ocolire în jurul Pământului, să se fi depărtat suficient de Soare ca să-l lase să reverse liber în jos razele sale de viață.

Cum să scap? Cum să es mai repede din umbra Lunei? Uitasem de magnetul longitudinal... Repede îl pusei în acțiune ca să mă târască spre marginea umbrei, să ies cât mai grabnic dintr'însa. Apoi luai două sârme dela acumulatoare, introdusei capetele celor două poluri prin robinet în rezervoriu, ghiața începù să se topească, iar apa să picure iarăși peste oxilit, salvându-ne de asfixie. Teama pierise cu totul; eram din nou deplin stăpân pe cugetarea mea. Frigul însă erà groasnic, ultrasiberian; ridicasem gulerul blanei până peste nas, dar degeaba. Atunci mă gândii să trimit un curent electric în peretele exterior al aeros-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fredelului, cum făcusem ca să omor vulturul ce mă atacase cu câteva zile înainte, şi să se încălzească astfel stratul de vid dintre pereţii dubli. Era evident o întreită cheltuială de energie electrică, dar nu mai puteam răbdà frigul. Aşteptai atunci cu mai multă linişte sfârşitul eclipsei. Discul de umbră de sub mine păli parcă pe margini depărtându-se spre dreapta mea.

Fig. 16 — Soarele aşa cum se vede dincolo de stratul atmosferei terestre: la mijloc masa incandescentă a stelei noastre gigantice: *fotosfera*, albă-albăstrie: apoi, ca o dantelă de sânge, pojghiţa de flăcări a *cromosferei*, dincolo de care radiează departe, neregulată: *coroana*, diafană, imaterială, vizibilă de pe Pământ doar în scurtele momente ale eclipse totale.

şi apoi brusc, de sus, o rază de soare, ca un fulger, căzù! De bucurie urlai: Hura! Trăiască! şi începui să apiaud frenetic, apoi... huiduii Luna... şi iar aclamai Soarele... Mai rău ca un vulgar agent electoral

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la o întrunire publică! Atâta doar că n'am strigat: La Palat!

Pe încetul, punctul de aur liberat de întuneric al Soarelui, crescù, luă forma de seceră din ce în ce mai largă şi mai lungă, apoi iar se văzù clar silueta neagră a munţilor Lunei, detaşându-se ca dinţi de lup pe Soare; protuberanţele luminoase ale coroanei solare păliră, rămânând totuşi de acum vizibile chiar şi după ce Soarele putù să reverse liber toate razele sale în mica parte din nemărginitul univers în care e rege.

XX

O familie de pupăcioşi

Soarele deci ne dăruiă din nou lumina, ca un snop de raze. Pământul şi dâusul, radia spre noi, prin geamul de jos, lumina sa frumoasă, aşà că la mijloc, flacăra albastră a tubului Geysler, rămânea ruşinată şi o stinsei. Oprii şi curentul electro-magnetului orizontal ce ne scosese din umbra Lunei, dar mai lăsai să circule curentul ce încălzeà casa noastră. In curând se făcù cald ca într'o seră.

Coco cel d'intâiu protestă în contrà temperaturei! De unde, cât timp fù întuneric şi frig, rămăsese sgribulit, nemişcat, înfipt în blana paltonului, strâns la corpul meu, acù, scotea tot mai afară ciocul din haină şi, sucindu-şi capul spre a mă puteà privì cu ochiul său rotund-drăcos, începù să fluere. In glumă strânsei haina la piept mai tare. Atunci, papagalul, sguduindu-se, scăpă şi sburând pe agăţătoarea lui, începù să râdă cu hohote, drăcuind şi vorbind fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

astâmpăr. Scosei paltonul, oprii curentul caloric, şi călătoria urmă în condiţiuni normale spre Lună.

Umbra satelitului, proectată acum pe negrul cerului, nu se mai vedeà. Nostim ar fi de s'ar puteà solidificà subit această umbră! Am aveà atunci un pod care să lege Pământul cu satelitul lui... atunci să vezi escursii în Lună! Highlifu nostru ar scorni un nou sport care să facă marĭ Watershutul şi Bobsleighul: când ar fi Luna jos, hârşşş pe roate, s'ar coborâ acolo; la întors, ar aşteptà să fie sus satelitul nostru şi iar hârsşş la vale, s'ar înapoià acasă tocmai la timp ca să încaseze arenda moşiilor hipotecate. Dacă Luna, de 49 ori mai mică în volum ca Pământul şi tot lasă o dâră de umbră lungă de ajunge să-şi sărute mama, cât de departe trebue să se întindă vârful conului de umbră lăsat de Pământ în spaţiu?

Fig. 17. — „Luna, de 49 ori mai mică în volum ca Pământul" (pag. 103).

Imi venì să râd atunci închipuindu-mi pe Mercur şi pe Venus, trimiţând în spaţiu umbre, ca buze subţiate pentru sărutat, pe Marte, sanguinul, cu cei doi sateliţi ai săi, pe Jupiter uriaşul cu 8 sucursale, pe Saturn, cel inelat, cu 10 luni în jurul lui, pe Uranus, prâslea, cu 4 copii şi pe Neptun, cel din capă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tul lumei solare, cu 1 satelit şi apoi sumedenia de mititele planete anonime ale sistemului solar, dând roată cu toţii în jurul Soarelui-guvernantă şi calorifer central, fiecare cu conul lui de umbră, uriaş de mare sau mititel, trimiţând toţi, planete şi sateliţi, la bezele de umbră în spaţiu... Ce familie de pupăcioşi!

Avuì atunci dorinţa, pe care nu o resimţisem încă dela plecare, să privesc cu luare aminte cerul acesta vecinic negru şi înstelat, neînvăluit în pânza luminoasă a atmosferei pământeşti, ce fură razele stelelor şi le strâmbă; avuì dorinţă să cunosc mai bine stelele sfioase, candelele tremurătoare ce s'aprind pe cer când oamenii adorm şi cari atât de uşor se ascund cu săptămânile în dosul norilor ce izolează globul nostru de restul universului.

Impresia de fotă neagră cusută cu fluturi, de covor catifelat, prins cu ţinte de aur şi nestimate sclipitoare pe bolta unui cer preà mic, grăbit a se atinge cu Pământul, nu o mai aveam. Incomensurabil de mare apăreà noaptea, iar stelele, cari jos răsar pe încetul, de-a rândul, ocolind greoiu, în 24 ore, firmamentul, se aflau toate, cele de iarnă ca şi cele de vară, imobile la locurile lor, afundându-se fără licărire într'un negru prăpăstios, la depărtări îngrozitóre. Stele de la a 6-a şi până la a 7-a mărime, pe cari ochiul, din pricina atmosferei nu le poate zări de pe Pământ fără instrumente, luceau şi ele, umplând golul între stelele cele mari grupate în constelaţii amintitoare de legende străvechi.

Podoaba cerului erà Venus, Luceafărul. Alături, mai aproape de Soare, Mercur, cel rare ori vizibil de pe Pământ, strălucеà ca una din cele mai fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

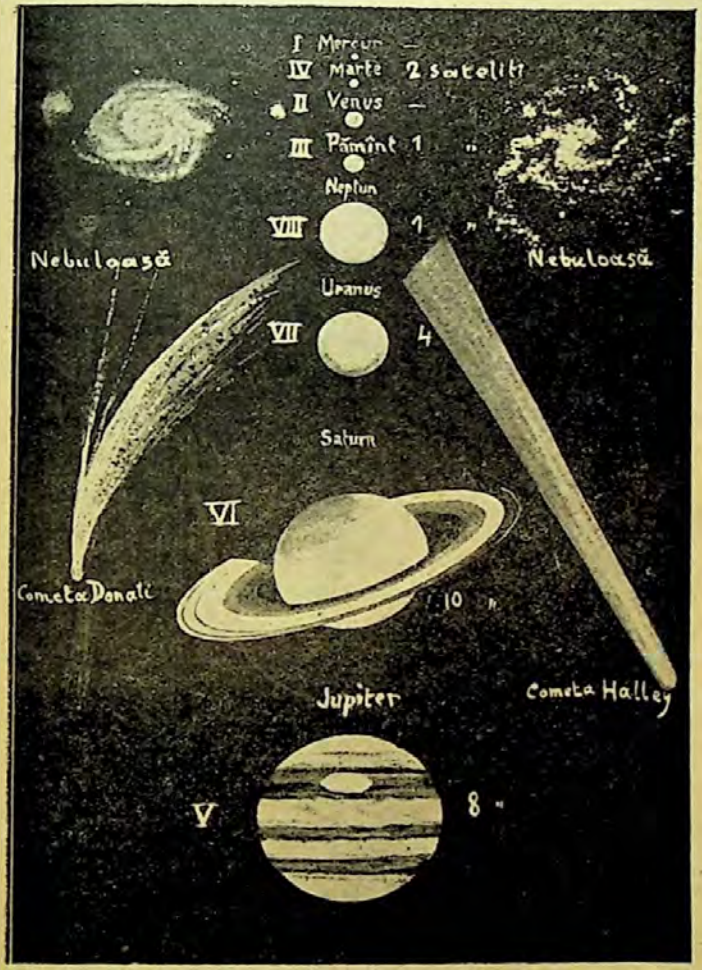

Fig. 18. – O familie de pupăcioși (pag. 104)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

moase stele; iar mai departe, pe o linie absolut dreaptă cu precedentele planete, Marte, Jupiter şi Saturn jalonau pe cer drumul pe care Soarele, urmat de asteroizi şi planete, pare că-l face în timp de un an în jurul Pământului.

Tăind cercul acesta zodiacal, Calea Robilor, bulevard mozaicat cu stele, înconjură cu un brâu creator de lumi, atomul nostru pământesc; iar de-alungul şi în jurul brâului fosforescent, se grupau constelaţiile, aceleaşi de mii şi mii de ani, cu aproape neschimbate legende, transmise din generaţie în generaţie şi din neam în neam, de oamenii peritori ai Pământului, grupări de astre pe cari şi fiinţele altor lumi le-or fi privind cu aceeaşi ochi întrebători şi le-or fi populând cu alte legende pe cari nimeni pe veci nu ni le va putea povesti.

Nici odată nu văzusem noaptea atât de frumoasă şi de curată. De altfel, orăşenii sunt tot mai în neputinţă să privească spre cer: într'adevăr, casele se fac pe zi ce merge mai înalte şi tot mai mult se apropie cot la cot, ca soldaţii la front, strivind grădinile, mâncând cerul, aşă că din ce în ce te vezi silit să sucești mai tare gâtul ca să afli de pildă de e soare sau nori... O să ajungă cu siguranţă o vreme, dacă ne-om tot civiliză aşa, când iubitorii cerului vor fi siliţi să umble în echilibru pe mâini ca să poată zări, foarte sus, o panglică îngustă de cer înstelat.

Când noaptea se lasă, e şi mai rău: s'aprind în tot oraşul dintr'odată lungi şiraguri de globuri electrice şi apoi, una câte una, nenumărate mici lămpi albastre, concurând stelele, însemnând străzile; reclame luminoase se caţără pe fiecare casă tot mai orbitoare, vitrinele magazinelor, căptuşite cu oglinzi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi reflectoare. îţi iau ochii aşă că, faţă de atâta neobrăzată risipă de foc bengal. stelele modeste, deşi fiecare e un Soare cel puţin cât al nostru, se ascund de ruşine !

Dacă în ultimă resursă te hotăreşti să turburi idila pisicilor sentimentale şi, ca un vulgar somnambul, să te urci sus pe casă, constaţi disperat că praful, ridicat zi după zi de trăsuri, căruţe şi alte vehicule măcinând caldarâmul; praful, frecat cu grăbire de milioanele de picioare duble şi quadrupule ale oamenilor şi vitelor; fumul acru şi persistent al benzinei scumpelor automobile puturoase, fumul negru şi îmbâcsit al fabricelor. fumul anemic al coşurilor caselor de oameni săraci, îmbinându-se, încleindu-se, formează o pâclă de ozon în stare să estompeze până şi stelele de a treia mărime !

Aşă că, într'un viitor foarte apropiat, astronomii orăşeni vor trebui: or să se facă oameni de treabă, să se culce cu găinile în loc să stea toată noaptea afară, sgâind ochii la stele în ocara mahalalei, ori să se mulţumească a face astronomie de cameră în odaia lor de lucru, consultând vechi manuale ilustrate din vremea când stelele nu se mutaseră încă la ţară.

Astăzi, doar acolo, sus deasupra satelor uitate de oamenii puterei, îndrăsnesc briliantele cerului să-şi clatine cochete faşcetele divine; la ţară doar vezi cerul ciuruindu-se cu atât de multe înţepături aurite, în cât îţi vine une ori să crezi că o să se rupă cortina ceă veche şi neagră dintre raiu şi Pământ şi că lumina orbitoare a Paradisului o să se arate toată oamenilor, ca care acum se întrezăreşte doar prin găurile vechei cortine: stelele. Astronomia deci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe care au început-o umilii păstori trăind sub cerul liber, departe de colivia de nuele sau piatră a caselor fără aer şi ţăranii pornind cu noaptea la munca câmpului, având stelele drept calendar şi ceasornic, astronomia, acaparată de oraşe, populată cu legendă, mister şi ştiinţă, se întoarce astăzi iarăşi la ţară şi tot mai greu îi va fi orăşeanului, anemiat prin lipsă de aer şi palid de invidie, să ridice fruntea spre cer, târât cum este a se sbate în mocirla luptelor meschine ariviste.

XXI

Minciuni greceşti şi româneşti

Geniali mincinoşi mai erau şi Grecii cei vechi, pentru ca în punctele de foc presărând în neregulă cerul, să vadă atâtea minunăţii, atâţia zei şi zeiţe, eroi, regi şi uriaşi, atâtea fantastice fiare; să transpuie în stelele curate toată povestea scandaloasă a zeilor lor mai ticăloşi ca oamenii, de care a trebuit să se îngrozească creştinismul monoteist şi ascet. Aşa se face că, deşi s'au păstrat până astăzi aproape neschimbate grupările de stele, legenda veche păgână, complicată şi amorală, s'a primenit simplificându-se, şi astăzi, ţăranul român, creştin, vede pe cer: *Crucea* pe care a fost răstignit Mântuitorul şi i se închină când răsare; vede *Racul*, care a furat unul din piroanele pe cari chinuitorii lui Crist voiau să-l înfigă în trupul Răstignitului Mântuitor. Drept răsplată, racul a fost pus pe cer şi... îl pot mâncă creştinii tot anul, chiar şi în zi de post! Sărman rac şi canibalică recunoştinţă! Ţăranul nostru mai vede:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cei trei crai dela Răsărit, aducând daruri copilului divin, vede *Toaca* de lângă *Mănăstire* şi *Scaunul Domnului*. In al doilea rând, ţăranul român, conştient de originea sa romană, vede în stelele cerului: *Calea lui Traian* şi cele două care cu robi daci pornind pe acel drum spre Roma: *Carul Mare* cu robii de rând, *Carul Mic* cu căpeteniile Dacilor; lângă protapul Carului Mare, vede chiar şi căţeluşa lui Traian, *Paloşchiţa;* în Gemenii zodiacului vede pe *Rom* şi *Rem*; şi în sfârşit, ţăranul nostru, muncitor al pământului, vede în grupările de stele uneltele lui de muncă divinizate: vede *Coasa*, *Secera*, *Rariţa*, *Grapa*, *Cloşca* cu Puii, *Păstorul* cu oile, vede *Hora* lui din sat cu *Fata Mare* şi cu *Lăutarii*.

Sus, dela înălţimea atât de mare de unde priveam acuma cerul, tot *Sirius* (*Zorilă*, ochiul Dulăului) eră cea mai frumoasă stea. Pe dreptate îi zic ţăranii „Luceafărul din Zori" căci nu e, după Venus, altă stea mai albastră şi mai frumoasă ca Sirius. „Zorilă" acesta, făcând slujbă de ceasornic, îndeamnă ţăranii, când răsare în August, să pornească la munca grea a câmpului. Mai sus de Zorilă, ca un chivot uriaş cu briliante la capete şi pe mijloc, străluceă, minune a cerului, *Orion*, uriaşul legendei greceşti, în luptă cu Taurul de pe linia zodiilor. In locul voinicului cu cingătoare de aur, ţăranii noştri, descompunând imensul dreptunghiu de stele, văd o *Rariţă*, apoi în cele trei stele în linie dreaptă dela mijloc, văd *Cei 3 crai* dela Răsărit, sau *Tresfetitele*: adică Sfinţii Vasile, Grigore şi Ioan, iar în cele 7 mici stele arcuite dintre Tresfetitele şi frumoasa stea Rigel a constelaţiei străvechi, văd *Secera*. Grupând Tresfetitele cu Betelgeuse, steaua opusă lui Rigel, ţăranul formează o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

nouă constelație: Sfredelul Mare, sau *Spițelnicul*, cu vârful (Betelgeuse) atingând Calea Lacteă și îndreptându-se spre *Comoara* (constelația zodiacală a Gemenilor din chiar Calea Laptelui cu frumoasele stele Castor și Polux „*Frații Rom și Rem*“) și povestesc, țăranii noștri, întrecând în fantezie până și pe Grecii cei vechi, că Sfredelul acesta, când se va apropia sfârșitul Pământului, va găuri Comoara și aurul ceresc se va revărsà tot pe Pământ. Lacomi, oamenii se vor grămădi să adune cu patimă bani cât mai mulți. Pe locul însă atins de aurul comoarei, apa va secà și arghirofilii vor suferi groaznic de sete și foame. „Antihârț“ atuncea, le va eși înainte fágăduind un butoi de apă și un car cu pâine celui ce i s'ar închinà și mulți își vor vinde sufletul Satanei; dar, bând apa lui Antihrist și mâncând pâinea lui, vor îndurà și mai groaznic chinul setei și al foamei. Celor credincioși, cari se vor fi arătat gata mai de grabă să moară de sete decât să se închine Necuratului, li se va arătà Cristos și le va da un colț de prescură și un păhărel de vin cu cari își vor astâmpărà și foamea și setea.

Plecând mai departe în recunoaștere pe câmpul stelar, urmărind Calea Lacteă cea concentrătoare de stele frumoase, recunoscui, mai sus de Orion, triunghiul de stele formând *Taurul* cu frumoasa stea roșie cu denumire arabă *Aldebaran*, „*Luceafărul Porcesc*“ -cum îi zic țăranii, căci rămătorii se deșteaptă și încep să grohăe când răsare; și tot atunci cocoșii, auzind toaca îngerilor din Cer, își scutură aripele începând să cânte de ziuă, iar strigoii sinistrii reintră tăcuți în gropile lor umede.

Mai sus de Taurul strălucea drăguțele stele mici,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index-1901-1932

ştiute şi iubite de toată lumea, ale Pleiadelor (*Cloşca cu puii*), ceasornicul de noapte al ţăranilor în lungile nopţi de iarnă, căci după înălţimea la care se află grupuleţul de stele pe cer, ştiu cât mai este până la ziuă.

Apoi, în chiar mijlocul furnicarului de stele al Căei lactee, recunoscui: *Casiopea* (Scaunul lui Dumnezeu), *Cefeu* (Coasa), *Lebăda* (Crucea), *Vulturul* cu frumoasa stea Altair, („Fata de împărat cu cobiliţa" ducând apă cu doniţele sufletelor celor din Iad); iar pe partea cealaltă a brâului fosforescent, în spre pol, *Lira* cu steaua Vega (Ciobanul cu oile), *Coroana Boreală* cu *Perla* (Hora din sat cu Fata mare), *Balaurul* încolăcindu-se între *Ursa Mare* cu mititica stea Alcor, cu care arabii încercau dacă vederea nu le slăbeşte (Carul Mare cu Paloşchiţa, căci Urs cu coadă cine dracu a mai văzut!) şi *Ursa Mică* cu Steaua polară (Carul Mic cu Stâlpul cerului).

Privind astfel la stelele pe cari atâţia ochi, stinşi acuma, le au aţintit în decursul veacurilor, şi cugetând la legendele ce fiecare stea o evoacă, nu ştiu cum gândul mă coborî pe Pământ şi, întinerindu-mă cu două decenii, mă revăzui copil de 15 ani făcând prima mea escursie mai mare, în care pentru întâia dată mi-am dat seama de comorile cerului, de poezia legendelor ţăranilor noştri, de imensitatea Cosmosului.

Plecasem pe jos din Braşov spre Bucegi, ca a doua zi să urcăm Omul. Plecasem seara, căci doream să merg noaptea pe câmp şi să dorm sub cerul liber pe fân. Tovarăşul meu mai mare de drum se învoi dorinţei mele şi pornirăm, pe o noapte fără Lună, de o bogăţie de stele cum nu mai văzusem,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum nu mi-aş fi putut închipui. Calea Laptelui o vedeam acum întâia oară arcuindu-se, neîmbucătăţită de acoperişuri de case, ca un pod de stele dela un capăt la altul al orizontului. Din când în când o stea căzătoare, ca o lacrimă de foc, se rupeă de pe cer şi picà întristând sufletul. Mergeam pe larga mănoasă câmpie a Bârsei, dela poalele Carpaţilor, urmam vechiul drum de negoţ ce din cetatea Braşovului, trecând sub ocrotirea cetăţilor teutone din Râşnov şi Bran, taie, prin fund de prăpastie, Carpaţii şi o ia pe Dâmboviţa în jos la Dunăre. Umblam tăcuţi, pătrunşi de taina nopţei, îndemnaţi la drum de muzica greerilor şi de murmurul apelor. Mii de licurici luceau în iarbă pe marginea şoselei. Culegând din stelele acestea vii, îmi înfloream pălăria şi pieptul cu ele.

Eră aproape de miezul nopţei când ajunserăm în Râşnovul adormit sub paza negrei cetăţi medievale din deal, unde bătea dintr'o tobă din ceas în ceas, ca semn că veghiază, paznicul sas.

Trecurăm prin faţa bisericei săseşti şi luând-o prin lungul cartier românesc, ajunserăm la cârciuma din capătul satului unde ne aşteptà călăuza tocmită de parohul Râşnovului, prieten cu tovarăşul meu de escursie. Călăuza, un vesel moşneag, ştia de dorinţa noastră de a dormì afară pe fân şi ne pregătise loc de odihnă, ceva mai departe, în preajma Râşnovului, dincolo de apa rece a Ghimbăşelului. Ne întinsese fân din belşug şi poftindu-ne la somn, îmi zise:

— Să vă culcaţi, domnişorule, căci a trecut de miezul nopţei. Uite, Găinuşa ce sus e pe cer şi acù o să răsară şi Rariţele...

Ca electrizat de cuvintele bătrânului, prietenul meu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mare iubitor al cerului, intră în vorbă cu moşneag întrebându-l de stele şi începù, între ţăranul simplu, sfios întâi şi bănuitor şi apoi tot mai guraliv, şi între ştiutorul de carte, povestiri fără număr despre fiecare stea. Şi parcă o nouă lume s'ar fi ivit atunci pentru mine; punctele sclipitoare ale cerului, pe cari până atunci mai că nu le băgasem în seamă, străluceau parcă şi mai tare în faţa mea ca să nu le mai uit, şi aceste puncte de foc se grupau, îmi vorbeau, ca şi cum mintea mea, încătuşată până atunci, ar fi rupt de odată zăbrelele închisorei sufletului meu. Cu nesaţ ascultam înşirarea legendelor complicate şi savante ale mitologiei vechi, povestite glumeţ, cu ton de uşoară batjocură, de prietenul meu şi apoi legenda românească, spusă serios, cu convingere, ca un fapt cert, de ţăranul bătrân. Parcă aud şi acum glasul moşului şi răspunsurile prietenului meu:

.....Unde zici d-ta, moşule, că e scaunul lui Dumnezeu, Coasa, Barda sau Căpăţâna şi Toaca sau Puţul cu Jghiab, iată ce vedeau cei vechi:

In Coasă, vedeau pe regele *Cefeu* al Etiopiei, ţara Harapilor. Alături de dânsul pe Scaun, sta nevasta sa, regina *Casiopea*. Deşi neagră la faţă, ca o arăpoaică ce era, Casiopea avu neobrăzarea să spună că e mult mai frumoasă ca albele zâne ale apelor, Nereidele. Acestea, înfuriate, au cerut răzbunare regelui lor celui mare, „Neptun". Ascultându-le ruga, Neptun, ori Poseidon cum i se mai zice, trimise un balaur de mare, *Balena*, să prade coasta ţărei. Piereau din vina dihaniei tineri şi fete şi toate turmele ce se apropiau de coastă.

Un vraciu vestit, oracolul Amon, prooroci că numai jertfind balaurului pe fiica reginei, pe frumoasa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Andromeda, o să scape țara. Atunci o legară pe biata Domniță de o stâncă lângă țărm. Un făt-frumos, *Perseu*, o văzù, se îndrăgostì de dânsa și, ca să o scape, încălecă pe un cal năsdrăvan, *Pegas*, și luând în mână capul *Meduzei*—un cap de fecioară cu șerpi în loc de păr, la vederea căruia împietrea pe loc dușmanul—omorî balaurul și luă pe Andromeda de nevastă"....

Și apoi povestì și moșul:

„... Când a făcut Dumnezeu Pământul, cerul era foarte aproape și puteà omul ori când cere sfat lui Dumnezeu. Dar, cum e omul de se învață ușor cu binele, ajunse de nici nu-i mai păsà de cer; ba într'o zi, o femee, aruncă într'acolo cu o cârpă murdărită a unui copil! Atunci, se supără foc Dumnezeu, și înălță cerul atât de sus în cât zicem până astă-zi: „Departe cât cerul de pământ".

De atunci i-a mers omului tot mai rău până ce, într'o zi, se hotărì să se ducă la Dumnezeu să-i ceară iertare că doar s'o îndură să coboare iarăși cerul.

Știind că o să fie drumul lung și zăbava mare până s'o întoarce iar acasă, și-a luat omul toate cele trebuincioase la drum atât de greu: a luat carul mare cu patru boi, carul mic, candela din părete, crucea de pe biserică, fântâna din răscruci, barda, sfredelul, spițelnicul, secerà, coasa, plugul și rariță, dulăul de la târlă, cățelul din curte, cloșca cu puii, scroafa cu purceii, ciobanul dela oi, văcarul dela vaci, vizitiul dela cai, porcarul dela porci și hora din sat ca să se arate înaintea lui Dumnezeu ca bun creștin și ca să nu fie singur la drum. Socotind că poate i s'o isprăvì merindele, luă și grâu și porumb să samene

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

pe câmpiile cele întinse ale cerului şi să poată apoi să-şi urmeze drumul.

A tot mers aşa până ce într'o zi i-a ieşit înainte Ucigă-l Crucea şi i-a căutat pricină. Ca să sperie pe om, Satana a scos din traista lui: balaurul şi şarpele năpraznic, ursul, scorpia blestemată, calul furios, căpăţâna de om, şi le împrăştie în jurul lui. Omul însă nu se speriă şi, îngroşându-se cearta, se luă la trântă cu Satana şi luptară şi se tăvăliră de se făcu vijelie mare sub cer şi până astăzi ţine vijelia şi suflă „Vântul Turbat" şi ori-ce vieţuitoare se urcă până acolo, turbează şi cade jos moartă.

In toiul luptei, căţelul se repezi la cal, acesta încolţit şi de dulăul de la târlă ce vine în urma căţelului, o croi la fugă. Ciobanul dela oi, sdrobi capul balaurului cu cobiliţa, văcarul, puse pe goană şarpele cu ajutorul horei, iar vizitiul sdrobi căpăţâna cu barda. Scorpiei, care îşi întinsese ghiarele spre om, vrând să vie în ajutorul racului, văzând înfrângerea Satanei, de furie îi ţâşni sânge din ochi şi de blestemată şi rea ce e, înţelenì cu ghiarele întinse plesnind fierea în ea de atâta necaz.

Numai boii de la carul mare nu s'au purtat bine, căci s'au speriat de urs şi au cârmit proţapul, boul dela hăis, cârmind spre cea. Dar şi ursul îngheţă de frică când îl văzù pe om cum stâlcise pe dracul şi doar dracul erà lângă urs!

Drumul pe care a mers omul se vede până astăzi pe cer şi se zice Calea laptelui, pentru că a fost albit cu laptele vărsat de găleţile ciobanului, când a scos cu grabă cobiliţa să dea în balaur".

Şi când tăcù bătrânul, cum stam culcat pe fânul mirositor, cu mintea clocotind de legende, privind

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu ochii mari cerul, oboscala, pe încetul mă cuprinse şi, închizând pleoapele, intră atunci în sufletul meu, cu această ultimă clipire, întreaga nemărginire.

XXII

De ce latră câinii la Lună

Luna, care e vecinic luminată de Soare pe o jumătate doar din suprafaţa ei totală, depărtându-se, după eclipsă, din dreptul lui, începuse să-şi lumineze din nou unica faţă ce o arată ca Pământului, căci razele piezişe ale Soarelui putură din nou să-i aurească, pe margine, faţa inferioară şi fu Lună nouă, o Lună cu adevărat nouă pentru mine, de zece ori mai mare decât subţirica secere de aur ce o văd pământenii puţin după apusul Soarelui. Ca un copil mă bucurai revăzând-o şi-mi veni pe buze refrenul naiv: „Lună, lună nouă, taie pâinea în două, şi ne dă şi nouă...", pe care-l cântă în cor copiii. Aşteptasem ivirea frumoasei sprâncene aurite a cerului cu nerăbdarea unui hogea pândind, din vârful unui minaret, Luna nouă spre a vesti musulmanilor sfârşitul marelui post al Ramazanului. De nu s'ar fi văzut atât de clar, între coarnele Lunei, lumina cenuşie, pudrând restul discului ei, ca şi când Luna vechie ar fi fost luată în braţe de cea nouă, cum zic Englezii, ai fi zis că s'a ivit pe cer o imensă seceră de aur ţinută de o mână nevăzută şi împinsă încet să culeagă stelele cerului. Erà însă mai puţin luminoasă Luna, aşa mărită, decât cum o văd pământenii.

In ultima săptămână de drum, senzaţia de sbor, de apropiere de Lună, dispăruse cu totul; căci de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eşti prea departe de o ţintă, abia ţi se pare că creşte prin apropiere; acum însă, de când reapăruse Luna, şi mai ales din cauza faptului că creştea tot mai tare regiunea luminată a discului ei, umflându-se lumina, îmi dădeam pe deplin seama cât de mult se

Fig. 19. – Luna fotografiată a 8-a zi de la naştere. „Totalitatea petelor, reprezintă la perfecţie silueta unui câine lânos" (pag. 118).

măreà. Evident că şi iuţeala aerosfredelului trebuie să fi crescut, dat fiind că puterea de atracţiune a Pământului, ce mă sorbeà încă, scădeà secundă cu secundă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai frumoasă mi s'a părut Luna în a treia zi după conjuncţiune : arcul ei subţire păreă o cadră veche (fără aluzii politice), spartă, rotundă, de un aur mat, şi mâncată adânc de cariile iubitoare ale trecutului.

Desemn de Murnu

Fig. 20. – Câinele din Lună ; aşa cum îl vezi privind mările lunare cu un binoclu.

A cincea zi, petele Lunei începuseră să se vadă lămurit. Contrastul între părţile luminate puternic ale munţilor Lunei ; între petele foarte negre, circulare sau ovale, ale craterelor lunare, şi mai ales petele largi, cu capricioase forme, cu stranie coloraţie albăstruie, a Bărăganurilor lunare — greşit numite „mări", căci n'au apă — îmi făcură impresia, prea puţin poetică, a unei frânturi de brânză de Roquefort, expusă în plină lumină.

Pe încetul, petele se precizară, iar când Luna trecù de întâiul pătrar şi fù în a 8-a zi, totalitatea petelor de pe acest semidisc reprezentà la perfecţie silueta unui câine lânos = Pudel, cu urechi mari căzătoare, cu bot lunguet, şezând cuminte pe partea din urmă a trupului, anume hotărâtă pentru această funcţiune, şi gata a face sluj.

Mai curios e faptul că, întâmplător, chiar numi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

rile date de astronomi acestor pete, se potrivesc de minune cu anatomia şi sentimentalitatea unui câine, sau mai exact a unei căţeluşe; de pildă: coada, acest barometru al durerilor şi bucuriilor câinelui, o formează „*Marea Crizelor*“; căpşorul drăguţului nostru tovarăş, e „*Marea Seninătăţei*“ mărginită sus de *Munţii Caucaz*. E naturală numirea, căci trebuie să aibă conştiinţa absolut senină singurul prieten al omului, în sufletul căruia e doar credinţă şi iertare a brutalităţilor inerente firei laşe umane. Botul, cu vârful nasului ridicat strengăreşte, îl formează *Marea Vaporilor*, de sub *Munţii Apenini* desemnând linia nasului. Dacă într'adevăr o fi atât de frig pe Lună, cum se spune, evident că şi această denumire e la locul ei, şi ca dintr'o fabrică o să iasă aburii din botşorul căţeluşei.

Fig. 21. — „Coada, acest barometru al durerilor şi bucuriilor câinelui, o formează Marea Crizelor...“ pag. 119).

Pieptul şi burta se formează de *Marea Liniştei*. Acest nume mă cam surprinde căci, pe harta selenografică a abatelui Moreux, constat că în stomacul căţeluşei odihnesc în pace la olaltă: *Vitruviu*, *Pliniu*, *Jansenus*, *Sosigene*, *Arago*, *Toricelli* şi atâtea alte nume ilustre şi, drept să spun, nu pot pricepe cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniei.ro/mdrr1901-1932

îţi mai poate fi conştiinţa senină când ai la stomac atâţia oameni iluştri! Că picioarele din urmă şi partea pe care şade căţeluşa o formează *Marea Fecundităţei* se poate înţelege, dar, ceeace nu pot pricepe, e faptul că *Marea Nectarului* se află, în ipoteza noastră, tocmai la picioarele dinnainte ale căţelului!...

Chiar denumirile mărilor cari înconjură silueta capului căţeluşei, pare că ar aveă legături cu simpaticul animal. De pildă: deasupra capului, e *Lacul Visurilor* şi, că visează câinii de ambele sexe, nu ne îndoim, doar nu degeaba surprindem la un câine ce doarme, un lătrat înăbuşit, un „ham" urmat de un brusc clănţănit de dinţi, dovedind că visează jigodia la vre-o bătaie pentru un os, la vre-o goană în potriva unui câine venit dintr'altă mahala, ori, vis macabru, la Iancu Hinghieru sau Babeş-Pasteur.... De asupra nasului, harta ne arată că e *Mocirla Putrefacţiei.* Că rabdă căţeluşa mirosul, nu ne miră, cunoscând predilecţiile olfactive ale rasei canine în genere. Ceeace ne îngrijeşte însă, e că tocmai în dreptul nasului, e *Golful Toridă!* Nasul cald la câini, e semn de boală.... Să fie bolnavă sărmana căţeluşă?

In sfârşit, pentru a caracterizà mai bine psihologia căţeluşei din Lună, trebuie să adaug că o dungă, săpată de sigur de lacrimi, se lasă pieziş din ochiul ei. Dat fiind că astronomii au botezat din întâmplare această linie *Munţii Balcani*, putem presupune că, acolo sus, căţeluşa plânge soarta fraţilor din Macedonia, or poate, şi cu mult mai probabil, căţeluşa plânge fiindcă e singurică pe Lună.... Aşa trebuie să fie şi astfel se explică cum pe Pământ, la pol ca şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

la tropice, la noi ca şi la antipode, vezi noaptea, privind prelung la Lună, dulăi cu voce groasă, jăvruţe impanglicate ce latră enervant, câini spâni şi comestibili din ţara chinezească, câini înhămaţi la sănii, din ţările de ghiaţă, baseţi, buldogi, terieri, ogari şi mii de corciturі bizare, urlând la Lună: văd sus acolo, o tristă căţeluşă şi 'i urlă, de dor şi jale, cu botul în vânt, o serenadă.

XXIII

Dispariţia Pământului

Cu ochii doar pentru Lună, au trecut zile fără să-mi vină în minte să mă plec spre fundul aerosfredelului şi să mai privesc, prin geamul de jos, Pământul. Când mă hotărâi, cam cu remuşcare, să văd ce mai face bătrânul, mirarea mea fu fără margini constatând că din Pământ rămăsese doar o jumătate, ca şi cum s'ar fi tăiai în două, drept la mijloc, cu satârul, globul nostru şi ar fi picat cealaltă jumătate în abizul fără margini...

De fapt, erà un fenomen cu totul simplu de umbră şi lumină: după cum cei de pe Pământ văd Luna, mofturoasa şi cocheta, gătindu-se în fiece seară cu o nouă haină de lumină, ruptă din soare, şi hoinărind tot mai târziu noaptea, printre stele, pe Bulevardul ceresc al Zodiacului, tot astfel cei din Lună, dacă o fi oameni pe acolo, şi în tot cazul eu, intrat în slujba ei ca subsatelit şi dând cu dânsa ocol Pământului, trebuià să văd pe bătrâna Terra gătindu-se veşnic cu câte o nouă rochie de lumină, plimbându-se pe acelaş Bulevard al Zodiacului, având faze la fel cu ale Lunei, dar mai mari şi în sens invers:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pământul fiind plin când Luna e nouă și Pământul fiind nou când e Luna plină. Așa că, privind cum pe rând întâi Luna se interpune între Soare și Pământ până ce e silită să se coboare în dosul planetei de care depinde, pentru ca apoi Pământul să rămâie sus, în locul întâi, fiind el între Soare și Lună, ai fi zis că cele două globuri surori, ocolindu-se spiralic ca să se încălzească pe rând mai bine la Soare, se joacă d'a vațascunselea sub mustrarea dulce a razelor lui de aur.

De toată nostimada eră, privind Pământul, să vezi cum continentele lui eșeau pe rând, trunchiate, din umbră, intrau în penumbră, apoi în plină lumină, reluându-și cu greu silueta cunoscută din hărțile oamenilor. Haz aveau și pachetele de nori, ca fășii de vată, nu tocmai curată, oblojind Pământul ca pe un reumatic. Probabil că de prea multă igrasie—uscatul fiind înconjurat cu apă de trei ori mai multă—să fi căpătat reumatisme bietul Pământ! Pe linia ecuatorului barem, pe unde plouă zilnic potop, eră un întreg bandaj circular de vată de aceasta răsucită în jurul șalelor Pământului ca de mâna expertă a unui subchirurg de mahala cerească!

Dispariția în umbră a unei jumătăți întregi din Pământul ce, jos, îmi păreà singur o lume și care acum nu numai că se tot ghemuià, dar se tot mâncà de umbră; pe de altă parte umflarea discului Lunei, ce de jos abea ne pare cât o farfurie într'un glob tot mai mare, pe care vedeai acum munți, cratere, funduri de mări în miniatură, pe care-l ghiceai că o să se mărească tot mai mult, ca să poți să umblii pe el, că o să crească până va devenì un Pământ aproape tot atât de mare ca și cellaltul; toate acestea mă făcură să-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

dau seama, în chip concret, de nemărginirea îngrozitoare a Cosmosului. Mi se învederă întâi că Pământul nostru, cel apoteozat la oameni, e un fleac de minge gloduroasă; îmi dădui seama real de volumul uriaș al unui Jupiter, de mărimea enormă a Soarelui față de planetele sale, stropuri infime, împroșcate într'un colțișor al lumei, din masa lui incandescentă, cam în felul cum o roată de trăsură împroșcă noroiul în lături; pricepui în chip concret că steaua aceea albă, sclipitoare ca un diamant ceresc, este nu punctul luminos ce s'ar aprinde noaptea pentru noi, microbi pământești, ci un Soare, mai măreț și mai incandescent decât Soarele nostru îmbătrânit; că din acel focar ultraincandescent scapără planete de foc, explodând la miriade de kilometri, creând sateliții; înțelesei clar că fiecare din stelele galbene ale cerului e câte un Soare care, ca și al nostru și-a pierdut din căldura primitivă și că în jurul fiecăruia gravitează acuma planete ce pot fi locuite ca și Pământul nostru or ca Marte sau Venus, vecinile lui; pricepui concret că Aldebaran cel Roșu e un Soare pe jumătate stins și că planetele desprinse din trupul lui acum câteva milioane de secole, au perit de frig cum o să piară fatal și Pământul nostru căci totul se naște, trăește și moare în univers.

Precum ne pare de efemeră viața unui fluture, precum ne pare de scurtă viața unui cal sau unui om, tot atât de efemeră e viața stelelor față de nemărginirea timpului și precum se nasc și mor pe fiece secundă ființe pe Pământ, tot astfel se creează și se distrug planete și stele în nemărginirea Cosmosului. Unic și veșnic e doar Creatorul, concentrator și radiator de viață, dela care a pornit lumea întreagă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ramificându-se tot mai mult într'o îngrozitoare difuziune: nebuloase, zeci de mii; stele: milioane; planete: triliarde şi tot aşa într'o progresie ultrageometrică înspăimântătoare până la ultimele subdiviziuni ale vieţei şi materiei: infuzoriul şi atomul, tot atât de perfecte până în cel din urmă microscopic aspect.

Şi când, urcând din nou cu mintea dela parazitul microbului, înapoi, pe toată scara cu trepte din ce în ce mai mici, până la astre, cugeţi că ochiul omenesc, această minune care te face să crezi în nemurire; ochiul, care dintr'un punct al atomului nostru pământesc, poate trimite o rază de gândire până la steaua ce abia sclipeşte la marginea orizontului nostru stelar; când cugeţi că ochiul, chiar înarmat cu telescopul, zăreşte doar o infimă parte din nemărginirea Creaţiunei, şi că de s'ar puteă muta pe acea linie a orizontului său stelar, o nouă imensitate ar apărea minţei lui vrăjite, o nouă porţiune din lume cu alte stele, alte planete, alte fiinţe, Dumnezeu ştie cum făcute, creînd şi ele ştiinţă şi murind, te simţi atât de mic, atât de umilit, ţi se pare atât de ridicolă până şi chiar lupta pentru a cucerì prin artă, prin cugetare, prin ştiinţă o fărâmă de nemurire, vai atât de trecătoare, încât te simţi mai bun, mai modest, şi ai vrea să poţi rupe din inima ta dreptatea şi iubirea ce clocoteşte atunci puternic în sufletul tău, să o svârli cu pasiune, ca o sămânţă de fericire divină, în sufletul neamului tău, în sufletul omenirei întregi, pentru ca clipele puţine ce-ţi sunt date să trăeşti pe Pământul peritor ca şi tine, să fie clipe de ideală fericire cari să transforme în paradis scurta viaţă pământească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXIV

Cucoana din Lună

...Și au mai trecut câteva zile, vreme în care Pământul și-a tot perdut treptat din lumină, dăruind-o parcă Lunei, ca ea, trup din trupul lui, să fie tot mai frumoasă, până ce din imensul disc luminos al Pământului a rămas doar un lung arc subțire de

Fig 22. -- Luna plină.— Fotografie luată a 14-a zi de la naștere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lumină, ca o punte uriașă plutind ușoară peste un haos steric de întuneric fără stele, lăcașul invidiei, Pământul.

Cei mai mulți iubitori ai cerului văd în Lună, când a trecut de primul pătrar, un cap de femeie în profil: umbra mărilor formând părul, ochiul și gura cucoanei, pe când partea luminoasă a continentelor satelitului, schițează nasul, bărbia, gâtul și fața.

In ipoteza aceasta însă, cățelușa noastră lunară cu părul lânos e utilizată toată ca material capilar pentru o coafură la modă. O fi cam bizar obiceiul din Lună să umblii cu un câine Pudel în cap drept coafură, dar dacă ți s'a întâmplat să răsfoești un catalog al vreunui mare coafor bucureștean și să vezi ce sunt în stare Pământencele veacului al XX-a, chiar și cele ce nu sunt păpuși de lux, să vâre sub părul lor natural pentru ca să ne deà iluzia unui păr abundent, fără a mai vorbì de horticultura și avicultura pălăriilor, cât roata de automobil, încoronând edificiul capilar, atunci zău te întrebi de nu sunt Pământencele mai lunatece și nu-ți mai vine să râzi de cucoana din Lună, ba ai indulgență până și pentru brățara pe care o poartă atâția „bărbați", cocote-masculine, din high-liful nostru franțuzit, ori pentru inelul de alamă cu care își găuresc nasul sălbatecii buzați.

In cartea lui Flammarion „Astronomie des Dames" cucoana din Lună e reprezentată ca o femee de tot frumoasă. Mărturisesc însă că or câtă bunăvoință aș aveà față de sexul frumos, trebue să declar că cucoana din Lună e o slută și jumătate, o cochetă bătrână, sbârcită, cănită, spoită cu pudră, ciupită rău

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901 1932

de tot de vărsat, ştirbă, cu bărbia ameninţând nasul şi pe deasupra decoltată de e mai mare ruşinea! Dar să-i facem cunoştinţa în detaliu.

Am spus că peruca madamei, i-o formează că-

Fig. 23. — In „Astronomie des Dames", cucoana din Lună e reprezentată ca o femeie de tot frumoasă, (pag. 126)

ţelușa noastră lunară: *Marea Seninătăţei* fiind buclele de pe fruntea babei, iar *Marea Liniştei*, a *Fecundităţei*, *Nectarului*, formând restul coafurei. In vârful capului, baba şi-a pus un coc monumental: „*Marea Crizelor*". Din loc în loc a înfipt în păr ace mari secesion cu pietre prea lucitoare ca să nu fie falşe. Sunt vulcanii din aceste regiuni: *Pliniu*, *Vitruviu*, *Jansen*, *Guttemberg*, *Langrenus*, *Petavius*,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Teofil, etc., foarte luminoşi acum, când razele perpendiculare solare ilumineză până în adîncime craterele lor.

Fig. 24. — „Cucoana din Lună e o slută şi jumătate“ (pag. 126)

Nasul cucoanei, trebue să fim drepţi, a rezistat vitregiei anilor: e un nas grec admirabil, prelungind în linie dreaptă fruntea. *Munţii Apenini* au cinstea să desemneze acest nas clasic. *Golful Torid* formează nările, foarte largi şi negre. Te pomeneşti că o fi trăgând tabac pe nas baba! Ochiul, umbrit de sprâncene dese *(Munţii Balcani)* şi adâncit în orbite plumburii, îl desemnează *Marea Vaporilor* în mijlocul căreia vulcanul *Manilius*, prin pata lui albă, dă multă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

răutate căutăturei. *Golful Central* formează gura babei, o gură ştirbă, cu buzele subţiri şi rele. Bărbia, foarte proeminentă, gâtul guşat se siluetează de *Marea Norilor*. Dar cine o fi pus pe babă să se şi decolteze, când tocmai dela gât în jos e mai adânc ciupită de vărsat!

Fig. 25. — Hartă lunară simplificată.—„Peruca Madamei i-o formează căţeluşa noastră lunară", pag. 127—130)

Ca fond al tabloului, mările din această regiune a Lunei, întocmai ca în picturile cu alegorii ale Renaşterei, înconjură capul madamei noastre şi fac să pară mai alb profilul ei pudrat, mările poartă urmă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toarele nume alegorice. aluzie la caracterul nevricos al cucoanelor: *Marea Toanelor* spre sud-vest, apoi pe linia ecuatorului, imensul *Ocean al Furtunelor* (casnice), mai la nord, dincolo de *Munții Carpați*, tocmai lângă ochiul Jocondei noastre lunare, e *Marea Ploilor* (și cine plânge mai ușor ca o cucoană) alături de care se află *Golful Rouei* și *Golful Irișilor*.

Atât de a dracului și de rea pare baba sulemenită și decoltată, cu ochiul ei fix și buzele ei subțiri, în cât îți vine să o iei la goană pocnind-o cu ce ți-o cădea în mână. Probabil că acelaș sentiment l'au avut și puii negrii de vârcolaci din spațiul interplanetar glacial, căci vulcanii împrăștiați în neregulă în Oceanul și Mările lunare înconjurând silueta babei, par bulgări mari de zăpadă cu cari picii drăcoși au svârlit în Lună, luând baba sulemenită la ochi.

Și astfel, splendidul circ lunar al lui *Tycho* cel împrăștietor de raze, pare a fi un bulgăr mare de zăpadă improșcat pe pieptul babei, *Copernic*, *Eratostene*, și *Kepler* par alți bulgări mai mici, căzuți nu departe de nasul babei, și tot astfel *Arhimede*, un bulgăr căzut aproape de fruntea ei, *Platon* unul căzut lângă *Alpi*, deasupra capului, iar *Aristarh* și *Herodot*, au căzut, obosind probabil vârcolacii, tocmai la marginea discului lunar.

XXV

Vârcolacii ediția II-a

De ceea ce m'am temut n'am scăpat: de o eclipsă totală de Lună după una la fel de Soare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Cu acest prilej m'am convins odată mai mult că, omul e dintre toate animalele cel mai asimilabil: se învaţă cu orice: şi cu titluri de rentă, sau jetoane de prezenţă, şi cu mizeria ori boala, ba chiar cu moartea sunt convins că s'ar obişnuì de ar da porunca a Totputernicul ca omul să moară de două ori!.... De unde urmărisem cu atâta emoţie fazele primei eclipse, am asistat la repetirea aceluiaşi fenomen astronomic cu semiplictiseala cu care priveşti pentru a doua oară un film de cinematograf.

Totuşi numai banal nu erà spectacolul privit din punctul interplanetar în care mă aflam, căci eclipsa a fost de astă dată triplă pentru mine: eclipsă de Soare întâi, pentru că Pământul s'a interpus cu toată masa lui enormă în faţa discului de foc stingându-i razele pentru ore întregi; a fost în al doilea rând o întunecime de Pământ pentru că deşi globul natal stà chiar în faţa mea, îmi arătà însă partea lui cea întunecată şi doar atmosfera pământească, luminată de Soarele ascuns, ardeà, în jurul groapei de întuneric săpată de Pământ în cerul scânteios: ardeà într'o fantasmagorie de culori ca un brâu larg de foc injectat cu sânge. A fost în sfârşit, iarăşi în proporţiuni uriaşe, eclipsa obicinuită de Lună, datorită faptului foarte natural, şi care teoreticeşte s'ar puteà repetà la fiece Lună plină, că larga şi lunga dâră de umbră lăsată în urma sa de globul terestru s'a proectat pe Luna plină întunecând-o treptat cu totul.

Din clipa în care am văzut pălind Luna, „muşcată de vârcolaci", intrată în penumbra Pământului, şi mai ales Soarele dispărând aproape în aceeaşi clipă în dosul lui, un singur gând m'a stăpânit: teama ca eclipsa să nu ţie mult, să nu suferim iar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de frigul groaznic de acum 14 zile şi să nu fiu nevoit să cheltuesc prea multă energie electrică pentru încălzitul aerosfredelului; teamă mai ales să nu răcească bietul Coco, care de câteva zile erà bolnav, ca şi mine de altfel. Cu necaz priveam deci spre Pământul acela enorm, negru, cu creastă de sânge în jurul lui, ce mă persecută parcă, furându-mi Soarele, creînd pentru mine chinul frigului şi al nopţei, căutând cu ghiara lui de umbră rece să mă prindă chiar din Lună.

Erà însă şi o parte de haz în necazul meu: căci de unde atâţia astronomi se duc, pentru a vedeà în bune condiţiuni o eclipsă, cu sacrificii mari băneşti, din Londra sau Paris prin Sahara, sau la antipode cu aparatele lor costisitoare şi li se întâmplă ca tocmai când le e lumea mai dragă un nor afurisit să le eclipseze eclipsa; eu asistam la un spectacol fără asemănare, în condiţiuni cum nici nu le-ar puteà visà un astronom, şi departe de a fi mulţumit, abia priveam eclipsa şi bombăneam necăjit că-mi cheltuesc de pomană energia electrică cu încălzitul aerosfredelului; nerecunoscător, adresam Pământului cele mai nemeritate epitete. Bietul Pământ, cât i-o fi ţiuit urechile!

A ţinut eclipsa o vecinicie şi frigul a fost groaznic până ce Soarele s'a îndurat să săgeteze iarăşi razele sale sfinte spre noi, eşind ruşinat din groapa murdară a Pământului.

Contracţiunea frigului întâi, starea de surescitare prin care trecusem, funcţionarea neregulată a oxigenatorului din cauza frigului, toate urmate de căldura succedând aproape fără tranziţie frigului, îmi provocară un aflux de sânge la creer de parcă totul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

s'ar fi învârtit în jurul meu. Mai contribuiă la aceasta şi faptul că Soarele, acum faţă în faţă cu Luna plină, ne lumină în chipul cel mai straniu: în loc ca razele lui să cadă pe creştetul meu, ca pe Pământ, ele îmi luminau din potrivă tălpile aşa că, stând drept şi privind în jos, vedeam Soarele răsturnat sub picioarele mele.... Uitasem apoi să opresc curentul caloric, aşa că pe nesimţite căldura devenise tropicală, tâmplele îmi svâcneau puternic şi făceam sforţări nebune de voinţă ca să cuget şi mai ales să nu leşin. In faţa ochilor se lăsase ca o perdea, pe minte o ceaţă, o slăbiciune imensă mă cuprinse şi căzui în nesimţire.

Mi-ar fi greu să precizez cât am stat astfel, ştiu însă că pe cât a fost de dulce, de adânc odihnitoare insensibilitatea totală a fiinţei mele în timpul leşinului, pe atât au fost de groaznice şi dureroase sforţările trupului şi minţei pentru a scăpă de starea de semicatalepsie în care căzusem şi a reveni la viaţă, la conştiinţă, gonind halucinaţiile obsedante ce s'au impus creerului meu bolnav în aceste clipe de luptă pentru trezire la viaţă.

M'a readus în simţire o durere oribilă în cap: a fost ca şi cum tot sângele trupului meu s'ar fi strâns şi ar fi fost injectat cu violenţă în creerul meu ce sta să plesnească sub presiunea enormă a sângelui clocotind. Atunci, sub biciuirea acestui duş intern chinuitor, creerul adormit începù iar să funcţioneze dezordonat, răscolind până în fund, cu grabă nebună, celulele cerebrale; scoţând de acolo la iveală valvârtej toate visurile urâte uitate, din nopţile de friguri. Trupul meu, ca să le gonească, făcea sforţări desnădăjduite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din vârtejul haotic de visuri incoherente, se desfăceau mai clare, ca un dublu Leitmotiv obsedant, două halucinaţii: vedeam adunate toate insectele strivite de mine în viaţă; defilau, câte patru-patru, aşa mutilate, târând aripi rupte, elitre smulse, un pântece strivit, defilau într'o jalnică coloană nesfârşită ce se perdea subţiată la orizont: coropişniţe cleioase, păiajeni cu cruce pe spate şi cu pântecele plesnit, omizi păroase strivite, negre insecte nocturne ce fug lăsând scurte dungi negre când aprinzi noaptea un băţ de chibrit, miriade de fluturi şi gâze ce învie periodic în aceleaşi luni de vară şi mor, toate rănite, perzând aurul aripelor lor delicate, smaraldul, safirul, rubinul, nestimatele elitrelor multicolore, treceau, oribil convoi de mutilaţi, târându-se şi ţipând jalnic spre mine: „Nu ne mai strivi!“

Din timp în timp, o muscă mare, cu un bâzâit scurt, pica drept în faţa mea privindu-mă ţintă. Musca începeà să se umfle, să crească din ce în ce, trupul şi aripele i se umpleau de păr hidos prin care mişuna o lume de microbi patogeni, picioarele se încălţau cu ghiare monstruoase şi musca ajungea la proporţiuni uriaşe în vreme ce eu, om, mă tot ghemuiam, ajungând eu mic ca o muscă sub piciorul ei monstruos... „Striveşte mă acum de poţi, om nemernic şi laş!“ suna bâzâitul muştei, mai groaznic ca freamătul furtunei, şi ghiara se ridică să se înfigă în trupul meu moale de om. Brusc musca se făcea iarăşi mică şi eu reluam proporţiile mele normale pentru că pe dată să crească iarăşi musca şi tot aşa până ce cu o ultimă sforţare, sbătându-mă nebun, izbutii să gonesc halucinaţia şi revenii la viaţa conştientă, sdrobit, apă de năduşeală salvatoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stoica

Fig. 26. – „Musca începeà să se umfle, să crească din ce în ce; trupul i se umpleà de păr hidos prin care mișuna o lume de microbi patogeni", (pag. 134).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fără forță să mișc măcar un deget, gustam trist plăcerea de a reveni la viața conștientă, și gândeam: așa trebue să fie moartea: somn veșnic, nespus de dulce și de odihnitor pentru cei drepți; somn chinuit de groaznice visuri perpetue pentru omul păcătos!

XXVI

Un ludion model nou

Mi-a trebuit mai multe zile până să recapăt ceva putere. Mă oboseà orice sforțare, de cugetare mai ales; mă gândeam cu groază la posibilitatea unei noi congestii cerebrale așa că mă menajam. Imi erà de altfel ușor aceasta, căci, de unde altă dată erà o necesitate pentru mine să mă mișc, să fac gimnastică, să fluer, să vorbesc cu Coco și în pseudo-monoloage cu dânsul să dau liber curs închipuirei, să creez ipoteze cu privire la cele ce vom întâmpina pe Lună, acum stam zile în șir într'o apatie totală, mulțumindu-mă numai să supraveghez, mai mult mașinal, buna funcționare a oxigenatorului.

Dacă însă creerul meu erà greoiu de pe urma congestiei, trupul meu sufereà o transformare, dela picioare spre cap, din cele mai stranii: parcă zi cu zi mi s'ar fi făcut mai ușoare membrele inferioare, parcă ar fi început să mi se golească oasele umplându-se cu aer, ca la păsări, parcă s'ar fi transformat substanța cărnoasă și osoasă a trupului meu într'o materie nouă poroasă-gazoasă, tot mai subtilă cu cât dela cap coborai spre tălpile picioarelor. Capul îmi păreà de plumb și enorm ca dimensiune. Aveam uneori impresia că trupul meu seamănă leit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu un fel de Turn Eiffel răsturnat; capul fiind baza ciclopiană a turnului, iar picioarele mele strânse, vârful ascuțit al caraghiosului folositor „coș de fabrică", cum i zice Maupassant. Atât de puternică erà sensația aceasta în cât mă pipăiam pe cap, trup și picioare ca să mă conving că e o iluzie. Foamea dispăruse cu totul și nu știu din ce trăiam. Câteva semințe de floarea soarelui mi-ajungeà pentru toată ziua.

De altfel și Coco prezintà aceleași fenomene morbide: nu mâncà, stà pe agățătoarea lui în vârful picioarelor, cu aripele umflate, ca și cum l'ar fi atras în sus ceva, dar fără să aibă putere să sboare. Chef de vorbă aveà și mai puțin ca mine.

Cu cât treceau zilele cu atât erà mai pronunțată această inexplicabilă dispoziție. Dacă ridicam mâna în sus, parcă mi-era greu să o mai las jos și nu mă oboseam să stau cu mâinile în sus, ca la Cake-walk, ore întregi.

Au mers accentuându-se aceste fenomene bizare până în ziua când, vrând să șez, iar scaunul meu mobil dându-se în lături, în loc să cad ridicol pe spate cu picioarele în sus am rămas *așezat în vid*, plutind nereținut de nimic, în mijlocul aerosfredelului, așa cum se zice că ar pluti la Meca cosciugul lui Mahomed, prin puterea a patru magnete ascunse cu dibăcie în fiecare colț al criptei pătrate...

Atunci deodată mintea mi se lumină, pricepui cauza boalei mele stranii, înțelesei totul și de bucurie trăsei un chiot formidabil! Ajunsesem la punctul de egală atracțiune dintre Pământ și Lună, la punctul unde orce greutate dispare, obiectele fiind solicitate cu egală forță din două părți deodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De bucurie parcă-mi reveniră și forțele și cheful de glume. Scosei cu grabă din buzunare ceasornic, briceag, batistă, creioane, hârtii și dându-le drumul în mijlocul odăei strâmte, priveam cum plutesc ca fulgul fără să cadă. Coco stă ca un bleg pe agățătoarea lui, îi dădui un brânciu sdravăn și beata pasăre se învârti de două ori pe loc și rămase fără să cadă în mijlocul odăei, cu picioarele în sus, cu aripele fleașcă, cu ochii speriați.

Văzând strania gimnastică a lui Coco, începui să fac și eu pe acrobatul: ridicai genunchii, îi coprinsei cu brațele și așa, începui să mă dau peste cap în mijlocul odăei, apoi să mă sucesc în lături ca o sfârleză ori alte figuri gimnastice atât de extraordinare în cât ar fi rămas marți văzându-mă cel mai strașnic elev al lui Moceanu și Velescu la Tîr. ori cel mai îndrăcit clown al circului Sidoli. Apoi, săturându-mă să fac pe acrobatul, făcui și pe baletista: îndoind brațele și picioarele cu deosebită grație, mă răsuceam cu ondulații de sirenă luând la poze academice de o eleganță atât de specială încât ar fi râs de mine toate curcile de pe Pământ de m'ar fi putut vedeà. Convins de talentul meu coreografic-eterat, și în lipsă de admiratori, îmi veni gustul să-mi admir singur gratiile în oglindă și, întrerupând o clipă piruetele, scosei din porte-notesul sticla scumpă cucoanelor și surâzând grațios mă privii în oglindă! Oroare... părul crescuse vulvoi în jurul cheliei mele, ochii mi-erau injectați de sânge și-mi crescuse o barbă atât de țepoasă în cât nu s'ar fi apropiat pui de muscă sau țânțar de mine jos pe Pământ de frica țepelor! Splendid băiat! Boboc!!! Măi Coco, să știi că o să se prăpădească după mine Lunaticele!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Imi pierise însă gustul să mai fac grații... și-mi scosei necazul tachinând pe Coco. Bietul papagal, cu totul dezorientat, bătea stângaciu din aripi, căută să se agațe de obiectele ce pluteau, ușoare ca niște bule de săpun, în jurul lui, și cu un briceag într'o labă, cu un creion în cealaltă, tot sgârceà și întindeà picioarele de a-i fi zis că-și face mușchi cu haltere, ori că se antrenează la box, apoi de necaz cercà să muște, țipà asurzitor și înjurà cazon.

Pe nesimțite însă atât Coco, toate obiectele din aerosfredel nelegate de pereți, cât și eu însumi ne-am ridicat spre plafonul aerosfredelului lipindu-ne de dânsul... Atracțiunea Lunei întreceà deci pe a Pământului și punctul neutru erà trecut, cădeam de acum spre Lună...

Opintindu-mă cu mâinile de pereți, agățându-mă cu picioarele de șeaua scaunului mobil, mă coborâi spre fund apoi, dându-mi drumul, urcai iar încet până ce capul mi se lipià de podeală ca un balon dela Moși lăsat liber într'o cameră. Iar mă dam la fund proptindu-mă de pereți pentru ca să execut o nouă înălțare spre plafon, ceva mai grăbită, întocmai ca un ludion model nou ca acea figurină ce tot urcă și coboară într'un vas cu apă, după cum exerciți sau nu presiune pe dopul de piele căptușind vasul în care joacă ludionul.

XXVII

Lume răsturnată

Am stat eu cât am stat cu capul lipit de plafon și cu picioarele bălăbănind în gol, dar în cele din urmă m'am cam plictisit să nu simt nimic solid pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce să calc... Dacă, enervat dădeam odată din picior să cad, rezultatul era că mă săltam puțin în jos, mă deslipiam o clipă de plafon, pentru ca să mă lovesc imediat cu capul de el, mai tare sau mai încet, după energia cu care-mi manifestasem necazul!

Lucru curios: nu-mi trecu prin gând să mă întorc pur și simplu pe loc ca să stau cu picioarele pe tavan — dacă odată era lumea răsturnată — decât după ce-l văzui pe Coco că a procedat așa. Într'adevăr, ticălosul se întorsese și-și revenise perfect în fire, se plimbă de colo-colo pe plafon, foarte sigur pe mișcările lui, și îndrugă la verzi și uscate.

Totuși, cu frica de necunoscut, cum e omul, a trebuit să mă autoconving că așa e normal să umblii acum: *cu picioarele pe tavan*, printr'o serie de argumentări cam de felul acesta: „Mă prostule, tu nu înțelegi că s'a isprăvit cu Pământul? Nu pricepi că de acum înainte ești — fie și dela distanță — Lunatic, sau, ca să nu te superi, Selenit, locuitor al Lunei? Pe Pământ cum umblii? Cu capul în jos? Nu. Ei! de ce vrei să umblii cu capul în jos pe Lună?... Vrei să ți se suie sângele la cap? Acu nu prea simți tu pentru că Luna e tare departe și că nu prea i-e mare puterea de atracțiune, dar stai să vezi... Și apoi, mă prostule, Coco cum a făcut? Nu vezi că-i prieste să umble cu picioarele pe plafon nu vezi că e mai deștept ca tine?".

In sfârșit mă hotărâi să mă întorc pe loc și să umblu și eu cu capul în jos, cu picioarele pe tavan, ca o vulgară muscă pe plafonul unei case din București.

Nu-mi conveneă însă de fel să-mi văd locuința așa răsturnată. Lasă că mă tot încurcam cu picioa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

rele în electromagnet, lampă, sârme şi în toate obiectele cari se adunaseră sus, lipindu-se de pereţi, şi mi-eră frică să nu spărg ceva, dar, din cauza formei conice a tavanului aerosfredelului, nu prea ştiam cum să calc şi unde să stau. Ca culme, mi s'a pus şi un cârceiu sdravăn în pulpa dreaptă şi iar începui atunci să blestem ceasul când m'am gândit să plec în Lună.

Plecându-mă spre a-mi masa niţel piciorul, mă izbi cu fruntea de comutatorul de iuţeală. Il lăsasem deschis la maximum şi lăsasem deschis şi curentul aducător de căldură ca şi cum n'ar fi încetat întunericul eclipsei, ca şi cum n'am fi intrat în sfera de atracţiune a Lunei şi aş fi avut curent electric la dispoziţie indefinit! Intorsei deci repede ambele comutatoare lăsând ca Soarele să ne deă gratis căldura şi Luna să ne atragă iubitoare tot mai puternic la sânul ei.

Atunci, pe încetul, în virtutea atracţiunei crescânde a Lunei, care se exercită evident mai puternic pe partea mai grea a casei mele, adică asupra fundului aerosfredelui, simţii că locuinţa noastră execută, foarte încet, o mişcare de răsturnare totală. Mă pomenii întâi culcat pe brânci dealungul aerosfredelui, iar când să mă dumiresc de cele ce se întâmplă, brusc fundul aerosfredelui fù atras spre Lună şi căzui cu capul în jos iar peste mine grindină toate obiectele ce cu o clipă înainte stăteau lipite de tavan...

Cu tot cucuiul ce mi-l făcui, mă sculai de jos fără necaz, ba din potrivă răsuflai uşurat că-mi revăd iar casa ca lumea şi începui menagiul odăei ca cea mai perfectă gospodină.

Mă simţeam atât de uşor; Soarele, Luna, Pământ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tul şi stelele trimiteau atâta lumină în casa noastră, în cât mi se înveselì sufletul şi începui să cânt. Cântai cu atâta foc în cât amuţì până şi Coco şi doar în surdină îmi ţineà isonul cântând mereu pe nas: „Brree! Bree!!".

Dintr'un cântec stupid de Variété, dădui în romanţa sentimentală, apoi în doină şi... cântecul îngheţă pe buze. Priveam noaptea cea vecinică ce de atâtea zile mă împresură şi mintea sbură spre pământul părinţilor mei. Un dor nebun de a fi liber mă cuprinse, dor să scap din colivia strâmtă în care nici nu puteam întinde braţele ca lumea fără să-mi plesnesc degetele de pereţi stâlcindu-mi unghiile; dor de bolta albastră a cerului ţărei mele, dor de norii cei groşi, albi ca vata, pe cari vântul îi destramă, îi rostogoleşte mânioşi, ori, sculptor divin, îi modelează ca pe o pastă moale dându-le chipuri fantastice; dor de munţi, de izvorul ce curge povestind văilor de zăpada munţilor, dor de flori şi chiar de oameni...

Ciudată lighioană e omul! Veşnic nemulţumit orce i-ai face, orce i ai da, dorind ce nu are, batjocorind ce i s'a dat. Pe Pământ, mi-erà necaz că noaptea nu e mai lungă şi mai neagră, că nu sunt casele Bucureştilor mai joase ca să văz mai bine stelele şi acum...

Imi plesnii o palmă pe obraz şi reluai cântecul de café-concert; urlai cupletele lui stupide pe rând. Nu ştiu însă de ce, în mijlocul ultimei strofe, mi se puse ca un nod în gât, vocea începù să-mi tremure şi cât p'aci să mă podidească lăcrămile.

Imbecilule! Muiere!! Marş de te culcă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVIII

A giorno

N'am putut dormì liniştit din pricina luminei prea mari. Erà într'adevăr luminată „a giorno" strâmta noastră odăiţă sburătoare, cu un belşug de lumină cum n'ar fi putut visà nici chiar d. director al lui „K. K. Privat Allgemeine Actien Electricitäts Gesellshaft" în persoană.

Lumina aceasta venea nu atât dela Soare, care rămăsese tot aşa de mic şi de anemic cum îl vedem iarna, noi Pământenii; ci valurile de lumină albastră, ca ale globurilor cu arc voltaic, veneau de sus şi de jos, dela Pământul în primul pătrar, dela Luna în ultimul pătrar.

Exact de aceeaşi colosală mărime, cele două semidiscuri uriaşe şi gemene formau ca un tavan şi o podeală fosforescente întinse deasupra şi dedesubtul aerosfredelului, mascând aproape tot firmamentul şi lăsând numai pe lături să se vadă, ca o perdea circulară cusută cu mii de nestimate multicolore, negrul cerului. Atât de perfect egale ca mărime erau Pământul şi Luna încât ai fi zis că nu sunt în realitate două astre, ci numai unul sus care s'ar oglindì jos în apele unui lac absolut negru şi înfiorător de adânc şi de calm.

Erà atât de mic bietul Soare, ce stà sfios, exact la mijloc între cele două uriaşe reflectoare, Pământul şi Luna, încât priveai cu milă dispreţuitoare la lumina galbenă ce ţi-o trimiteà cu timiditate par'că.

Deci şi acì, atât de departe totuşi de domeniul reclamagismului. Pământul, tot aparenţa, tot focul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bengal, fardul, se impuneà, îți luà ochii, te făceà să nedreptățești, să umilești pe modestul care nu poate sau nu vrea să iasă la iveală prin șarlatanească reclamă, și, precum sunt, în București și aiurea, atâția oameni cari te salută și te consideră după croiala hainei ce porți fără să întrebe vre-o dată de sufletul, de cinstea celui ce o îmbracă, așa făceam și eu astăzi cu Soarele! Imi fu rușine, și îi cerui mintal iertare, închinând în suflet un imn de recunoștință modestului dătător de viață și creator de lumi; iar când privii din nou la Pământ și la Lună, îi măsurai cu ochiul așa cum face omul cinstit când privește la una din multiplele noastre lichele cocoțate cine știe prin ce mijloace în cutare grasă sinecură, or care a *furat* prin protecție locul ce pe dreptate trebuià să-l aibă altul mai demn, și par'că mi se făcuse scârbă de toată podoaba hainei de lumină împrumutată. Băgai din nou de seamă că atât lumina semidiscului în formă de *D* a pământului în *creștere* cât și lumina în forma de *C* a Lunei în *descreștere* era departe de a fi imaculată și că atât „tenul" Pământul, pătat de verdele oceanelor, de mânjeala norilor desfigurând continentele galbene, și striat de sbârciturile munților, cât mai ales „tenul" Lunei buboase, care-ți făceà absolut impresia unei piele de caracatiță bătrână și uscată, aveau urgentă nevoie de cantități colosale de pudră și cremă Flora pentru a drege fie cât de puțin „des ans l'irréparable outrage!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVIII

Mamă tânără şi frumoasă. Fată bătrână şi buboasă

Mama şi fiica, Pământul şi Luna, de o parte şi de alta îmi făceau curte, ademenindu-mă.

De obiceiu, la oameni, o soacră este pentru un ginere imagina fidelă a ceeace va fi logodnica lui dulce, ca fizic, peste 20—30 ani, când va fi trecut prea scurta perioadă plină de înflorire a tineretei care dă „frumuseţea drăcească" chiar şi celui mai ingrat profil de femee. La astre însă nu e tot aşa şi se poate prea bine ca fata să îmbătrânească cu mult înaintea mamei şi să fie ea pentru astronomi imaginea exactă a ceeace va deveni mama peste câteva milioane de ani. Zic milioane, căci secolele sunt clipe în faţa nemărginirei.

Chiar aşă s'a întâmplat cu Terra, fiica Soarelui; cu Luna, fiica Pământutui. Precum din uriaşa masă incandescentă a Soarelui s'au împroşcat în nemărginire, învârtindu-se în orbite concentrice, stropi aprinşi cari au format planetele, tot astfel, din masa nebuloasei terestre spre pildă, s'a rupt, prin forţa centrifugală, partea *uşoară* a materiei terestre, dând naştere Lunei. Şi precum Pământul,—care pe vremuri a fost şi el un soare luminos, dar de 1.300.000 ori mai mic ca părintele său,—s'a stins pe încetul devenind astrul negru cu coajă groasă, solidă locuit de noi şi este oglinda soartei viitoare a Soarelui îmbătrânit, tot astfel şi Luna, de 49 ori mai mică de cât Pământul, s'a stins, şi-a pierdut lumina proprie, s'a răcit mai repede ca dânsul, a îmbătrânit mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

repede, ba chiar, după unii, ar fi murit şi e vecinic un fel de „memento mori“ pentru bietul Pământ.

Precum Pământul se învârteşte astăzi în jurul axei sale în 24 ore—şi s'a învârtit desigur înainte vreme cu mult mai repede—tot astfel şi Luna trebue să se fi învârtit la început în 3—4 ore numai în jurul ei, şi, dacă mişcarea sa de rotaţiune a tot crescut aşa că astăzi îi trebue Lunei 27 de zile 7 ore 43 minute şi 11 secunde ca să se răsucească odată, aceasta se datoreşte numai simpatiei dintre mumă şi fiică. Iată cum: cine ştie din pricina cărei certe de familie, Pământul şi-a gonit fata din casa părintească. I-a făcut un vânt atât de zdravăn încât s'a dus biata fată învârtindu-se tocmai la 384.000 klm. şi la distanţa aceasta a început să dea târcoale casei natale. Curând însă i-a trecut Pământului necazul, i-a părut rău de fapta lui, i s'a făcut dor de copila lui, pierdută de acum, şi ar fi vrut să o aibă iarăşi la sân.

Din această tendinţă reciprocă de apropriere, de săltare unul spre altul, s'au născut *mareele*: umflarea şi ridicarea cu dor spre Lună a părţei lichide a globului nostru când Luna trece deasupra oceanelor terestre. Evident că pe satelitul nostru mareele au fost de 49 ori mai puternice, aşa că la început scoarţa lui gelatinoasă, apoi oceanele lunare — pe vremea când nu secaseră încă — s'au umflat şi ele într'un flux uriaş ori de câte ori treceau în faţa Pământului dorit. Din pricina acestor maree, acestor gâlci ce se ridicau faţă în faţă pe suprafaţa celor două astre, acţionând dela distanţă ca nişte adevărate frâne magnetice, mişcarea de rotaţiune a Pământului, dar mai ales a Lunei, a tot scăzut până ce a ajuns să nu-şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai întoarcă ochii de pe Pământ şi de atunci Luna arată oamenilor vecinic aceiaş faţă tristă.

Tot din pricină că Luna nu se învârte zilnic în jurul axei sale, îi trebue Soarelui, de când răsare şi până apune pe un punct al satelitului, 14 zile de ale noastre de câte 24 ore şi urmează apoi o noapte lungă iarăşi de 354 ore. Aceste nopţi şi zile, mai colosale ca norocul lui Schroeder, formează, împreună cu lipsa de atmosferă pe Lună, susţinută de majoritatea astronomilor, principalele argumente pentru a pretinde că nu pot fi oameni acolo, de oarece căldura, în ziua aceea fără sfârşit, în vara aceasta lunară trebuie să ajungă la peste 70° şi în schimb noaptea, adică iarna lunară, frigul trebue să fie de peste o sută grade; variaţii de temperatură la care nici o fiinţă n'ar puteă rezistă.

La toate acestea mă gândeam privind cele două uriaşe felii luminoase de Pământ şi de Lună între care sburam. Cu cât ochii mei scrutau mai deaproape detaliul şi mi se învederă mai precis deosebirea atât de adâncă dintre fizionomia orografică a Pământului şi a Lunei, cu atât părerea celor ce susţin că ea nu poate fi locuită, mi se impuneă mai convingătoare şi mai canonitoare.

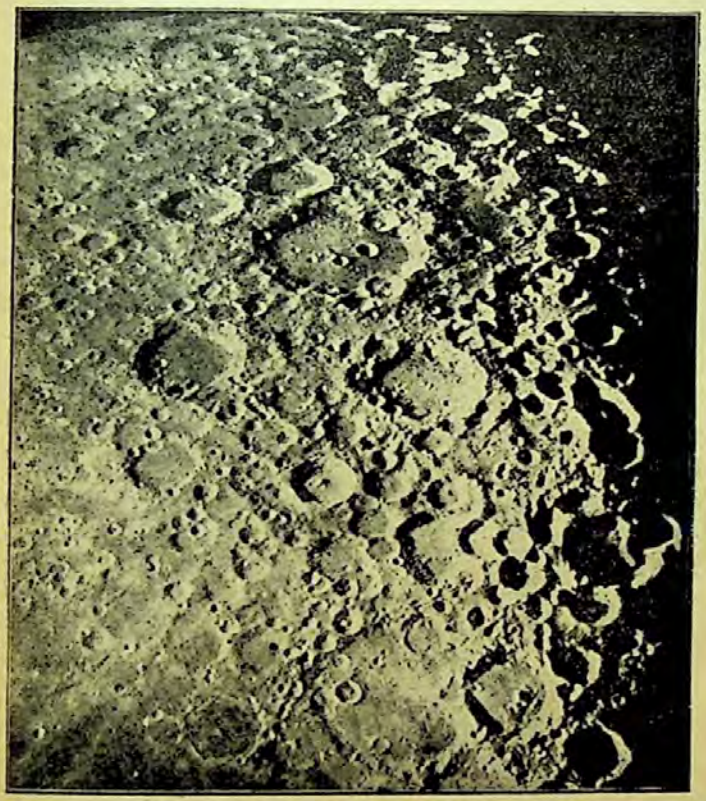
Tocmai atunci partea sudică din lungul şir de munţi ai Cordilierilor, din cei doi V suprapuşi formând continentul american, se pregăteă să intre în umbră. Munţii, luminaţi puternic dinspre apus, se detaşau strălucitori ca nişte dinţi mărunţi de ferăstrău ştirbit, pe negrul limitei nopţei pământeşti, târând cu încetul în umbră munţii cari mărginesc coasta Guatemalei, Mexicului, Americei de Nord ca un lanţ continuu întins din gheţurile polului Nord până la icebergurile oceanului antar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

tic, ca să oprească parcă oceanul să încalece uscatul. Asemenea acestui lung şir muntos e tot reliefiul pământesc. Nicăiri vârfuri izolate, pierdute, ci mereu catene întinzându-se pe sute şi mii de kilometri, toate cu coamele rotunjite, îndulcite de ape, de vânt şi de ger. Formaţiunea lor iarăşi mi se păreă vădită : sbârciturî ale coajei terestre îmbătrânite, contractată prin răcire ; cute asemenea celor ce le face coaja unui măr când se usucă ori haina sătulului pe trupul flămândului. Nimic asemănător pe solul necăjit al Lunei, găurit ca un burete de nenumăraţi munţi singurateci, rotunzi, scobiţi ca o măsea tare găunoasă. Intreaga suprafaţă a Lunei păreă din pricina acestor nesfârşite scobituri inelare, o roată de Schweitzer de pe care s'ar fi tăiat coaja ca să se vadă bine toate ochiurile brânzei.

Aceste ochiuri, aceste „circuri lunare“ şi „cratere“ risipite rar, ca insule pierdute în şesurile lunare răsăritene, mai întinse ca Sahara sau Siberia noastră, se înmulţesc spre partea apusană a Lunei, se înşiră formând catene asemănătoare unele cu o regiune vulcanică terestră spre a mărgini coasta „mărilor lunare“, iar la pol, la cel sudic mai ales, circurile sunt atât de numeroase încât se înghesuie, se stâlcesc, se încalecă, se împreună câte două-trei ; între ele altele mai mici îşi fac loc şi ies la iveală de pretutindeni. Cum ochiul meu descopereă mereu noui cratere tot mai mici, mai rotunde şi mai negre, avui impresia o clipă că acum, în faţa mea chiar, se nasc şi cresc craterele, că tot solul Lunei se umple de băşici, se umflă pentru a creă viaţă ; dar când dela mişuneala de cratere mărunte ochii mei se opriră iarăşi asupra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fotografie de Ritchey

Luna în vârstă de 21 zile. — Regiunea Clavius, Longomontanus, Tycho, etc.

Fig. 27. — „La polul sud mai ales, circurile sânt atât de numeroase, în cât se înghesuie, se stâlcesc, se încalecă, se împreună...“ (pag. 148).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui Tycho cel splendid, brusc iluzia de viață peri și Luna își reluă imobilitatea cadaverică.

Ici colo, printre cratere, solul se crăpase așa cum se spintecă une ori și Pământul după cutremur pe o scurtă întindere; crăpăturile Lunei însă erau atât de lungi și de largi, de vreme ce le zăream așa de limpede, încât îmi veneà să cred că Luna stă gata să se spargă în bucăți, să se împrăștie în tot universul într'o ploaie de bolizi, soartă ce așteaptă astrele moarte.

Orbitori de luminoși sub razele perpendiculare ale Soarelui, munții în formă de cupă ai Lunei, păleau și se îmbrăcau cu o dantelă tot mai lată de umbră neagră ca tușul, cu cât ochiul pleca de pe marginea răsăriteană a Lunei, spre mijlocul discului unde începeà acum lunga noapte lunară, în domeniul căreià, ca niște faruri, luminau încă vârfurile foarte înalte de munți primind ultimele raze piezișe ale Soarelui.

Privind conturul acestor umbre, din cari eșeau prelungiri conice, mai ascuțite ca turțurile de ghiață de pe burlanele de sobă iarna, umbre lungi și tăioase ca silueta brazilor, a chiparoșilor cimitirilor turcești, ori ca silueta impunătoare a unei catedrale gotice cu multiple turle ascuțite și cu suliță în vârf, îți dădeai limpede seama că depresiunea acestor ochiuri scobiți în solul lunar, e mărginită de un înalt perete muntos cu creste atât de scrijilite și de tăioase cum nu poți aflà pereche în cele mai sălbatice colțuri de munte pe Pământ. O umbră conică singuratecă, în centrul mai fiecărui inel, dovedeà că în chiar mijlocul brâului de munți-baionetă se află un pisc pe atât de înalt pe cât de ascuțit.

Simțeam o adevărată plăcere ca după forma um-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
ev.statransilvania.ro/mdr1901 1932

Gips de Nasmith

Regiunea Archimede, Autolicus, Aristil și Apeninii. Imagine răsturnată, așa cum se văd astrele prin lunetă.

Fig. 28 — „Simțeam o adevărată plăcere ca după forma umbrelor, să reconstitui relieful și toată sălbătecia peisagiului lunar..." (pag. 150)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

brelor, pe cari cu mintea le ridicam în picioare, să reconstitui relieful şi toată sălbătecia peisagiului lunar. Făcui această evocare metodic, pornind din vârfurile de 7.000 metri înălţime ai munţilor *Leibnitz* şi *Doerfel* dela polul sudic, şi coborând, paralel cu linia de umbră fixând noaptea lunară a ultimului pătrar peste circurile uriaşe, *Clavius*, *Maginus* şi *Stoefler*, peste *Arzachel*, *Alfons* şi imensul *Ptolemeu*, peste *Triesnecker* cu multiplele sale crăpături, *Apeninii* cu înspăimântătoarele vârfuri de 6.000 metri, peste *Autolicus*, *Aristil* şi *Cassini*, *Alpii* cu valea lor îngrozitoare şi până la munţii polului Nord, vecinic luminaţi de o rază de soare şi unde doream să scobor.

XXIX

Smântâna laptelui şi craterele lunare

Vulcani stinşi să fie înnaltele cratere şi largile circuri lunare, cum au crezut cei cari pentru prima oară au putut privi Luna cu ochianul, ori scobituri făcute pe coaja moale a satelitului de o ploaie de meteoriţi, cum au susţinut alţii?

Dacă ultima părere îmi pare absolut caraghioasă, prima, deşi în aparenţă plauzibilă; este totuşi o imposibilitate. Te convingi de aceasta de îndată ce cugeţi la lărgimea acestor „vulcani“: pe când Vesuviul nostru, sărăcuţul, are un diametru de 12 km. numai, *Copernic*, dela sudul Carpaţilor lunari, are un diametru ca dela Bucureşti la Câmpina; *Herschel*, din mijlocul Lunei, se întinde ca dela Iaşi la Chişinău; *Clavius* de lângă polul sud, ajunge dela Bucureşti la Balcic; iar *Maurolycus*, *Stoefler*, din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aceeaşi regiune sudică atât de chinuită, s'ar întinde din capitala de azi a regatului până aproape de Alba Iulia! Un crater vulcanic mai mare ca toată Oltenia noastră, mai mare ca Transilvania, e greu de admis or cât de îngrozitoare ne-am închipui că au fost erupţiile vulcanice pe Lună, or cât am şti că densitatea solului lunar e mai mică, iar puterea de atracţiune de 6 ori mai slabă ca a Pământului şi că s'a putut deci svârli mult mai departe

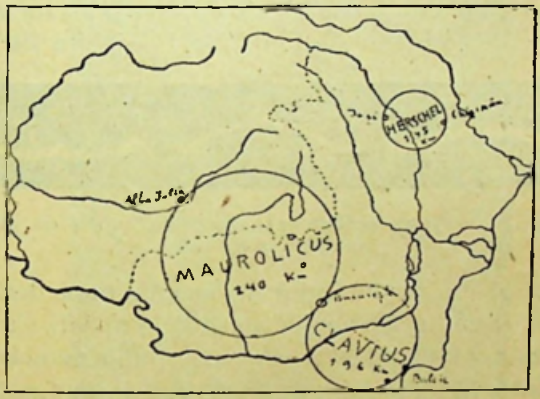

Fig. 29. — „Craterul Herschel are un diametru ca de la Iaşi la Chişinău; Maurolycus, Stoefler, ca de la Bucureşti la Alba-Iulia..." (pag. 152)

de gura centrală lava mai uşoară a vulcanilor lunari. Origina acestor ciudaţi munţi inelari, cu fundul de cele mai multe ori şes cum e Bărăganul nostru, dar mai întins ca dânsul. cu piton central la mijloc în majoritatea cazurilor, rămâne încă o enigmă.

Cu cât priveam relieful Lunei cu atât o asemănare între chipul cum au trebuit să se formeze vulcanii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

lunari şi felul cum se formează.... smântâna laptelui, mi se părea mai firească.

Când laptele, pus să fiarbă, a prins o slabă pojghiţă pe toată întinderea vasului, gazele ce nu mai pot eşi libere la suprafaţă, acumulându-se, unindu-şi puterile, ajung de ridică întreaga pojghiţă ca o boltă, umflând-o şi întinzând-o până crapă în 3—4 bucăţi; gazele scapă şi pielea ce fusese ridicată foarte sus, se prăbuşeşte. Atunci o invazie de băşici sferice, pungi de aburi de toate mărimile, es la suprafaţă cu grabă şi se adună îmbrâncindu-se n punctul unde s'a deslipit întâi pojghiţa de masa

Fig. 30. - Cum se formează circurile lunare cu piton central (pag 156)

lichidă şi de jur împrejurul vasului, apoi dealungul liniilor de ruptură a coajei pleznită în bucăţi. Cu cât se răceşte lichidul, cu atât sunt mai puţin numeroase şi mai mici băşicile de gaze cari, eşind din fundul vasului şi învelindu-se cu un strat subţirel de lapte, se opresc la suprafaţă. Capacul subţire lăptos al acestor băşici, venind în atingere cu aerul mai rece, se crapă şi rămâne cealaltă jumătate ca o scobitură perfect circulară şi cu muchiile niţel mai ridicate prin scurgerea pe margini a bolţei subţiri de lapte. Astfel se formează ochiurile smântânei, unele mari altele mici, majoritatea mărunte ca o înţepătură de ac, unele grase ţinând ca o doică în braţe băşici mititele, altele grupate câte două idilic, altele moderne, adunate trei la un loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

Bucăţile de piele rămase întregi încep să se sbârcească, formând munţi-miniatură ; se crapă pe lungi distanţe orî formează cute ce pornesc ca un mănunchiu de raze dintr'o băşică centrală care n'a putut plezni. Într'un cuvânt întregul relief al Lunei îl ai în miniatură în smântâna unei oale cu lapte...

Tot astfel cred că s'a întâmplat, dar în titanice proporţii, când minisculul soare incandescent care a fost într'o vreme Luna, a prins o pojghiţă subţire

după Th. Moreux

Fig. 31. — Mărimea Franţei şi României conparată cu suprafaţa vizibilă a Lunei.

de roce în formaţiune şi când gazele interne, dar mai ales puterea de atracţiune a Pământului, provocătoare de uriaşe maree, au ridicat coaja lunară abia formată într'o gâlcă ce a tot crescut până ce s'a deslipit de masa încă lichidă a Lunei într'un punct situat în regiunea polului sudic lunar.

Au scăpat atunci, explodând şi aprinzându-se, gazele fierbinţi, enorm dilatate, şi coaja boltită, um-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

flată a Lunei s'a prăbuşit deodată cu toată greutatea, dela mii de metrii, jos! Astfel s'au format *Oceanul Furtunelor*, *Marea Ploilor* şi golfurile adiacente, astfel s'a format ceva mai târziu *Marea Crizelor*.

In punctul de rupere a coajei de suprafaţa lichidă şi în jurul liniilor de spintecare a coajei în bucăţi, a eşit la suprafaţă invazia de băşici. Plecate din adâncimea solului în fuziune, şi trecând prin stratul de pastă din ce în ce mai cleioasă, au ajuns la suprafaţă învelite într'un strat subţire de materie topită. Unele din aceste băşici, uriaşe, de sute de kilometrii diametru, au crăpat de îndată ce au eşit la suprafaţă, gazele ce conţineau au scăpat, iar materia solidă a capacului boltit al băşicei s'a prelins pe lături înălţând marginile ochiului format ca un brâu de munţi foarte înalţi. Alte băşici mai mici, n'au putut sparge coaja lor întărită şi atunci, pe măsură ce prin răcire se condensau gazele din mijlocul lor, coaja semisferică convexă lipsită de reazăm, a început să se lase până ce s'au format la mijloc două pungi proptite pe o muche medială în chiar centrul fiecărei băşici. Aceasta e originea craterelor cu piton central.

Au fost evident, într'o perioadă şi mai târzie, vulcani asemenea celor pământeşti, dar sunt atât de mici aceştia încât nu-i pot vedeà astronomii cu cele mai puternice ochiane cum n'ar putea un iubitor al cerului din Lună să vadă Vesuviul.

Răcirea şi mai tare a coajei lunare şi mai cu seamă variaţiunile enorme de temperatură, au produs crăpăturile, „*rilele*“ şi „*razele luminoase*“ ca cele cari pleacă din *Tycho*, *Copernic*, *Kepler* ş. a. cari sunt probabil tot crăpături foarte lungi ale solului, um-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901_1932

plute însă cu quarz-vitrifiat, acid boric etc. şi strălucesc ca zăpada când razele soarelui le luminează perpendicular.

De s'ar puteà să spinteci Luna, să priveşti o secţiúne a solului ei, ai vedeà o nesfârşită suprapunere de găuri uriaşe, absolut sferice, din ce în ce mai gigantice cu cât te-ai apropia de inima Lunei. Sunt băşici, umplute cu gaze, „craterе“ avortate, cari s'au oprit la diferite distanţe, pe toată adâncimea solului lunar, ne mai putând străbate coaja prea repede solidificată şi să mai iasă la suprafaţă spre a formà noi ochiuri lunare, ci au înţepenit, la înălţimi variate, formând rezervoare uriaşe de aer, de gaze; formând grote de sute şi mii de kilometri, grote absolut sferice, căptuşite cu roce din ce în ce mai grele cu cât sunt mai adânci; străbătute unele de filoane de metale.

Aurul însă, şi metalele grele, nu se găseşte pe satelitul nostru: a fost reţinut prin forţa centrifugă în fundul adânc al Pământului egoist, spre fericirea omenirei creată de dânsul.

XXX

Cadavru-Cimitir

Dacă Luna a rămas până astăzi în perioada arhaică prin care a trebuit să treacă şi Pământul la începutul carierei sale şi dacă ni s'a momificat satelitul în această fază primitivă de evoluţie, cauzele sunt multiple:

Intâia, ar fi micimea Lunei. Răcindu-se de 49 ori mai repede ca Pământul, n'au mai fost cu putinţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

noi frământări și transformări ale pastei lunare, căci ea, întărindu-se, încetase a fi maleabilă. Nu s'au putut forma deci pe Lună noi scofâlciri și prăbușiri a crustei subțiri inițiale cari să provoace revărsarea în fluvii de foc a rocelor topite peste depresiunea rocelor solidificate mai de mult. prăvălirea potop a oceanelor fierbinți dintr'o parte a coajei într'alta, încrețituri ale solului maleabil, injectări vulcanice aducând la suprafață, din miezul globului, materiile grele și răsturnând stratificația inițială. Coaja Lunei, prea repede solidificată, casabilă, n'a putut decât sau să se crape ca o tencuială de gips, sau să se prăbușească în bloc locului. Cât despre modificările vulcanice, ele abia au lăsat urme. A mai ajutat la anchilozarea Lunei în starea de acum milioane de ani densitatea mai slabă a elementelor ei constitutive. Prin forța centrifugală, elementele cele mai grele căzuseră spre fundul Pământului, au rămas deci pe margini elementele cele mai puțin dense și din acestea s'a rupt acel inel primordial care a dat naștere Lunei. S'a făcut apoi și pe Lună o selecțiune identică după greutate și evident că elementele mai ușoare dela suprafață au trebuit să se solidifice mult mai repede decât straturile superioare terestre.

Dispariția atmosferei pe Lună, în fine, susținută aproape de toți, a contribuit în cea mai mare măsură la momificarea solului lunar căci fără atmosferă n'a fost vânt, și n'a fost apă; apa sub toate formele ei, apa mâncătoare de coaste, prăbușitoare de stânci, apa care pătrunde, mineză, roade, dizolvă rocele, sapă prăpăstiile, îngheață și se dilată fărămițând granitul cel mai tare; apa care astupă fundurile, îndulcește crestele, roade asperitățile, rotun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

jeşte, nivelează; apa în fine care dă viaţă plantelor, animalelor, aşternând peste scheletul rocelor sterile, stratul în care mişună viaţa.

Cadavru ambulant, momîe străbună, iată ce e astăzi Luna, acest copil născut mort al Pămîntului!

E cadavru, dar e şi cimitir, ţintirim-panteon al omenirei ahtiată după ridicola nemurire ce abea dăinueşte câteva secole, o clipă în scurta viaţă ce este dat Pămîntului să trăiască faţă de nemărginirea universului, unde zilnic mor şi se nasc astre.

Dovadă că Luna e un adevărat cimitîr o ai privind o hartă lunară: astronomi, oameni mari ai antichităţei, savanţi, toţi morţii iluştrii îşi au numele pe câte un crater al Lunei întocmai ca epitafele săpate în pietrele unui cimitir.

Având în vedere că cine împarte parte îşi face, este natural ca cei mai frumoşi munţi să poarte nume de astronomi: *Tycho-Brahe, Copernic, Kepler, Cassini, Gassendi, Grimaldi, Riccioli etc.* numai bietului *Galileu*, marele duşmănit care cel d'întâi a privit Luna cu ochianul, i-a căzut ca parte un mititel crater perdut în colţul nordestic al Lunei.

In al doilea rând sunt protejaţi oamenii mari ai antichităţei: *Platon, Aristot, Eudoxiu, Autolycus* (nu hoţul, strămoş al lui Ulise, ci probabil astronomul). *Archimede, Eratosthene, Aristarh, Herodot etc.* şi la urmă de tot la împărţeala nemuririi, vin modernii, dela *Guttenberg, Lavoisier, Gay-Lussac* până la savanţi atât de iluştrii încât numele li se mai ştie doar de cei ce studiază foarte de aproape o hartă lunară.

Dat fiind că naşul numirilor actuale lunare, călugărul Riccioli, a trăit prin veacul al 17-a, astronomii şi savanţii de atunci încoace precum şi cei cari vor mai veni după noi, au fost şi vor fi siliţi să se mul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţumească cu cratere tot mai dela periferie, vizibile doar când balansarea aparentă a Lunei în spaţiu, când *libraţiunile* prin urmare, îngăduc să putem zări mai bine regiunile mărginaşe ale satelitului, sau să-şi nemurească numele botezând cratere atât de mititele în cât nu pot fi văzute de cât cu lunete din ce în ce mai puternice, ori să n'aibă de fel cinstea a se vedeà pomeniţi pe o hartă a cadavrului-cimitir-ambulant, afară numai dacă nu s'o milostivì vreo co-- cometă să se ciocnească cu Luna, să o sucească niţel, aşa ca să ne arate şi cealaltă faţă, rămasă virgină până astăzi, şi să poată începe „epoca contimporană" a botezărei munţilor lunari. Noroc că un astfel de accident nu prea e probabil în epoca noastră de politicianism acut şi noroc mai ales că astronomia nu prea e o ştiinţă eminamente naţională căci altfel, la o nouă nomenclatură lunară, în loc de panteon de savanţi, Luna, săraca, ar devenì panteon al marilor noştri bărbaţi electorali şi iluştrii şefi de culoare. Apoi, cum probabil că odată cu primenirea partidului dela putere s'ar schimba şi nomenclatura decretată de opoziţia infamă, aşa cum se procedează cu botezarea străzilor bucureştene, studiul cartografiei lunare ar prezintà reale dificultăţi pentru amatorii selenografi. Deci tot mai bine ar fi să-şi vadă cometa de treabă şi să rămânem cu demodata şi părtinitoare nomenclatură a călugărului italian.

XXXI

Băiat sau fată ?

Toate bune, dar dacă Luna e „cadavru", dacă Luna e „momâie", dacă apă pe ea nu este, dacă aer nu găseşti, eu ce caut acolo ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi de unde până atunci, scrutând solul satelitului mă bucuram parcă să tot îngrămădesc argumente cari mă aduceau la concluzia că Luna e un astru mort, acum că mi se făcuse pe deplin convingerea în acest sens, mă găseam absolut năucit de siguranţa constatării făcute.

Pe Lună — trecută acum de ultimul pătrar — întunericul creştea şi nu ştiu cum, sub impresia lui doborîtoare, şi prin asociaţie de idei poate cu „cimitir, cadavru, pământ mort", o groază mă cuprinse la gândul să viu în atingere cu această lume a morţei pe care doliul nopţei se întindea tot mai negru şi atunci ochii mei căutară rugători în sus, cu dor de scăpare.

Deasupra-mi strălucea splendid, aproape plin. Pământul, ca un glob luminos de cincizeci ori mai mare de cât astrul ce luminează nopţile pământeşti, dar, spre deosebire de dânsul, îşi schimbă faţa continuu, răsucindu-se greoiu, cu calculată încetineală, şi ca un orologiu straniu al spaţiului înstelat, făcea să treacă exact la aceeaşi oră, aceleaşi continente în dreptul aceluiaşi meridian. Europa cea mică şi diformă, desfigurată de nori, se află tocmai în plină lumină, Europa total neînsemnată văzută din Lună, dar în care dacă nu cu ochii cu inima recunoaştem ţara mea. Atunci un dor nebun de casă mă cuprinse, fără voie mâna mi se duse spre comutator, şi o voce parcă mă îndemnă tot mai stăruitor: „Opreşte, întoarce-te, pleacă! Moartea te pândeşte, moartea oribilă a sufocaţiei, a frigului, a foamei, a setei, într'un pustiu cât o lume, pleacă! fugi!!" Degetele mi se încleştaseră pe comutator şi eră să mă supun

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

lumească cu cratere tot mai dela periferie, vizibile doar când balansarea aparentă a Lunei în spaţiu, când *libraţiunile* prin urmare, îngăduie să putem zări mai bine regiunile mărginaşe ale satelitului, sau să-şi nemurească numele botezând cratere atât de mititele în cât nu pot fi văzute de cât cu lunete din ce în ce mai puternice, ori să n'aibă de fel cinstea a se vedeà pomeniţi pe o hartă a cadavrului-cimitir-ambulant, afară numai dacă nu s'o milostivi vreo co-- cometă să se ciocnească cu Luna, să o sucească nitel, aşa ca să ne arate şi cealaltă faţă, rămasă virgină până astăzi, şi să poată începe „epoca contimporană" a botezărei munţilor lunari. Noroc că un astfel de accident nu prea e probabil în epoca noastră de politicianism acut şi noroc mai ales că astronomia nu prea e o ştiinţă eminamente naţională căci altfel, la o nouă nomenclatură lunară, în loc de panteon de savanţi, Luna, săraca, ar devenì panteon al marilor noştri bărbaţi electorali şi iluştrii şefi de culoare. Apoi, cum probabil că odată cu primenirea partidului dela putere s'ar schimba şi nomenclatura decretată de opoziţia infamă, aşa cum se procedează cu botezarea străzilor bucureştene, studiul cartografiei lunare ar prezintà reale dificultăţi pentru amatorii selenografi. Deci tot mai bine ar fi să-şi vadă cometa de treabă şi să rămânem cu demodata şi părtinitoare nomenclatură a călugărului italian.

XXXI

Băiat sau fată?

Toate bune, dar dacă Luna e „cadavru", dacă Luna e „momâie", dacă apă pe ea nu este, dacă aer nu găseşti, eu ce caut acolo?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi de unde până atunci, scrutând solul satelitului mă bucuram parcă să tot îngrămădesc argumente cari mă aduceau la concluzia că Luna e un astru mort, acum că mi se făcuse pe deplin convingerea în acest sens, mă găseam absolut năucit de siguranţa constatării făcute.

Pe Lună — trecută acum de ultimul pătrar — întunericul creştea şi nu ştiu cum, sub impresia lui doborîtoare, şi prin asociaţie de idei poate cu „cimitir, cadavru, pământ mort", o groază mă cuprinse la gândul să viu în atingere cu această lume a morţei pe care doliul nopţei se întindea tot mai negru şi atunci ochii mei căutară rugători în sus, cu dor de scăpare.

Deasupra-mi străluceă splendid, aproape plin, Pământul, ca un glob luminos de cincizeci ori mai mare de cât astrul ce luminează nopţile pământeşti, dar, spre deosebire de dânsul, îşi schimbă faţa continuu, răsucindu-se greoiu, cu calculată încetineală, şi ca un orologiu straniu al spaţiului înstelat, făcea să treacă exact la aceeaşi oră, aceleaşi continente în dreptul aceluiaşi meridian. Europa cea mică şi diformă, desfigurată de nori, se află tocmai în plină lumină, Europa total neînsemnată văzută din Lună, dar în care dacă nu cu ochii cu inima recunoaştem ţara mea. Atunci un dor nebun de casă mă cuprinse, fără voie mâna mi se duse spre comutator, şi o voce parcă mă îndemnă tot mai stăruitor: „Opreşte, întoarce-te, pleacă! Moartea te pândeşte, moartea oribilă a sufocaţiei, a frigului, a foamei, a setei, într'un pustiu cât o lume, pleacă! fugi!!" Degetele mi se încleştaseră pe comutator şi eră să mă supun po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mor1901-1932

runcei inimei, când o altă voce răsună sguduindu-mi creerul: „Laş eşti un laş!“

O clipă rămăsei ca paralizat apoi, violent, băgai mâinile adânc în buzunare, privirea mi se lasă iar jos pe Luna sinistră şi lăsai să mi se împlinească destinul; să mă soarbă, să mă atragă spre sânul ei cu grabă tot mai mare, Luna.

Nu ştiu cum dar pe încetul mi se făcù milă de biata Lună: săraca, poate că voi fi eu prima vietate care va fi trăit şi murit pe ţărâna ei; poate că drept mulţumită că i s'a dăruit şi ei un copil la bătrâneţe, va şti ea să-mi găsească atâta aer şi atâta apă ca să mă ţină la sânul ei vre-o săptămână-două şi să scap cu viaţa.

Şi la urma urmei, de ce n'ar fi atmosferă pe Lună? „Ocultaţia stelelor?“ Iată marele argument: faptul că o stea, când se ascunde în dosul Lunei, reapare de cealaltă parte a discului în timpul matematic exact necesar ocultaţiei iar nu mai repede ceva cum ar fi trebuit din faptul frângerii razelor stelei de către atmosfera lunară. Dar oare pe Gaurisankarul munţilor Himalaia o fi atmosferă tocmai din belşug? Nu prea cred; ei bine: toată marginea Lunei, unde s'a putut studiá ocultarea stelelor, toată are munţi proporţional mai înnalţi decât Himalaia. Acolo da, acolo se prea poate să nu fie aer suficient, dar în fundul văilor, craterelor, de ce ar fi tot astfel?

„Nu sunt nori pe Lună“, al doilea mare argument. Aşa e. In lunga zi lunară, din ce în ce mai caldă, nu s'au văzut nici odată nori ştirbind profilul Lunei; de unde ştim însă că nu se formează nori, că nu cade hermina zăpezei în lunga noapte lunară? In tot cazul norii pe Lună nu pot fi decât foarte sub-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țiri căci imensele fabrici terestre de nori: occanele cari ne înecă Pământul, sunt secate de mult pe Lună, apa a fost subtă în adâncimile solului ei găunos ca un burete rămânând doar în fundul craterelor apă, prea puțină evident ca să-și mai poată blonda Diana acoperi cu un văl de nori obrazul ei delicat. Și pe rând îmi trecură prin minte toate argumentele aduse de cei ce cred în posibilitatea de viață pe Lună: Dispariția craterului *Linné*, pata albă care ascunde periodic cele două mici cratere *Messier*, pata albă de 7 km. lungime văzută deasupra craterului de lângă muntele *Theetet*, schimbările de culoare în Mocîrla Putrefacțiunei, culoarea neagră a fundului craterelor *Platon*, *Grimaldi* și alții ce se observă la Lună plină, când fundul tuturor celorlalte cratere e alb ca zăpada, variațiuni de culoare ce au făcut pe unii astronomi să creadă la posibilitatea unei vegetațiuni pe fundul acelor cratere.

Și apoi, chiar dacă stratul de aer de pe Lună ar fi, după cum e și natural, mai mic, proporțional cu masa mai redusă a Lunei, cu puterea ei mai slabă de atracțiune; chiar dacă atmosfera ar fi aproape inexistentă, așa că oameni, asemenea celor de pe Pământ să nu poată trăi acolo, trebuie să deducem că nu poate fi de loc viață pe Lună? Dar oare viermilor, urechelnițelor, coropișnițelor, miliardelor de insecte cari mișună în scoarța Pământului, le trebue aerul bogat de pe marginea Oceanului spre a trăi? Nu s'ar mirà oare animalul-pește de ar puteà să afle că sunt colegi de ai lui în regnul zoologic cari trăesc foarte bine pe uscat și că sunt vulturi cari plutesc dincolo de vârfurile cele mai înalte ale munților sfâșietori de nori? De ce să admitem numai ceeace vedem și pipăim?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar de geaba: Toma Necredinciosul, așa va fi pururea omul pentru că ori ce ar face el nu va puteà creà nimic de a întregul nou, totul va fi plagiare, localizare, ori, în cazul cel mai bun, refacere din frânturi vechi a unei aparențe de lucru nou, care va conține în esență ceeace generații după generații am tot furat, mărturisit sau ¸ocult, timid sau fără obraz, din vastul fond de rezervă mereu sporit al cooperativei de experiență umană.

Voi găsì deci viață pe Lună! Aceasta e sigur. Cum o fi nu mi-o pot închipuì și chiar de aș cercà, ar fi iar o pastișare pe care ar făuri-o fără să vrea închipuirea mea slabă de om.

Și apoi, la ce să-mi amărăsc viața pentru ipoteze? Ajung necazurile ce cad pleașcă pe om, de cari nu se poate ferì, pe care doar cel tare știe să le înfrunte ocolind fatalitatea. Să vie deci întâi necazul și apoi să stăm de vorbă. Până atunci jos ipocondria lașilor! Că o fi sau nu aer și viață pe Lună, om vedea, că doar de aceea mă duc eu acolo... Și apoi, de nu mi-o place, m'oi întoarce, că doar n'o să deraieze trenul meu special!..

XXXII

De ce vreau să cobor la pol

Iluzia optică a imobilizării dimensiunilor Lunei, sensația pe care o aveam de mai multe zile în șir că orizontul lunar nu mai sporește, încetase și acum dinpotrivă mi se părea că Luna crește cu o neastâmpărată grabă, că urcă solul ei spre mine, venindu-mi în cale. Mă simțeam de acum cu totul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

prins de Lună, plutind foarte aproape de solul ei, într-u atât crescuse în dauna Pământului din ce în ce mai mic.

Încet, de 28 ori mai încet decât la suprafața Pământului, Soarele apuneà în spre marginea răsăriteană a Lunei, iar de cealaltă parte noaptea lunară se lățeà cu aceeași încetineală, umplând pe nesimțite văile cu o umbră mai neagră ca păcura, stingând pe rând imensele, înalte circuri lunare.

Desemn de abatele Th. Moreux.

Fig. 32. — „Ingrozitoarea falie în formă de sabie a zidului drept.." (pag. 165)

Dispăruse de mult *Platon* cel negru, *Tycho* cel orbitor de alb ; îngrozitoarea falie în formă de sabie a *Zidului Drept;* noaptea se întinsese și peste *Golful Iris*, cel cu caracteristic profil de femeie înnăripată, peste splendidul și giganticul *Copernic*, răspânditor de raze ca și Tycho și care domină *Carpații* lunari. Ochii mei se opriră îndelung asupra formelor lor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atât de bizare, atât de fundamental deosebite de forma scumpă a Carpaților noștri. Prin conformația lor, stranie și sub lumina piezișă a Soarelui. Carpații lunari figurau la perfecție două inițiale ce vor fi odată scumpe întreg neamului românesc: **N. I.**

Se stinsese și celalt frumos crater răspânditor de raze: *Kepler* și tot mai mult se îngustă, sub presiunea înceată dar sigură a nopței victorioase, secera uriașă a Lunei și tot mai mult se subțiau ascuțindu-se spre poluri coarnele ei aurite.

Pe măsura în care noaptea se întindeă, negrul în care stătuse cufundat până atunci restul discului Lunei, perdea din intensitate, deveneă tot mai cenușiu. până ce, ca o apariție, începù să se întrevadă din ce în ce mai clar, până departe, la marginea orizontului, întreg relieful pustulos al Lunei scăldat în razele verzui ce le varsă pe Lună, globul pământesc, atârnat ca o candelă mare pe cerul înstelat al Lunei ca să mai sperie oroarea negrului deplin.

Nu știu din ce pricină, dar căderea mea pe Lună se făcea nu vertical spre ecuatorul Lunei ci pieziș, în spre emisferul nordic și în direcția în spre care fugea lumina. Dovada o avem în forma din ce în ce mai ovală și mai lungueață ce o luau, sub efectul perspectivei, craterele lunare din regiunea sudică și sudvestică a a Lunei. Erà deci ca și cum m'ar fi atras soarele, ca și cum m'ar fi subt lumina.

De n'aș fi știut că nu e aer pe Lună și mai cu seamă de n'aș fi fost încă atât de sus, aș fi putut crede că trebue să existe pe Lună un fel de vânt circular continuu provenind din năpădirea aerului greu, rece, de pe emisferul întunecat în spre regiunile emisferului încălzit de soare, Evident însă că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

adevărata explicare îmi scăpă. Ori cum ar fi mă bucura faptul, pentru că mă apropiam, fără cheltuială de energie electrică, de regiunea polului nord, de ţinta mea de aterisare.

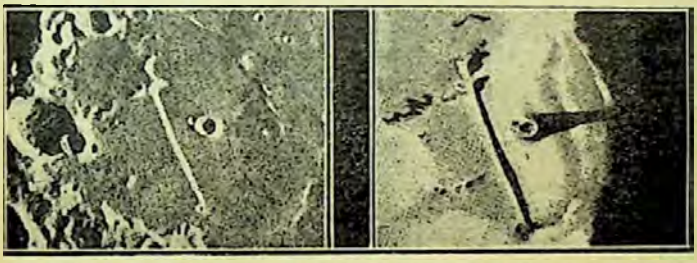

Fig. 33. — Fotografie telescopică a zidului drept în formă de sabie. Aceeaşi fotografie accentuată de abatele Th. Moreaux

Intr'adevăr, să aterisez chiar la pol, aceasta mi-era ţintă, la polul lunar, în punctul de vecinică lumină, unde Soarele nu apune nici odată şi care, acum când întunericul se întinsese peste întreg discul Lunei, lumină singur ca un far aprins în noaptea lunară pentru aterisarea mea.

Fig. 34. — „Golful Iris, cel cu caracteristic profil de femeie înaripată.." (pag. 165)

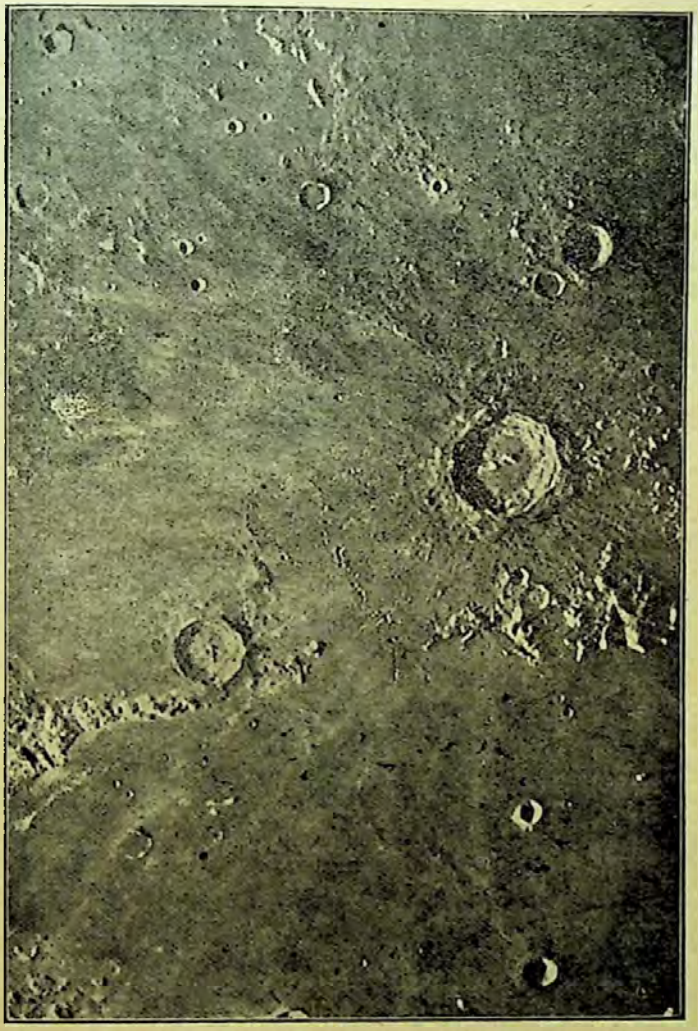
Profilul văzut de abatele Th. Moreux. Fotografie telescopică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Voiam să cobor la pol şi iată de ce: pericolul pentru mine erà nu lipsa de aer, căci cu pastilele mele oxigenatoare îl puteam fabrica artificial, ci lipsa de căldură, sau mai exact variaţia bruscă şi enormă de temperatură pe lângă care clima Romăniei, atât de capricioasă, e nimica toate. Trebuià deci să găsesc mijlocul ca să scap de frigul cel groaznic al nopţei lunare care ţine 14 zile de câte 24 ore şi la care evident n'aş fi putut rezistà, urmat de căldura ultra toridă a zilei lunare tot atât de fatală organismului meu de om. Din această pricină nu voiam să cobor spre ecuatorul Lunei. Cu totul altfel erà să fie la pol şi iată de ce: precum la polul pământesc soarele stăruie 6 luni de zile pe cer, pentru ca timp de alte 6 luni de zile să fie noapte continuă, la polul lunar, atât cel nordic cât şi cel sudic, între cari pare a se învârtì Soarele în jurul Lunei, în 18 zile pământeşti, există vârfuri de munţi luminaţi de soare nu 6 luni ci continuu, munţi cari de sute şi mii de secole, n'au văzut soarele apunând. Coborînd prin urmare pe unul din aceste puncte vecinic încălzite de razele piezişe ale soarelui, trebuià să aflu căldură suficientă ca să poată trăi un om mai voinic cum sunt eu. Dat fiind că Luna este mult mai mică decât Pământul, regiunea polului lunar trebuià să corespundă cam cu latitudinea Danemarcei sau a nordului Germaniei la noi, aşa că, aterisând în acel punct al Lunei, îmi făceam socoteala că voi aveà o primăvară eternă, în ceeace priveşte căldura bine înţeles.

In al doilea rând, alegând polul ca centru de explorare, îmi erà uşor, coborând numai cu câţi-va metri spre ecuator, fie pe emisferul vizibil celor de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fotografia telescopică a regiunei Copernic-Carpați de Ritchey.

Fig. 35. — „Carpații lunari, prin conformația lor stranie, fi-ireg. neamului românesc: *I. N...*“ (pag. 166)

Muzeul Digital al Românului Românesc

pe Pământ, fie pe cel pe care oamenii nu l'au văzut nici odată, **să mă ţiu după soare** în mersul lui aparent în jurul Lunei, şi pornind aşa mereu după soare, ferindu-mă să mă apuce noaptea, să explorez o regiune destul de întinsă în jurul polului, ba să mă cobor chiar în spre ecuatorul Lunei, atât cât îmi va permite căldura îngrozitoare ce trebuie să domnească acolo din cauza razelor perpendiculare ale soarelui încălzind timp de două săptămâni în şir o regiune total lipsită de apă şi vegetaţie.

Preferam în sfârşit să aterisez la polul nordic iar nu la cel sudic, pentru că terenul aci e mai puţin accidentat şi speranţa ca şi stratul de aer să fie mai des, şi apa mai uşoară de aflat, creştea.

Imensitatea orizontului spre care mă coboram, îmi dovedeă că mă apropiu de sfârşitul călătoriei mele cu o iuţeală crescândă. Erà deci timpul să mă gătesc de aterisare în bune condiţii.

XXXIII

Chitila - Bucureşti

Luai deci ca ţintă punctul de lumină vecinică al polului şi pusei în mişcare electromagnetul de direcţiune, lăsând ca peretele sudic al aerostredelului să devie anihilator de atracţiune şi să fiu astfel atras spre nord. Atunci, din combinarea mişcărei de căderе perpendiculară pe Lună cu mişcarea de atracţiune laterală, spre pol, rezultanta fù căderea piezişă, în diagonală, direct spre pol, pe care o voiam.

Dovada că mă îndreptam cu repeziciune spre pol o aveam în faptul că globul pământesc, care până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de abatele Th. Moreux.

Fig. 36. — „Dinți lungi, ascuțiți, în număr infinit de mare, se vedeau înfipți de jur împrejurul înfiorătoarei gropi" (pag. 174)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

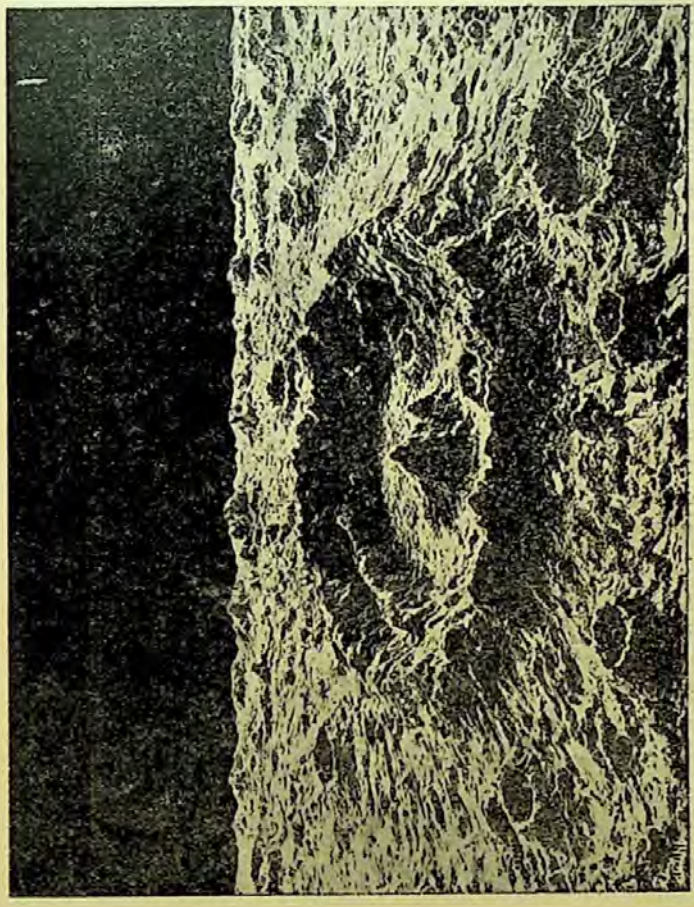
atunci rămăsese ca pironit în acelaș punct al cerului lunar, începù să coboare văzând cu ochii spre sudul Lunei, iar punctul de lumină al polului nord, să crească.

Spre marea mea mirare însă, acest punct luminos începù să ia o formă arcuită, foarte subțiată la capete, să ia forma de seceră a lunei noastre noui, întinzându-și coarnele însă dela est spre vest. Tot mai largă și mai lungă deveneà această seceră de lumină și nu știam cum s'ar puteà explicà... Când, dintr'odată, pricepui și inima începù să-mi svâcnească puternic: **ochii mei zăreau regiunea de dincolo de pol,** luminată actualmente în plin de soare; eram primul om care zăreà acel emisfer al Lunei, pururea ascuns celor de pe Pământ...

Cu nesățioasă grabă de a ști, căutam să ghicesc cum poate fi solul lunar în această regiune virgină, dar prea erà depărtată încă de mine și prea puternic luminată de soare — căci erà Lună plină pe acel emisfer — așa că lipsa de umbre mă opreà să pot recunoaște vreun detaliu. Mă apropiam însă cu iuțeală de emisferul luminos al Lunei, căci dunga de întuneric ce mă despărțeà de dânsul se tot îngustà. Priveam chinuit de gândul să aflu mai repede: o fi apă, o fi aer în acest semiglob necercetat încă de ochiul omului? S'ar puteà să fie adevărată teoria astronomilor cari au susținut că acolo s'a refugiat aerul de pe Lună, că acolo poate fi apă, viață, oameni?... Și cu ochii uscați, arși de prea marea lumină, căutam să fur ceva din taina acestei regiuni.

Fù o deziluzie mare când trebuì să mă conving că nimic, dar absolut nimic, nu deosebește acest semiglob al Lunei de cel pe care l'au studiat tele-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gips de J. Nasmyth.

Fig. 37. — „Ochii mei nu mai văzură de cât jos, sub' mine, un crater imens, negru, în mijlocul unei regiuni de aur în fuziune..." (pag. 174)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scoapele oamenilor până în cele mai mici amănunte; aceleaşi mări secate, aceeaşi lipsă de nouri, aceleaşi cratere, albe ca argintul sub lumina directă a soarelui, aceeaşi aparenţă de totală lipsă de viaţă...

Ajunsesem exact de-asupra liniei de demarcaţiune despărţind întunericul de lumină, exact deasupra polului. Oprii atunci curentul de direcţiune ca să cad iarăş, prin simpla putere de atracţiune a Lunei, drept în jos.

Coboram cu enormă iuţeală. Imi dădeam seama despre aceasta după împuţinarea, la marginea orizontului, a numărului craterelor — ovale din cauza perspectivei — după umflarea peisagiului de sub picioare, care-mi veneă par'că în cale, urcând cu grabă spre mine, după restrângerea tot mai multă a orizontului în jurul meu. Brusc solul, în loc de bombat cum îl vedeam până atunci, îmi apărù scobit adânc, ca un imens ceaun de aur bătut cu ciocanul şi învăluit, drept la jumătate, într'o ştofă neagră. Iluzia însă dură puţin şi brusc concavitatea dispărù iar sòlul îmi apărù neted cum ne pare nouă Pământul la şes. Şi tot mai mult se îngustă orizontul strângându-se în jurul meu, înghesuindu-mă, par'că de toate părţile; ai fi zis că o maşină stranie nevăzută tăiă mereu, repede, din marginea Lunei, micşorând-o. Apoi, din tot orizontul, ochii mei nu mai văzură decât, jos sub mine, un crater imens, negru, în mijlocul unei regiuni de aur în fuziune. Craterul stă parcă gata să mă înghită; gura lui imensă creştea continu, monstruos, iar dinţii lungi, ascuţiţi, în număr infinit de mare, se vedeau înfipţi de jur împrejurul înfiorătoarei gropi...

Eră timpul să încetinesc căderea de nu voiam să ajung cataplasmă pe Lună.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gips de J. Nasmyth.

Fig. 38. — „O titanică, haotică încălecare de stânci sălbatece, crăpate, rupte, spintecate...“ (pag. 176).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Incet, împinsei comutatorul şi curentul electric. acţionând treptat asupra anihilatorului de atracţiune, căderea încetină.

Atunci gura de crater negru de-asupra căruia cădeam, fără să înceteze a creşte mereu, perdù cu totul caracterul înfricoşător ce-l avuse şi, foarte liniştit acuma, pereţii circulari ai craterului se tot depărtau de mine făcându-mi loc parcă, lărgindu-se în jurul regiunei şese, negre, a fundului craterului.

In curând fui la nivelul piscurilor lanţului de munţi circulari de pe muchia craterului, şi, în măsură, ce foarte lin, coboram, ochii mei vedeau ridicându-se tot mai sus în jurul meu, o titanică, haotică încălecare de stânci sălbatice, crăpate, rupte, spintecate, îmbrâncindu-se, strivindu-se, sfâşiindu-se în aşchii ascuţite, într'o luptă a piscurilor tinzând tot mai ameninţătoare în sus, absolut albe sau absolut negre. In mijlocul acestui peisagiu de o feerie fantastică, într'un amestec orbitor de lumină intensă şi de umbre de un negru bătând în albastru, coboram tot mai încet, până ce, uşor, aşa cum se aşează un fluture pe o floare, aterisai pe Lună.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrl1901-1932

PARTEA III-a

PE LUNĂ

I

Civilizaţie

Pe Lună! Sunt pe Lună!!...

Nu-mi veneà să cred şi nu-mi veneà să mă bucur... şi tare mititel mă simţiam pe Luna aceasta imensă, în colivia mea strâmtă, imobilizată acuma. Nu-mi veneà să fac o mişcare, să privesc pe fereastră spre a-mi da seama unde mă aflu şi stam nemişcat pe scaun, cu teama nervoasă ca din clipă în clipă să aud ciocănind pe aerosfredel şi să văd apărând la geam un ochiu de monstru, fixându-mă. Liniştea crà atât de copleşitoare în cât urechile îmi vâjâiau şi auzeam ţăcănitul inimei şi tictacul ceasornicului meu.

Erà ridicolă această toropeală de om fricos. Ca să fie sgomot, să aud glas omenesc, fie chiar şi al lui Coco, îmi sculai tovarăşul care moţăià pe agăţătoarea lui:

— Coco! măi Coco! Am ajuns! Hai! hop! Hamal!! Träger!!!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mă să fie al dracului! Binevoi să aprobe Coco sculurându-şi penele şi începând să fluere.

— Acù e acù, măi Coco, am ajuns noi pe Lună, adică în aerosfredel pe Lună, ceeace nu e tot una, dar vorba: acù ce ne facem? Eşim sau ba din colivie?!

Eu zic, Coco, să o luăm metodic: să vedem mai întâi cam pe unde ne aflăm şi cum se prezintă solul acesta lunar care a avut cinstea să fie atins pentru întâia dată de oameni, adică mai exact de un papagal şi de un om...

M'apropiai de geam: în fund, orizontul mi-erà închis de îngrămădirea de stânci, radiind orbitor lumina soarelui, a munţilor circulari închizând craterul de această parte; trecui repede la geamul opus: aceeaşi munţi, depărtaţi şi negrii, iar până la dânşii, un şes întins, rotund, de o ciudată culoare verde-oliv, bătând în negru cu cât privirea fugeà mai departe spre orizontul muntos ce mă împresură.

Prin urmare un şes întins, înconjurat în depărtare de munţi, aşa se înfăţişà interiorul craterului în care căzusem, nu chiar la mijloc, cum mi se păruse la aterisare, ci lângă una din marginile lui muntoase. Treceam dela un geam la altul, rotindu-mi privirea cât mai departe, căznindu-mă să disting ceva mişcând, o fiinţă, ori cum ar fi, să văd ceva trăind, să văd o urmă de casă ceva care să-mi arate că trebue să fie viaţă pe Lună, că e cu neputinţă să nu trăiască nimic pe vasta aceasta planetă, pământ din Pământul nostru, pe care acelaş soare îl încălzeşte şi-l luminează... Ridicai ochii spre dânsul şi scosei un ţipăt de bucurie: stelele dispăruseră şi ochii mei zăriau iarăş bolta albastră şi scumpă oamenilor, botezată de dânşii CER...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erà deci aer pe Lună! și în bucuria mea nebună erà să deschid larg în două aerosfredelul, să iau în stăpânire Luna... Mă oprii însă la timp și făcui bine. Dispăruse e adevărat, negrul înfiorător al cerului interplanetar. cu stele nenumărate, ziua ca și noaptea. luminând alături de un soare cu coroană și protuberanțe de foc ; își recăpătase soarele strălucirea redevenind perfect rotund, dar albastrul firmamentului lunar erà tare deosebit de albastrul atât de curat al cerului românesc răscolitor de suflete, și stele de prima mărime tot luminau alături de astrul zilei... Aerul pe Lună erà deci vădit mai rar ca pe Pământ și erà o întrebare de-l puteau răbdà plămânii noștrii...

Cum stam nedumerit ce să fac, simții că. pe încetul. un gând urât, atavic. se strecură în cuget și mă ademeneà să deschid repede un geam, să svârl pe Coco afară și să mă conving astfel de este aer... simțiam cum ochii mi se injectează de sânge sub puterea gândului rău, cum degetile mi se crispează, luând forma de ghiare, cum mușchii gâtului mi se contractă și cum un râs bestial îmi ridică colțul gurei când priveam fix spre Coco...

— Coco! Ce mai face Coco? Bonjur mă! zise duios de dulce biata pasăre...

Trecui mâna peste frunte și redevenii om!

Sărmane Coco! Ce faptă rea, criminală. erà să păcătuesc... Și tu mi-ești doar mai scump ca un om, căci tu să invidiezi și să faci rău nu poți și nu știi decât să ții la mine din toată puterea instinctului tău de pasăre. Pe tine să fii avut lașitatea a te sorți morței? Sărmane Coco!!... și uitai de Lună, de tot, spre a-mi mângâià bietul tovarăș.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar repede mi se impuse iarăş realitatea. Il aşezai pe Coco la loc pe agăţătoare şi mă apropiai de geam privind lung, întrebător, albastrul straniu al firmamentului şi pământul lunar. Băgai de seamă atunci, ceeace nu observasem încă, cum că, deşi căzusem lin, fără zguduitură, eram cufundat destul de adânc în solul acesta ciudat... Ce Dumnezeu! să fie moale ca o cocă coaja lunară?... Observai apoi că culoarea solului, care dela distanţă păreà uniformă, privită cu atenţie, se descompuneà într'un fel de mozaic straniu de pietre perfect rotunde, verzi cu o mică pată roşie de sânge la mijloc...

De oare ce, din cauza geamurilor duble, nu puteam privì clar decât în depărtare şi drept în faţa mea, deschisei, geamul interior — lucru la care nu mă gândisem până atunci — şi putui privì la un metru în jurul meu: frunze, largi, groase, tepoase, perfect rotunde, cu o floare roşie la mijloc, urcau până aproape de geamul aerosfredelului; frunze atât de dese în cât se îmbinau formând un covor vegetal ce se întindeà pe toată lărgimea nesfârşită a şesului...

Este deci viaţă pe Lună şi dacă sunt plante vor fi insecte şi vor fi oameni!

Voii să deschid larg geamul aerosfredelului, să respir mirosul acelor flori de sânge, să respir aerul nou al Lunei. Geamul însă rezistă, şi când izbutii să-l crăp niţel, un sâşâit prelung, ca sgomotul aburului scăpând din maşină, mă făcù să închid repede geamul la loc. Erà schimbul între aerul lunar şi cel din aerosfredel care avusese loc şi sâşâitura dovedeà o deosebire însemnată de presiune şi nevoia de a fi prudent...

O nouă încercare puteà fi convingătoare, anume:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_901_1932

să văd dacă e aer suficient pe Lună ca să poată întreține combustiunea. Luai deci o foaie de hârtie, o răsucii puțin, ca să ardă mai încet, îi dădui foc, și. prin geamul repede întredeschis, o lăsai să cadă... Învârtindu-se de două ori, hârtia căzù aprinsă pe o frunză, unde, cu o mică flacăre albastră continuă să ardă pâlpâind...

Când fù aproape să se stingă, dintr'odată frunza pe care căzuse hârtia, luă foc și arse toată într'o clipă. cu o scăpărare splendidă de scântei roșii; apoi o a doua frunză se aprinse la fel, arzând tot așa de repede, apoi alta dedesubt, altele alături se aprinseră și focul se lățeà cu șerpuituri neașteptate, cu scăpărări continue de scântei, cuprinzând cu grabă crescândă totul în jurul meu, până ce, în câteva minute, mă aflai într'o mare de flăcări...

Priveam uluit cum se întinde incendiul, priveam jocul nebun al scânteilor ca ochi de demoni, turtindu-se de geamul la care înmărmurit rămăsesem. Deodată, de căldură geamul crăpă. Atunci numai mă sguduii din extazul quasi hipnotic în care mă aflam...

Imbecilule. Iată-ți opera de om! Ai adus civilizație pe Lună!... Acu, scapă-ți barem pielea de poți!

Și trebuì să dau drumul curentului electric ca să mă înalț mai sus de flăcările ce tot mai departe și tot mai frumoase se lățeau. Sufletul mi se umplù de scârbă pentru fapta mea, și mă gândeam cu groază la panica mută ce trebue să fi cuprins biata lume de insecte lunare, fugind neputincioase în fața flagelului nou, distrugător, adus de civilizația Pământului pe Lună!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

II

Cu biberonul

Din nou vederea mea trecea dincolo de pereții muntoși ai craterului incendiat și zăream o vastă regiune șeasă, galbenă, tăiată în două parcă de o largă brazdă neagră care, pornind dela craterul meu, trecea printre două urîte mici cratere înfipte în șesul lunar ca două măsele găunoase, și se perdea la orizont legându-se acolo de un crater foarte mare.

Ce să fac acum și unde să cobor? Nu mă atrăgeà de loc șesul nemărginit ce împresură craterul meu, iar cei doi munți gemeni decapitați, încă și mai puțin. Parcă tot craterul acesta al meu, unde descoperisem viață și o nimicisem, unde flăcările își mântuiau acum opera de distrugere, singur mă mai atrăgea... Ar fi fost însă copilărie să plutesc până să se stingă de tot flăcările ca să cobor apoi tot în punctul de unde plecasem, în loc să mă folosesc de cheltuiala nouă de energie electrică pe care eram silit să o fac spre a căutà să aterisez într'un alt punct al Lunei din vecinătatea polului. Dar iarăși, șovăiala caracterului meu, care de atâtea ori mi-a păgubit în lupta pentru traiu, mă făcù să pierd timpul ezitând întru alegerea noului loc de aterisare și să invoc mintal fel de fel de argumente în favoarea coborîrei în vechiul crater.

Imi fù necaz de atâta șovăială și ca pedeapsă îmi impusei să cobor tocmai la antipaticele cratere gemene, hotărît acum să ies imediat din aerosfredel, chiar de ar trebuì să mă plimb pe Lună cu sacul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

oxigen la subţioară sugând dintr'însul ca dintr'un biberon.

După ce trecui dincolo de prăpăstioasele încălecări de stânci mărginind craterul, slăbii acţiunea curentului electric ca să cobor mai aproape de şesul lunar, urmând pe cât posibil brazda cea neagră, ca albia unui râu, ce şerpuiă cu cotituri bruşte pe câmpia lunară. După toate aparenţele eră o largă crăpătură a solului, datorită vulcanismului, umplută astăzi cu aceeaşi vegetaţiune ca cea observată în fundul craterului meu. Mă apropiam cu luţeală de cele două cratere gemene alese ca ţintă pentru o nouă aterisare.

Spre deosebire de largul crater incendiat, cu prăpăstioasele sale stânci circulare şi cu fundul şes, muchea celor două mici cratere eră lină, dar în schimb gura centrală, ca o pâlnie neagră, se afundă adânc în inima fiecărui munte. Origina vulcanică a acestor doi munţi eră vădită şi cu cât mă apropiam de ei cu atât semănau mai mult ca aspect cu Vesuviul nostru. Un fum subţirel, ca cel ce se vede noaptea iarna ieşind ca fantasme din hornurile caselor pământeşti, se înălţă abia vizibil dintr'unul din vulcani. Atât de subţire eră coloana de fum, în cât cu greu mă lăsai convins de dovada că în sânul Lunei mai clocoteşte căldura centrală!

In jurul bazei fiecărui vulcan, pământul se crăpase în neregulate ramificaţii împletite. Vârfurile celor doi vulcani gemeni erau unite printr'o serie de ondulaţiuni stâncoase şi o îngrămădire de bolovani uriaşi. Hotărîi să cobor în valea dintre aceşti doi vulcani, la baza stâncilor cari legau cele două trunchiuri de con.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mi-am calculat rău iuțeala, însă, căci de astă dată, aterisarea fu violentă, din cauza izbiturei, geamul crăpat căzu afară și, cu un șucrat prelung, se făcu înfrățirea dintre oxigenul pământului și aerul lunar.

Repede astupai cu paltonul geamul spart, temându-mă de asfixie și într'adevăr începeam să gâfâi. Deschisei mare robinetul oxigenatorului, bătăile dezordonate ale inimei se potoliră și începui să respir ceva mai omenește, așa ca un astmatic ajuns la capătul unei scări.

Tot nu-mi veneă a crede să nu poată fi aer suficient pe Lună pentru niște bieți plămâni pământești și hotărîi o nouă încercare. Umplui un balon cu oxigen și cu țeava de cauciuc la gură, ca un biberon, m'așezai în dreptul geamului spart. Apoi, dând de o parte treptat paltonul tampon, începui să fac exerciții de respirație: pe nas trăgeam în piept aerul Lunei, în acelaș timp sugeam vârtos din biberonul cu oxigen. Pe încetul scăzui porția din biberon respirând mai adânc pe nas și cercam astfel să mă înțărc, obișnuindu-mi plămânii prin acest mișmaș de gaze cu aerul redus de pe Lună și... parcă-parcă ar ar fi fost speranțe de aclimatizare. Dasem cu totul paltonul deoparte și din biberon sugeam acuma rar de tot și tacticos, cum trage din lulea un morar holandez.

— Coco! Vin bre la fereastră! — zisei între două înghițituri din sacul de oxigen — Vin să-ți deă tata biberon!

— Mă să fie al dracului! aprobă Coco sărind de pe agățătoare pe degetul ce îi întindeam. Dar când îl apropiai pe Coco de fereastra deschisă, cheful de vorbă îi pieri de odată și începù să se clatine pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deget. biata pasăre. Ii dădui repede pela nas cu puțin oxigen și Coco, încleștându-și tare ghiarele pe degetul meu, își păstră echilibrul, dar începù să gâfâie. Ii dădui iar oxigen, reîncepând și cu Coco experiențele de aclimatizare care-mi reușiseră întru câtva. Incepù iar lighioana drăcoasă să încerce să vorbească, dar vorbele îi se înnecau în gâtlej și deschidea ciocul tare caraghios.

— Mai na Coco oxigen! ține băețaș, suge băețaș! Trage bre din lulea! Gâfâind și râzând fără voce, Coco, cu totul afon, se dà în lături acuma, ferindu-se de curentul de oxigen ce-i dam cu de-asila. Mă țineam însă de el și Coco se înfuriase, îmi strângeà degetul cu ghiarele de mă dureà, cu ciocul cercà să muște țeava de cauciuc ce-i tot treceam prin dreptul nărilor, ținându-și echilibrul pe deget, bătând din aripi; apoi, deodată, fără să-l fi putut oprì, Coco sbură afară pe geam departe!

III

Purice și Hercule

A sburat atât de sus, de se făcuse mic ca o vrabie și apoi a început să cadă, încet, rostogolindu-se, cu aripile întinse, de ai fi zis o foaie de hârtie multicoloră furată de vânt, și dispărù în dosul stâncilor din jurul craterului stâng, la o depărtare mare de mine.

Cu inima strânsă urmărisem sborul și căderea păsărei, apoi mânat de un singur gând: să alerg, să-mi scap prietenul de se mai poate, fără a mai cugetà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la pericol, deschisei larg aerosfredelul şi sării pe Lună...

Mă luă întâi aşă ca o sfârâială şi genunchii mi se îndoiră; avui însă puterea să iau sacul cu oxigen şi prin el îmi revenii în fire pe deplin. Atunci voii să alerg în spre Coco, dar primul pas pe Lună fu o săritură gigantică, de 10 metri cel puţin în sus, după care urmă, dela această înălţime mare pentru un om, o cădere de tot încetă, ca şi cum aripi nevăzute m'ar fi susţinut. Necercând a pricepe, cu gândul doar la scăparea lui Coco, făcui o nouă săritură înainte în spre stânci, încordându-mi toate puterile, dar iarăşi, ca şi cum pământul Lunei ar fi fost o trambulină, fui asvârlit mai sus ca o casă cu două etaje, pentru ca de acolo, încet, ca în vis, să cad binişor, păstrându-mi greu echilibrul cu braţele.

Atunci, dintr'o dată pricepui şi cauza sborului atât de sus al lui Coco şi săriturile mele gigantice: eră atracţiunea Lunei, de 6 ori mai slabă ca cea terestră, care-mi sporea înşesit forţa, schimbând o săritură de doi metri pe Pământ într'una de 12 metri pe Lună!

Fie sub efectul oxigenului, fie din bucuria animalică a muşchilor de a regăsi spaţiul liber, după lungi săptămâni de compresiune între pereţii strâmţi ai aerosfredelului, salvarea lui Coco trecu pe planul al doilea iar singură dorinţă ce mi se impuse, fu ceà de mişcare, de destindere a muşchilor mei deprinşi cu gimnastica. Începui o serie de sărituri din ce în ce mai uriaşe să fi jurat că sunt nu om ci purice! Dacă între două sărituri găseam în drum vre-un bolovan de lavă, îl luam şi-l aruncam cu atâta putere de parcă aş fi asvârlit o pietricică cu o praştie, şi tot mai mari bolovani căutam să ridic şi să svârl;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

simţeam o beţie în această sporire enormă a forţei muşchilor mei: dintr'o lovitură de umăr, rostogoleam la vale o masă de piatră pe care zece oameni n'ar fi urnit-o din loc pe Pământ. In câteva sărituri printre bolovanii tot mai numeroşi, aruncaţi acum cine ştie câte mii de ani de cei doi vulcani, ajunsesem la stâncile în dosul cărora văzusem papagalul căzând. Atunci, din nou, şi cu mustrare de cuget, mă stăpâni gândul salvărei lui Coco. Urcai stângaciu pe un vârf de stâncă şi de acolo căutai să privesc în jurul meu de nu văd biata pasăre. Amestecul de umbră şi lumină intensă din jurul fiecărei stânci, fiecărei cute de feren, îmi lua ochii însă şi nimic nu putui distinge. Il strigai atunci pe Coco, cât putui mai tare, dar glasul meu nu răsună; de geaba puneam mâinile pâlnie la gură şi strigam de mi se rupeau plămânii, vocea mea, din pricina rarificărei aerului, sună slab, înnăbuşită, ca o voce de pe altă lume!

Surdo-mut aproape, pe jumătate orb, mă enervam căutând fără folos, şi-mi venea să plâng de necaz!

Fie-ce pas erà o săritură stângace: ori preà mare, ori preà mică, neizbutind să-mi coordonez mişcările supuse unor legi noi de gravitaţie.

Neputându-mi păstrà echilibrul, căderam la fiece pas şi mi-aş fi rupt la sigur gâtul să fi fost pe Pământ, dar acì mă simţeam uşor de parcă vinele, oasele, trupul tot ar fi fost injectat cu hidrogen sub presiune şi fără voie, ca un balon, săream iarăşi peste stânci şi bolovani, încăpăţinându-mă să strig fără glas: Coco! Coco! In această stare de enervare crescândă, mă sileam ca metodic să explorez fiece petic de loc, pipăind cu mâinile în părţile de întu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

neric; apoi mă frecam cu pumnii pe ochi, ca doar doar să mi se lumineze vederea, să mi se deprindă cu mozaicul de alb şi negru intens care mă ameţeă, mă împedecă să apreciez distanţele. Zicându-mi că poate a căzut şi mai departe Coco, făceam o nouă săritură printre titanica presărare de bolovani de lavă din jurul craterului fumegând, până ce, deodată, făcând fără voe o săritură mai mare, văzui cu groază, în aer fiind, deschizându-se în faţa mea, larga, imensa gură a craterului, simţii cum terenul dispare de sub picioarele mele şi căzui, învârtindu-mă, înghiţit de vulcan.

IV

Tobogan

Cât o fi ţinut căderea meă în vid, n'aş puteă spune dar ştiu că mi s'au părut veac clipele strecurate până ce picioarele mele să atingă iarăşi solul. Un sfert de secundă a ţinut oprirea pentru ca imediat să reînceapă o alunecare, de a lungul povârnişului în formă de pâlnie a craterului, spre groapa din fund plină cu fum.

Pe spate, cu braţele şi picioarele întinse ca un crucificat, cercam zadarnic să sgâriu solul, să mă agăţ de cevă, să opresc căderea finală în cuptorul de foc; de geaba însă căci tot mai repede cădeam. Deodată, brusc, călcâile mele loviră o ieşitură de stâncă, sau fundul craterului, nu ştiu, şi, sdruncinat puternic, mă oprii...

Mult timp stătui absolut nemişcat, de teamă să nu reînceapă căderea în inima vulcanului să pier în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lava clocotindă. Când mă convinsei că m'am oprit cu adevărat, cercai să-mi dau seama de locul unde mă aflu.

Pe cât mi se păruse de neagră gura craterului când avuì noţiunea că mă prăbuşesc într'însa, pe atât eram de surprins acumă de lumina ce mă înconjură. Instinctiv ridicai ochii: lumina nu puteà veni în fundul groapei mele cu atâta putere prin gura de sus şi îmi dădui seamă că lumina e proectată în toate părţile de coloana largă de fum colorat care, în splendide spirale leneşe, se înalţă drept în sus. din ce în ce mai albă, panaşându-se peste gura craterului, ca o umbrelă diafană prin care se întrezăreà cerul din nou plin de stele.

Indrăsnii atunci, încleştându-mi mâinile de stâncă, lipindu-mi strâns corpul de peretele craterului, să privesc la picioare cât de largă e bucata de lavă ce mă oprise să cad în fundul vulcanului, să văd cât mai e de adâncă prăpastia dela mine în jos. Nu ştiu cum mi se răscoli sufletul când văzuì că sunt în afară de pericol, că picioarele mi se reazămă pe un prim fond al craterului; ce se întinde larg şi solid în jurul hornului central al vulcanului, din care eşeu fumul luminos! Suspinai uşurat, din adâncul plămânilor, şi, sdrobit de puteri, cu mâinile însângerate, m'aşezai jos, lipsit de voinţă.

Deodată tresării: scăpasem balonul cu oxigen în timpul căderei şi totuşi respiram foarte normal, aproape cu aceeaşi uşurinţă reflexă cu care respiră omul pe Pământ!... Să mă fi înşelat cu privire la lipsa de aer pe Lună, să mă fi autosugestionat că nu e aer suficient pe Lună, sau, cum e mai probabil, aerul, foarte rar la suprafaţă Lunei e din ce în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce mai condensat cu cât te afunzi în galeriile din scoarța lunară cea găurită ca un burete? Evident că aceasta era explicațiunea. Ca să mă conving dacă, fiind aer, răsună iar vocea mea ca o voce de om, strigai puternic: Aaaa!! Oooo!! și ecouri, cari acum pentru prima oară se deșteptau pe Lună, repetară clar, de șase ori în șir, vocalele sonore, după care urmă o liniște cumplită, apăsătoare, de mormânt. Gândul mi se duse atunci la bietul Coco, perit cine știe unde, colo sus, din lipsă de aer, și, ca să rup tăcerea îngrozitoare, îi strigai numele tare: Coco! Coco!! iar când ecoul mântuì repetirea numelui, un râs strident, omenesc, răsună lângă mine și cu sgomot de aripi și țipete nebune de bucurie. Coco, papagalul meu, îmi sbură pe umăr, debitându-și întreg repertoriul, repetat cuvânt din cuvânt de ecourile craterului, doritoare parcă să învețe ocări românești, și de bucuria regăsirei dragului meu Coco, îi răspundeam, mângâindu-l și se făcù o gălăgie acolo în pântecele Lunei, prin amestecul de voci, țipetele și râsetele noastre, prin întreruperile ecoului, de ai fi jurat o ședință a Camerei când nu prezidează d-l Pherekyde!

Minune să fie regăsirea lui Coco în fundul craterului? Nu, ci lucru foarte firesc: gura craterului, având vre-o trei kilometri lărgime, ce lucru mai natural ca pasărea, ca și mine, incapabili de a ne calculà mișcările, să fi căzut, și unul și altul, acolo unde era groapa mai largă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

In pântecele vulcanului

Trecù repede bucuria regăsirei, gonită fiind de grija soartei ce ne pândea.

Aer din belşug aveam acuma şi căldură iarăşi, prea multă poate, dar gândul că s'ar puteà să fim prinşi pe vecie în cursă de şoareci, strânşi între înnalte, abrupte maluri de lavă, în jurul unei groape de foc, nu prea erà liniştitor.

Mă simţeam tare obosit, cu creierul sdruncinat de comoţia căderei şi absolut incapabil să încerc măcar ascensiunea uriaşului perete oblu al craterului. M'aşezai, şi, mai mult fără voie, privii cu luare aminte: pereţii groapei uriaşe în care căzusem erau albi, cu luciri de cristale ca râpa unui munte de sare; capacul de lavă al fundului craterului pe care şedeam, erà acoperit în întregime, de jur împrejurul puţului central, larg de vre-o 30 metri, de mii de blocuri de lavă, de toate mărimile de toate formele, mitralie scuipată de spasmul final al vulcanului obosit de erupţie; iar din loc în loc, în jurul înfiorătoarei coloane de fum sulfuros, şi până în fundurile mai întunecate ale grotei, ori suind râpa albă a craterului, sute de fumerole exhalau în tăcere fumuri subţiri şi albe ori fumuri galbene vâscoase, ca şi cum demoni, ascunşi după pietre, ar fi presărat pe jăratecul unor cădelniţe, pucioasă, cinstind altarul cel mare ascuns. Pe chiar marginea groapei din mijloc, două blocuri mari de lavă, gata de prăbuşire, păreau siluete de oameni privind împietriţi de groază prin vălul ro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şiatic al coloanei de fum, misterele jertfelor altarului satanic.

Din nou mă stăpâni teama ca dopul acesta de lavă, găurit la mijloc, să nu se cufunde sub greutatea mea, a miilor de blocuri de lavă, îngrămădite pe crusta subţire; dar larga coloană centrală de fum, coloană otrăvitoare, de gazuri clorhidrice desigur, aici ca şi pe Pământ, roză la bază, ruptă la eşire de marginea neregulată a hornului, se formă din nou atât de rotundă, se înălţă atât de lin, cu atât de frumoase spirale incandescente, schiţând fantastice siluete de oameni şi demoni, contururi de hărţi geografice, în cât teama pieri, şi, răpus de oboseală, cu gândul la norii cei groşi şi albi ca pachete destrămate de vată pe cerul albastru dorit al patriei mele, adormii.

Fui deşteptat de ţipetele lui Coco.

Deschizând ochii buimăcit, văzui cu groază, plecat de asupra-mi, un selenit de statură gigantică... Dintr'o săritură fui în picioare, cu pumnii încleştaţi, în apărare; dar la mişcarea bruscă ce o făcui ca să mă scol, Lunarianul o rupse de fugă şi dispăru în vr'o trei sărituri ca intrat în pământ.

Deci oameni pe Lună! Oameni, extraordinar de agili, asemenea întru câtva cu noi, Pământenii, dar mult mai mari şi mai tari, fricoşi cu toate acestea şi deci răi, cruzi!...

De ce să fi fugit Lunarianul? Unde o fi dispărut? Cu ce gând îmi pândise somnul? Ce mi s'ar fi întâmplat de nu m'ar fi trezit Coco cu ţipetele lui? Dar dacă vin acuma cu sutele, cu miile, cu ce mă apăr când nici măcar o armă nu am asupră-mi?

Şi cu atenţie încordată, reţinându-mi respiraţia, mă căzneam să prind vre-un sgomot de paşi, ori, pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stoica

Fig. 39—„Il găsii în sfârșit, cu o aripă întinsă, culcat pe cealalta, cu ciocul întredeschis, cu ochiul stins. . . ." pag. 195

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vind printre pietre să văd de nu s'apropie, târându-se, ascunşi după blocurile de lavă, ca să sară asupra-mi, Seleniţii... Nici cel mai slab sgomot nu întrerupse însă tăcerea lugubră.

Un gând mă stăpâni atunci: să ies cât mai repede din nou la suprafaţă, să vin la acrostredelul meu, fortăreaţă sburătoare, şi apoi, pregătit de apărare, să cobor din nou la Seleniţi.

Cu Coco pe umăr, începui să urc cu grabă râpa uriaşă a craterului, dar, după câţi-va paşi, solul deveni moale sub picioare, se măcină sub greutatea trupului meu şi piciorul lunecă. Mai urcai câţi-va paşi călcând cu piciorul strâmb, ca să intre muchea ghetei în cenuşa albă acoperind perefele de lavă, dar solul se prăfuià sub picioare şi căzui în genunchi.

Atunci deodată, îmi fù frică, o frică nebună că vin Seleniţii, că mă vor ajunge din urmă şi că, râzând cu hohote, mă vor târî în adâncimile împărăţiei lor... şi-mi perdui sângele rece. Proptindu-mă în genunchi, în coate, ori înfigând o mână în solul prăfos, făceam sforţări să urc cu ori-ce preţ, repede, să scap; dar ţărâna, prăfuindu-se, fugea sub picioare şi căzui pe târşiite înapoi, jos, pe blocurile de lavă. După o ochire în urmă să văd de nu vin Seleniţii, reîncepui să urc şi iar se prăfuì solul sub mine şi căzui rostogolindu-mă pentru ca din nou să urc sub aceeaşi stăpânire a fricei, sbătându-mă să scap, cu sforţări neînchipuite, ca o biată insectă căzută într'un vas adânc; până ce, sleit cu totul de puteri, apă de năduşeală, fără voinţă, ca un pachet inert, mă lăsai în voia soartei.

Chinul foamei şi al setei mă treziră pe încetul din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toropeala nedemnă de brută în care stam afundat şi odată cu revenirea conştiinţei prin suferinţă, teama năvalei Lunarienilor îmi năpădi iarăşi sufletul.

Cercai să mă scol, să fug; dar eram fără putere şi crampe de foame îmi răsuceau măruntaele. Gura mi-era uscată, trupu-mi ardea şi glandele salivare nu mai secretau. Avui conştinţa clară că mor dacă nu beau. Cu desnădejde ascultam, cercând să prind cu urechea vre-un suşur de apă, dar aceeaşi linişte îngrozitoare învăluia totul împrejurul meu. Cu o ultimă sforţare a voinţii, mai mult târându-mă, ajunsei iar la malul craterului, dar îmi fu cu neputinţă să încerc din nou urcarea râpei şi, deprimat, mă lăsai să cad pe brânci neputincios. O nouă crampă îmi îndoi trupul de durere, şi când trecu, îmi dădui seama tot mai clar că mi se apropie sfârşitul... Acum aş fi dorit să vină Lunarienii, să mă prindă, să mă închidă ca pe un pui, dar să-mi dee apă, hrană!

Un gând mă învioră o clipă: de-ar fi rămas prin buzunare ceva de mâncare? Tremurând, căutai răscolindu-le: câte-va seminţe de floarea soarelui fu tot ce găsii! Cu grabă mâncai câte-va şi mă oprii: erau hrană lui Coco, ale lui erau! Şi-l strigai cu vocea stinsă. Nu răspunse... Il strigai iar, cu toată încordarea desnădejdei; de geaba! Mă târâi să-l caut, şi-l găsii în sfârşit cu o aripă întinsă, culcat pe cealalta, cu ciocul întredeschis, cu ochiul stins! Coco murise de sete!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatrans.vania.ro/mdrr1901-1932

VI

Omul lunar

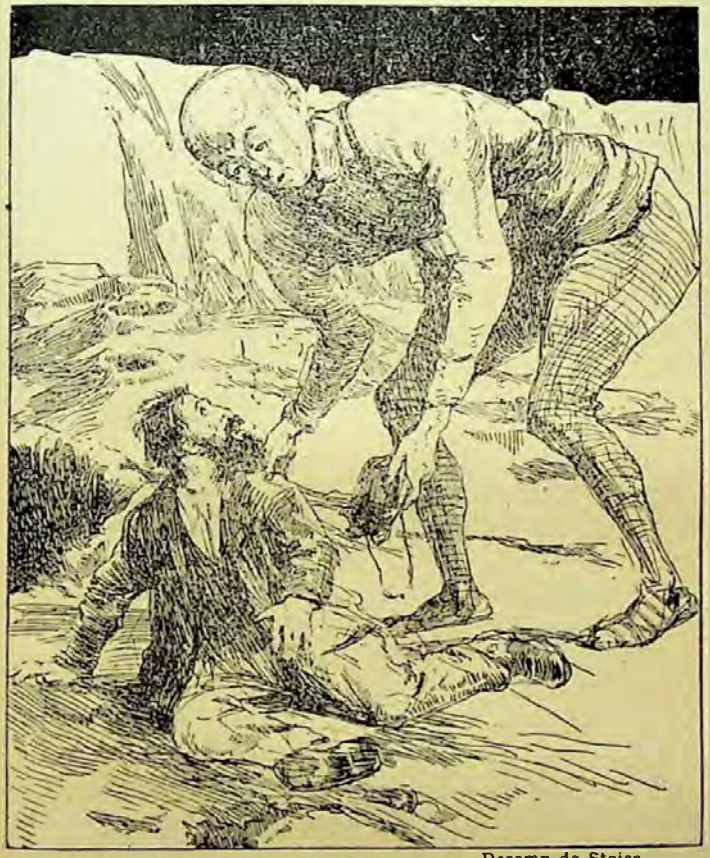
Ce s'a întâmplat, nu ştiu. Ca prin vis văd cum, încet, pas cu pas, o umbră s'a apropiat de trupul meu chinuit, de fiinţa mea sdrobită, cum, ca pe un fulg m'a ridicat pe umeri, şi cu mine s'a scufundat în bezna nopţii.

Când, după un lung leşin, deschisei ochii, ameţit încă, eră iar lumină şi spaţiu larg deschis în jurul meu. In faţa mea o coloană de apă tâşnea ca o trombă, la peste o sută de metrii înălţime, împrăştiind aburi mulţi. Şi, cum priveam halucinat coloana largă de apă clocotindă, o văzui cum scade treptat, se face tot mai măruntă, până ce izvorul pieri ca într'un vis...

Mă frecai pe ochi, trecându-mi mâna pe frunte. Fruntea mi-eră udă de apă, şi barba de asemenea; setea îmi pierise.

Proptindu-mă cu cotul şi mâinile de pământ, mă ridicai greoi şi m'aşezai. Incet mintea mi se lumină, recunoscui peisagiul lunar, mi-adusei aminte de toate, şi speriat privii în jurul meu. Alături de mine un Lunarian uriaş, cu o mână trecută după ceafă, proptind astfel un cap enorm, diform, se uită la mine cu doi ochi mici scăpărători, ca două diamante negre. Voii să mă scol, să fug, dar Lunarianul întinse o mână spre mine, mi-o puse pe umăr încet, şi, apăsând blajin, mă aşeză jos. Din gura-i minusculă, fără buze aproape, cu falca de jos cu totul atrofiată, eşiră câteva sunete stranii, iar ochii cei mici, ca două scântei, găurind o frunte imensă, bombată, sub care se lăsă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stoica.

Fig. 40. — „Cu infinită curiozitate priveam Selenitul: înnalt de aproape 3 metri, aveà capul triunghiular ca o enormă pară întoarsă. . . .“ pag. 198.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o față scurtă, triunghiulară, absolut spână, mă privirâ cu atâta bunătate și superioară inteligență, încât orice urmă de frică pieri.

Cu infinită curiozitate priveam Selenitul: înalt de aproape 3 metrii, avea capul triunghiular ca o enormă pară întoarsă; pieptul îi erà anormal desvoltat, ascuțindu-se spre pântecele supt, ca de viespe, apoi iar se lățià trupul la șolduri și se terminà prin două picioare înalte, svelte; cu mușchi eleganți. Să fi zis, ca siluetă, o suprapunere a trei triunghiuri de inegală mărime, fiecare cu baza sus, cu vârful jos și exact la mijlocul bazii triunghiului inferior! Peste trupul acesta ciudat, o îmbrăcăminte—de o culoare nouă, nevăzută încă pe pământ—strâns lipită de corp, cam ca un tricou de acrobat, îi lăsà o libertate deplină a mișcărilor.

Ingenunchind lângă mine, Selenitul îmi dădù să beau, dintr'un vas turtit și foarte subțiat la un capăt, o apă efervescentă cu gust de pucioasă. Imi dete apoi cu degetele lui lungi și subțiri, un fel de cărbune negru, mic ca o boabă de cafea. Cum mă codeam să-l iau, și priveam bănuitor, Lunarianul luă în gura lui minusculă bucata de cărbune și o înghiți. Prin imitație luai doftoria și par'că pe dată mă simții cu puteri noi. Privind atunci spre Selenit cu recunoștință îi zisei: „Mulțumesc, ești bun". Selenitul care mă privise cu o scârbă adâncă atunci când mă văzù bând apa cu nesaț și deschizând gura—monstruoasă, evident, față de a lui, din pricina buzelor cărnoase, dinților mari și ascuțiți — mă privì cu o mirare extremă când auzì sunete ieșind din gura aceasta oribilă, bărboasă. Nu știu dece, în mod stupid, ca și cum m'ar fi putut înțelege mai bine Selenitul astfel,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în loc să-i mulțumesc prin semne, m'apucai să ticluesc o limbă păsărească adhoc imposibilă, în care intrau cuvinte din toate limbile cunoscute mie. Imi dădui pe dată seama că sunt stupid, și începui să râd.

Râsul meu, cu răsucirea buzelor arătând dinții toți, mărginind o gură enormă și roșie, interesă pe Lunarian în cel mai mare grad. Nu știu ce-mi spuse în limba lui atuncia, vorbe scurte, repezi, fără vocale par'că. Urmă o clipă de tăcere.

Apoi, cum mi se făcuse iarăși sete, luai vasul cu apă și zisei: „apă! bun!" După mine Selenitul repetă: „**îpî! bîn**" Și, nu știu cum, stâlcirea acestor două cuvinte, de ființa aceasta stranie, locuitor de pe altă lume, făcu să-mi treacă prin suflet un fior asemenea celui ce te străbate când auzi imnul patriei in țară străină. Cu vocea mișcată, zisei iar: „apă! bun!" și Selenitul repetă mai clar: „**îpî bîn!**"...

Apoi stai neicuțule, dacă e vorba așa, te'nvață taica românește!... Și râsei cu hohote; dar brusc îmi amintii de râsul lui Coco, de moartea tovarășului meu sărman, și, fără să mă pot reține, lacrămi mă podidiră..

VII

Ș î r î

Mirarea vădită, nemăsurată a Lunarianului față de râsul și plânsul meu de om — necunoscut probabil în stadiul de civilizație al Seleniților — mă făcu să înnăbuș durerea ce mi-o pricinuise moartea bietului meu papagal și să cuget la soarta mea pe Lună, la scopul călătoriei mele.

Mă sculai. De n'ar fi fost o dureroasă opresiune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

în respirare şi o uşoară împăienjenire a puterii de cugetare, m'aş fi simţit fiziceşte aproape normal. Privii întâi în jurul meu să văd de e singur Selenitul; de nu se vede în apropiere vreun oraş, vreo locuinţă?

Nicăeri urmă de viaţă! Nu ştiam ce să cred şi nu-mi puteam explică de ce m'a adus Selenitul în loc pustiu iar nu în mijlocul semenilor săi?... Apoi gândul mi se duse la aerosfredel, şi, îngrijorat, mă căzneam să recunosc locul de aterisare: cei doi vulcani gemeni, craterul în care căzusem şi din care mă scosese Selenitul; dar alta era în amănunte aici înfăţişarea peisagiului lunar.

Faţă de enervarea ce o arătam, par'că şi pe faţa Lunarianului, atât de fundamental deosebită de a noastră, se citeă îngrijorare, ca şi cum s'ar fi mirat şi el de liniştea totală, neturburată ce ne împresură; aş fi dorit năvala subită a unei gloate sgomotoase care să mă iee, să mă ducă cu chiote, în fundul vreunui crater, ori ştiu eu unde îşi ascund locuinţele Seleniţii.

Plictisit de inacţiunea noastră, cercai prin gesturi să-l îndemn să mă ducă la ai lui, să-l fac să înţeleagă cine sunt şi iarăş, pentru ca gesturile mele să fie mai bine înţelese, fără voie le însoţeam de vorbe scurte, alese instinctiv sonore, convins că mă va pricepe mai bine dacă schimonosesc nevinovata fonetică şi sintaxă a limbei mele dulci. Cu convingere îi ziceam deci răspicat, ţipând tare ca unui surd—cum de altfel, din pricina rarificărei aerului devine oricine pe Lună—„Eu nu Luna; tu Luna!... Eu sus, Terra; Terra mare, ronda! Eu buf jos Luna! Eu venit aici jos Luna! Hai mergem jos Luna, hai! hop!" Dar, ciudat, aceeaşi mimică, mai potolită, mi-o întorceă Lunarianul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca și cum ar fi vrut să-mi spună *că el și nu eu* a venit de undeva de sus acì pe Lună. Cu admirabila lui memorie repeta din cuvintele mele ; pronunțând însă toate vocalele „î"—se vede că „î" e singura vocală din limba Lunarienilor—și cu gesturi cumpătate schița forma unui glob foarte sus și foarte mare și căderea săgeată aici jos pe Lună...

Nu mai pricepeam nimic... De stat locului mă plictisisem. Lunarianul nici gând n'avea să o pornim : se așezase jos, și, dintr'o traistă, din aceeași ștofă tricou ca a hainelor lui, scosese doi cărbuni din aceia de care-mi dăduse să mănânc după leșin, înghiți unul și-mi dete pe celalt. Luai ciudata bomboană mai mult de politeță apoi, pentru că nu ne prea înțelegeam cu vorba și pentrucă, vădit, nu era de fel dispus Lunatecul să-mi facă onorurile planetei sale, devenii obraznic : îl trăsei de mânecă făcându-i semn să mă ducă la ai lui !

Se uită întâi mirat la mine, apoi se sculă, își svârli sacul pe spate și porni hotărât ; făcând pasuri mari, de vreo cinci metrii unul, elastici, siguri ; alături de dânsul făceam niște sărituri stângace, enorme, rău calculate, neizbutind să-mi potrivesc pasul după al tovarășului meu, mă împedecam ori mă izbeam de dânsul ca și cum aș fi fost în stare de beție iar el un felinar... Lunarianul se oprise locului și privea la mine cu uimire, bălăbănind capul lui masiv ; apoi își duse mâna dreaptă după ceafă—gestul lui favorit se vede—și-și frecă craniul chel în vreme ce mă sfredelea cu ochii lui de șoarece. Râzând îi spusei, ca și cum m'ar fi putut pricepe : „de dragă, mai iartă și mata, așa suntem noi, Pământenii, grațioși, eminamente grațioși" și iar îl trăsei de mână să pornim

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

mai departe. Lunatecul mă tot măsură din'cap până în picioare apoi, grav, punând mâna lui lungă pe umărul meu—se vede că de meserie o fi detectiv—începù să-mi vorbească repede în limba lui şueratâ, amestecând şi vorbe româneşti, făcând gesturi largi cumpătate, expresive. Ca şi cum n'ar fi înţeles nimic din cele ce mă căznisem să-i spun până acum, pricepui că mă întrebà de unde vin, cine sunt? Incepui iar să-i dau cu: „Eu sus Terra, Terra mare, ronda etc.“ şi văzui că de astă dată Selenitul începeà să priceapă căci mă privì cu deosebită mirare şi interes.

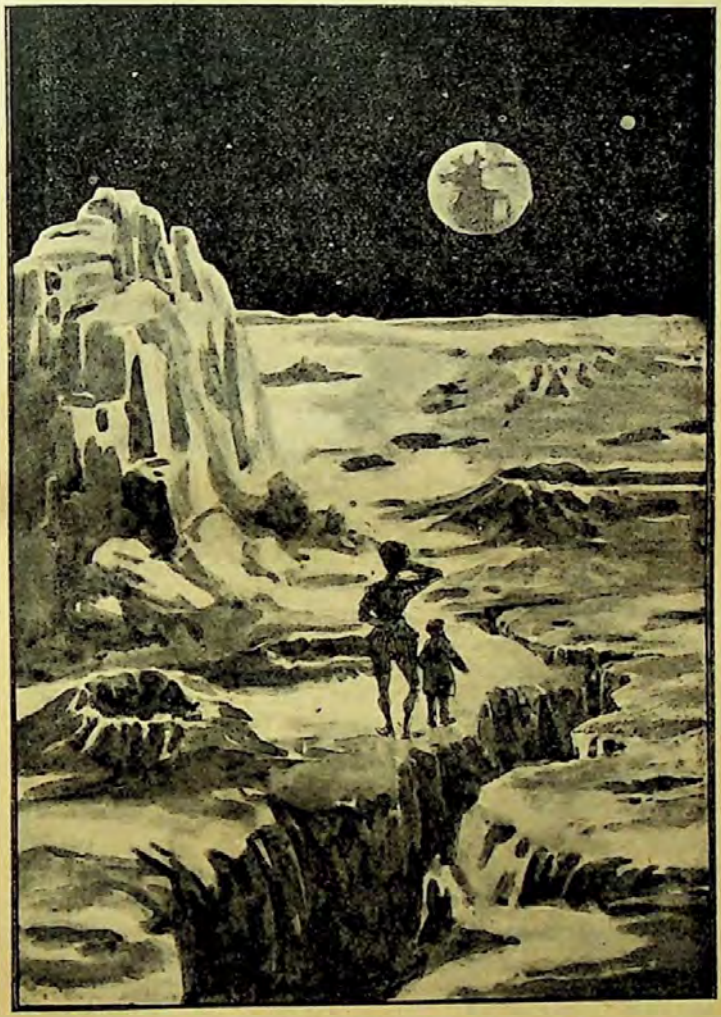
Convins că s'o fi hotărât acuma să mă ducă la ai lui, să fiu şi eu primit odată cu alai împărătesc, ca o minune, şi să văd în sfârşit gospodăria Lunatecilor, obiceiurile lor, oraşele lor, felul lor de iernare, îl luai iar de mână să o pornim. Selenitul îmi făcù însă semn cu mâna că nu, şi, arătându-se pe dânsul şi folosindu-se de câteva din cuvintele româneşti furate, zise clar: **„î nî Lînî! î bîf jîs Lînî!“**

Adică cum?! Nici el nu e Lunatec? Şi el a căzut „buf jos pe Lună!“... Nu ştiam ce să mai cred...

Selenitul stătù gânditor câtvà timp, apoi, ca şi cum ar fi luat o hotărâre, privì lung cerul lunar, stelele de prima şi a doua mărime, cari, alături de soare se vedeàu licărind pe cerul de plumb al Lunei, aşà cum se vede ziua Luceafărul pe Pământ. Apoi, arătându-mi în zare un vulcan mai înalt ca ceilalţi, spre marginea regiunei de întuneric a Lunei, mă luă de mână blajin, ca pe un frate mai mic, şi pornirăm într'acolo.

Pe încetul, ţinut aşà de mână ca un copil de uriaşul meu prieten, pasul meu capătă siguranţă, aprecierea distanţelor devenì tot mai exactă şi în scurtă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stoica

Fig. 41. — „Deodată, cu o emoțiune nespusă, văzui răsărind, [illegible] de foc, Pământul. . . .“ pag. 204.

Muzeul Digital al Românilor Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vreme umblam ambii aproape în pas milităresc — pas milităresc de câte cinci metri unul, cum e pasul normal pe Lună — iar înnaintea noastră alergau grăbite, gigantice, umbrele trupurilor noastre.

Ajunserăm repede la poalele muntelui şi începurăm a-i urcà coasta de bazalt hexagonal. Pe măsură ce orizontul începù să crească, în jurul nostru, dunga de întuneric din regiunea nopţei lunare se desemnà tot mai largă şi stele nenumărate se aprindeau ca faruri pe marea de adânc întuneric şi frig dela limita orizontului.

Urcarăm încă vre-o 50 metri şi atunci deodată, cu o emoţiune nespusă, văzui răsărind, încet, ca un imens glob de foc, Pământul... Mă oprii, şi ca în extaz strigai: Terra! Pământul! Ţara mea iubită!...

Tovarăşul meu resimţi emoţia de care eram stăpânit şi mi-o respectă. Imi făcù semn apoi să mai urcăm puţin şi atunci, la rândul lui, cu o mână ce tremură, îmi arătă într'o linie cu Pământul o stea enormă, roşie, fără licărire, ce tocmai răsărise... Marte! strigai şi din mimica tovarăşului meu *pricepui că Marte e patria lui. Marte*, **„Şîrî“**, cum îi ziceà cu duioşie, şi că pe pustiul globului lunar doar două fiinţe cugetătoare trăiau: el, Martianul şi cu mine.

Mă simţii legat din aceà clipă de acest frate de pe altă planetă, rătăcit ca şi mine pe satelitul nostru pustiu şi aş fi voit să-l fac pe Marţian să priceapă că, dacă trupeşte suntem diferiţi, sufleteşte poate m'apropiu în parte de dânsul, că n'am uitat că mi-a scăpat viaţa şi că sunt gata să-l ajut să mă jertfesc pentru dânsul. Şi, ca să-l fac să mă priceapă mai bine, îi luai mâinile şi îi le strânsei cu putere, pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vindu-l în ochi. Desigur că mi-a ghicit gândul, Martianul, căci m'a strâns la pieptul lui arătându-mi grav Pământul şi Marte.

VIII

Îpî bân!

Deodată Marţianul, încrucişând mâinele pe trup, făcu gestul că se cutremură de frig şi-mi arătă soarele, foarte jos la orizont; îmi arătă noaptea lunară târându-se încet spre noi.

Pricepui, şi ca să vadă că l'am înţeles, îi făcui semn să mergem spre soare, zicându-i: Haide frate la soare, la cald, la Pol; vine noaptea, frigul!..

Aruncând o ultimă privire spre Pământ şi spre Marte, începurăm coborârea în aceleaşi salturi uriaşe urmate de planări încete ca şi cum aripi nevăzute ne-ar fi susţinut, salturi cu cari nu mă puteam obişnui, şi repede ajunserăm la poalele vulcanului. Apoi în acelaş pas sburător, sărind ca o minge, căzând ca un fulg, ne îndreptarăm în spre soare ca să-i urmărim goana veşnică în jurul polului, fugind de urmărirea nopţei aducătoare de moarte. Trecurăm iarăşi prin acelaş drum necăjit, prin aceaşi îngrămădire de basalt şi piatră ponce, de roce haotic încălcate şi fără pic de vegetaţiune din această regiune lunară. Şi totuşi drumul, acum la întoarcere, mi se părù mai prietenos. Când mă văzui scăpat de teama ca ghiarele reci ale nopţii lunare să mă cuprinză, mi se făcu un chef straşnic de vorbă, căci grija de soarta aerosfredelului mă neliniştea mai puţin decât dorinţa să aflu cum a venit Marţianul pe Lună, unde îi e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aparatul sburător, pe ce principiu este alcătuit, ce caută Marţianul în vulcanul în care căzusem, de unde îşi procură apă, alimente, ce a crezut despre mine, ce ştie despre Pământ, cum e planeta lui misterioasă, cei doi sateliţi ai lui Marte, şi, punând mari speranţe pe memoria minunată a Marţianului ca şi pe dorinţa lui vădită de a afla cine sânt şi cum am venit pe Lună, hotărâi să-mi dau toate silinţele ca să-l învăţ româneşte cât mai neîntârziat. Să dai lecţii de diciune când comiţi acrobatice sărituri şi plutiri în văzduh, erà însă tare greu, mai ales că, din cauza rarificărei aerului, trebuià să ţip să-mi sparg pieptul până ce să mă poată auzi elevul meu. Mă încăpăţânam totuşi întru aplicarea principiilor metodei Berlitz până ce, din cauza durerilor ce le resimţeam în coşul pieptului, trebuii nu numai să renunţ a mai vorbì dar să mă opresc ca să răsuflu.

— Apă! dă-mi, frate! puţină apă! zisei Marţianului.

— *Ìpî bân*! răspunse el, dar îmi arătă că e goală plosca aceea de formă ciudată în care băusem până atunci şi îmi făcu semn să mergem, căci ajungem, acolo, departe, la „ìpî bân“.

Porniràm iar. După vre-o treizeci de sărituri un junghiu mi se puse în spate şi trebuì să mă opresc. Elevul luă atunci în braţe pe profesor ca pe un copil şi o porni înnainte cu dânsul. Mă temeam să nu obosească şi-l făcui să priceapă teama mea. Drept răspuns mă ridică sus şi mă aruncă apoi ca o minge în aer prinzându-mă iar în braţele-i întinse.

Dacă e vorba să fiu copil mic, zisei, apoi stai, neicuţule şi mă urcai călare pe spatele Marţianului râzând cu hohote şi strigând: „Hi, calule, hi!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stoica.

Fig. 42. — „Mă urcai pe spatele Martianului râzând cu hohote și strigând: „Hi, calule, hi!", (pag. 206)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O pornì astfel Martianul cu mine în sărituri şi mai ciclopice. Fără voie mă întorceam să văd extraordinara siluetă a umbrelor noastre îmbinate, umbra mea cilindrică, îngustă, peste umbrele triunghiulare suprapuse ale Martianului. Ai fi zis silueta unui imens sfeşnic secesion, cu lumânarea lui cu tot, căpătând subit picioare şi luându-şi lumea în cap.

Erà de tot hazul să vezi cum la fiece pas, umbra aceasta nesfârşită se rupea niţel de pământ, îşi schimbà forma şi iar recădeà încet lipindu-se de solul lunar, lungindu-se la infinit, ori, când săritura se făceà peste o îngrămădire de bolovani, cum umbra se rupeà înghesuindu-se, deşirându-se, urcând şi coborând şerpuind peste fiece ghibozitate a solului.

Am mers aşà, dus în spinare ca un copil, până ce în faţa noastră zării ca o înnaltă coloană de fum.

Făcui semn tovarăşului meu să se oprească, să privească.

Duse mâna pâlnie la ochi şi zise: „*Ipî bân!*" şi o porni şi mai repede într'acolo... Apă? cum aşà?.. şi nerăbdător priveam cum se precizează tot mai bine şi se înnalţă tot mai sus, ţâşnind din pământ, o uriaşă coloană de apă. Atunci îmi amintii dintr'o dată coloana de apă dispărută ca într'un vis când mi-am revenit în simţire după leşin şi, cu o bucurie de copil, strigai cât putui: geyzer! un geyzer ca în Islanda ceà clocotindă de vulcani.

Dintr'o săritură fui jos de pe umerii Martianului şi luându-l de mână alergai înnaintea lui strigând mereu: un geyzer.

— *Ipî bân!* ziceà Martianul şi eu repetam:

— Da apá! un geyzer! înţeleg acuma...

Geyzerul erà în toiul activităţei sale, ţâşnea la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

poate 300 metri înnălțime într'o coloană largă de vre-o 20 metri diametru și cădeà cu un sgomot asurzitor chiar pentru aerul rarificat al Lunei umplând cu apă clocotindă scobitura largă de câte-va sute de metri săpată de erupțiile periodice ale geyzerului acesta uriaș; iar prea plinul basinului se scurgea într'un râu alb ca argintul, perzându-se departe spre apus.

Setea mi-erà atât de mare în cât mă simțeam îndemnat să duc la gură cu mâna apa clocotindă; noroc că încercai apa muind un deget doar: mă fripsei atât de tare încât îmi trecù setea pentru moment... Marțianul îmi făcù semn să o luăm pe cursul râului fierbinte în jos, până s'o răcì apa. Umblarăm sau mai bine sburarăm câte-va sute de metrii de alungul albiei largi argintii săpată de apa geyzerului. Din loc în loc creșteau câte-va tufe din acele plante cu largi foi rotunde, țepoase, cu floare roșie în mijloc, asemenea florilor din fundul vulcanului în care am aterisat întâi, dar aci vegetațiunea erà tare anemică și numai unde se prelingeà apa la vreo cotitură puteà crește. Râul își iuțeà cursul și parcă ne simțeam îndemnați de rostogolirea repede a apelor să iuțim și noi pasul tot mai mult. De la o vreme uitai că sunt pe Lună, că râul acesta repede trece prin locuri pustii, că singura ființă alături de mine erà dihania aceea trigonometrică, picată și ea de pe altă lume, și mă visai în țară, în preajma Bucureștilor, pe Dâmbovița dulce, mai sus de moara Ciurel.

Eram vesel, cântam cât puteam și vorbeam cu Marțianul ca și cum l'aș fi scos de mult calfă de românește; îi propuneam râzând să facem o baie: unul din noi să păzească hainele ca să nu ni le fure

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum se cam întâmplă la Ciurel sau să ne facă nod la izmenele udate vre-un pungaș... când, deodată, la câți-va metrii în fața noastră, râul peri... Mă oprii ca împietrit, apoi, nerăbdător să aflu unde dispare cu sgomot mare apa, voii să alerg să văd, dar Martinanul mă reținu, mă sili să înaintez încet, târșiind picioarele: în punctul unde apa dispăruse, solul, pe o linie dreaptă de zeci de kilometri, era scufundat la o adâncime amețitoare și se forma astfel, între platoul abrupt la marginea căruia ne oprisem și câmpia prăhușită dela picioarele lui, o treaptă gigantică de câte-va sute de metrii înălțime, peste care râul geyzerului sărea în prăpastie formând cea mai minunată căscadă ce se poate închipui. Jos, la picioarele acestui zid ciclopic, râul se formă din nou, cu spume, alegea de albie o crăpătură largă a solului, șerpuiă în fundul ei și dispărea între doi munți, rezemați pe coasta unui vulcan lunar ca niște contraforturi. La spatele acestui vulcan se desemnă un al doilea vulcan din care se înnălța, până la stele parcă, un fum diafan... Cu mare emoțiune recunoscui vulcanul în care căzusem, în care-și găsise moartea bietul meu Coco și de unde mă scăpase Marțianul... Că așà era, o ghiceam din răspunsul lui la mimica mea.

Aerosfredelul meu, era deci aci aproape, dincolo de acest vulcan! Uitând de setea ce mă ardeà, aș fi voit să sbor înțr'acolo și trăgeam pe Marțian de mână să-mi arate drumul de trecere, să-mi pot găsi aerosfredelul meu mântuitor. Tovarășul meu îmi arătă însă prăpastia faliei uriașe de sub picioare, îmi arătă cascada și-mi făcù semn că *acum* nu se poate trece.

Trebuì să ascult de sfaturile lui cugetate și m'a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şezai jos lângă dânsul. Apa râului geyzerului se răcise în deajuns ca să o putem bea. Martianul îmi dete trei din hapurile acelea negre cari îi constituiau hrana şi apoi, răpus de oboseală, adormii.

IX

Goana după Soare

M'a deşteptat tovarăşul meu, arătându-mi Soarele gata de apus... Înţelesei nevoia de a porni iarăşi la drum, de a reincepe veşnica rătăcire, la câţiva kilometri mai jos de pol, în goană neîntreruptă după Soare de nu voiam să perim surprinşi de lunga noapte lunară de 336 ore în şir.

Cuvântul pe care l'a învăţat mai repede elevul meu a fost „frig" şi când spuneă „frig" se vedeă, din mimica lui, din felul cum îşi înveleă pieptul cu braţele încrucişate, că de frig a trebuit să sufere mai mult în viaţa lui Martianul. Dacă, cu gesturi şi cu vorba îl întrebam de e frig la el acasă, dădeă din cap afirmativ şi din cele ce-mi spuneă parcă aş fi priceput că tocmai din pricina frigului tot mai stăpân pe planeta lui, mai mică şi mai îndepărtată de Soare ca Pământul, şi deci răcită mai repede, mai aproape de moarte, s'a abătut pe aci, pioner trimis de ai lui în căutarea planetei mai tinere în care să poată emigră în mase ultimii Martieni. Fără îndoială că şi neputinţa lui de a pronunţă vocalele eră o dovală a climei reci de pe Marte căci şi pe Pământ, cu cât te urci spre ţările nordice, cu atât vocalele cedează locul consoanelor: ce limbă armonioasă cu vocale pline au Italienii de pildă şi ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şuerat vorbesc Englezii ce parcă se tem să deschidă gura larg, de frica ceţei aproape permanentă în ţara lor de igrasie...

Tovarăşul meu nu-mi dete însă răgaz să fac noi ipoteze şi mă îndemnă la drum.

Amintindu-mi deodată de aerosfredel, mă sculai voios şi vorbăreţ: Hai Marţianule, hai neicuţule, să-ţi arăt şi eu acuma ce putem noi oamenii! Tu, cu ce te lauzi, specie ciudată de pustnic ce eşti? Cu câţiva cărbuni, singura ta hrană, şi ai ajuns să fii o dihanie fără fălci, fără dinţi şi aproape fără gură! decât să ajung ca tine mai bine mă fac carnivor sadea! Hai, vin să-ţi gătesc o fleică, pe grătar electric, vin să-mi vezi aerosfredelul! Dar îmi dai voie să mă spăl întâi niţelus pe mâini.

Râul geyzerului secase însă şi în locul apei sgomotoase şi repezi de ieri rămăsese o albie orbitor de albă, ca şi cum fulgi de zăpadă i-ar fi umplut matca. Cu bucuria copilului când vede prima ninsoare, luai un pumn din albele cristale: nu erà zăpadă însă ci doar acid boric...

Iar mă trase de mânecă Martianul posac, arătându-mi soarele, umbrele ce tot mai lungi se târeau în toate părţile coprinzând totul.

— Haide! fuga! — zisei — m'oi spălà şi altă dată! dar prăpastia, peretele acesta uriaş, cum îl sărim? Ei drăcie! Acù să te vedem.

Martianul se apropia încet de locul unde în ajun erà splendida cascadă, dispărută azi: apa săpase aci o serie de trepte din ce în ce mai eşite în afară şi cu cea mai mare uşurinţă. în vreo 20 sărituri, din treaptă în treaptă, eram jos.

Explicaţia acestei scări miraculoase erà din cele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai simple: geyzerul, țâșnind periodic, din ce în ce mai cu putere și apoi descrescând, izvorul ce porneà dela dânsul curgeà întâi lin, săpà o primă treaptă mică, apoi, apa, venind tot mai multă, tot mai repede și mai caldă, săpà alte trepte din ce în ce mai largi și mai depărtate și tot așa până la maximul de putere de erupțiune a geyzerului după care urmà faza de descreștere; fenomenul, repetându-se mereu, la interval de câteva ore, de mii, de milioane de ani poate, a săpat această splendidă scară fără pereche în lume.

Ajunși jos, la poalele nesfârșitului perete abrupt, aceeași albie sclipitoare ne călăuzeà spre vulcanii gemeni și într'acolo voià să mă ducă Martianul tot spunându-mi „*frig! frig! bî! jîs! îpî bîn jîs!*“ și arătându-mi că ne ajunge noaptea lungă, frigul. Eu mă smuceam și cercam să-l târăsc unde știam că-mi zace aerosfredelul, dar prea luase Martianul puține lecții de românește ca să mă poată pricepe și nu-l puteam convinge. Văzând că cu de-a sila mă târăște spre interiorul vulcanului, mă smucii din mâna lui și, ca să scap, făcui o săritură în lături cât putui mai mare. Sării așa de sus de mi se tăià respirația și căzui atât de încet în cât Martianul mă prinse din sbor ca pe o rachetă de fulgi și plută... Apoi, punându-mă jos, se uità în ochii mei cu milă, îmi arătă iar noaptea cum se apropie, se căzneà să mă facă să înțeleg că nu mai putem fugi, că noaptea o să ne apuce, că trebue să intrăm la cald, la „*îpî bîn*“ — acesta erà argumentul lui suprem—în inima vulcanilor gemeni, să așteptăm acolo să vină iar ziua lungă lunară, ca apoi să eșim iar sus, la cald, să mergem departe. și-mi făceà semn că atunci, amân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

doi, într'o minge mare, să sburăm sus, pe „*Sirî*".

Bietul om, pricepeam eu, dar să stau 14 zile şi 14 nopţi pământeşti pe întuneric beznă, două săptămâni ca o cârtiţă fără să-mi văd aerosfredelul, nu puteam. Şi ca un copil ce se roagă, îngenunchiai împreunând mâinile, îl rugai să vină cu mine, niţel, că apoi da, mă întorc cu dânsul, fac ce vrea el! mă căzneam să-l fac să priceapă că mi-e dor de aerosfredelul meu, că acolo am merinde, că nu mă pot sătură cu cărbunii lui, că acolo am lămpi, arme, cărţi, că acolo e tot ce mi-a rămas din patrie şi dacă mi-oi revedeà o clipă măcar aerosfredelul, o să fie ca şi cum o clipă aş fi văzut ţara mea!

In sfârşit, Martianul, privi lung spre soare, măsură cu ochiul umbrele tot mai întinse ale dealurilor, stâncilor, ale trupurilor noastre şi-mi făcù semn că pot să plec. Ii strânsei mâna zicându-i: viu, într'o fugă; aşteaptă-mă la crater, mă iau după albia râului şi viu. Martianul, care poate crezuse că mă voi codì să plec singur, după o clipă de gândire, cu mâna dată peste cap, scărpinându-şi ceafà cum îi erà obiceiul când cugeta, se hotărî să se ia după mine, mă ajunse, mă luă de mână şi împreună o pornirăm iar în pas regulat sburător cu salturi imposibile. Nu ştiu dacă din cauza răcirei temperaturei se rarificase aerul, dar mersul erà din ce în ce mai obositor pentru mine şi nici nu am trecut de primul din craterele gemene şi mi se puse un junghiu în splină de-mi veneà să ţip. De geaba apăsam cu mâna cât puteam regiunea dureroasă, junghiul nu încetă şi trebuì să mă opresc. Atunci Martianul încercă iar să mă târască spre gura craterului. Cu luptă a voinţei mă opusei şi pornii înainte strân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gând buzele să nu țip. După puține clipe trebui să stau iarăș. Cu încăpățânare refuzai să mă întorc spre albia sclipitoare a râului geyzerului. Atunci Martianului, i se făcù milă de mine și, cu toate că-mi dam seama că socotește nebunie fapta mea, mă luă în brațe, mă puse iar călare pe umerii lui spătoși și o porni cu mine în fugă.

Cam rușinat la început să mă ducă așa în cârcă și cam fără voia lui, îmi făcui repede socoteala că pentru Martianul atât de voinic și de înalt față de mine, este o jucărie să mă poarte pe umeri, că lui i-a fost ușor să se aclimatizeze cu aerul rar de pe Lună, cu condițiile de atracțiune de aici, căci Marte e de 6 ori mai mic ca Pământul și după toate probabilitățile și pe Marte aerul e foarte rar.

Se făcuse tare răcoare și un vânt foarte rece sufla din spre semisfera de întuneric a Lunei spre cea luminată de soare. Sub razele lui piezișe, de apus, fumul diafan, abeà vizibil până atunci, ce eșeà din inima vulcanului, se luminase într'un roșiu de sânge, iar sus, ca o mantie largă, plutitoare, vălul de sânge se lărgeà deasupra înaltei coloane de fum peste toată regiunea.

Trecurăm și de vulcanul acesta, în care suferisem atâta, în care-și dormeà somnul de veci bietul meu Coco; și mergeam acuma prin ciclopica îngrămădire de stânci presărate în jurul vulcanului, în această regiune călcată întâi de piciorul unui locuitor al Pământului. Pierdut în gânduri, uitasem de Martianul cu sufiet de elită și nu băgam de seamă cât de mult îi s'a încetenit pasul, cât de greu înaintează. Deodată căzù în genunchi, cercă să se ridice dar căzù iar cu fața la Pământ. Speriat sărisem jos. Martianul leși-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nasc. Cu pumnii mă loveam în cap strigându-mi: egoist! brută îngâmfată! egoist fără suflet! şi, îngenunchind lângă Martian, neştiind de trăeşte, îl sguduiam şi-l chemam cerându-i iertare. Nimic nu folosiă. Disperat priveam în jurul meu căutând zadarnic ajutor. Vântul suflă tot mai tăios iar noaptea lunară, lipsită de crepuscul, încet dar sigur îşi întindeă umbrele de ghiaţă în spre noi. Sguduii iar puternic pe Martian, îl fricţionai, îi suflai aer cald pe obraz, pe gură. Martianul deschise ochii, privì îngrozit în jurul lui, nu ştiu ce zise în limba lui, făcù o sforţare ca să se scoale dar nu putù.

Ce să fac acuma?! Perim prin încăpăţânarea mea neghioabă!... Să mai ajungem la aerosfredel e cu neputinţă!... O singură scăpare puteà fi: să ajungem la gura vulcanului şi să cădem în fundul lui. Martianul, atât de voinic din fire, erà mai slab ca un copil şi în absolută neputinţă, cu toată revolta voinţei lui, să facă un pas. Incordându-mi puterile luai la rândul meu în spinare pe Martian şi târându-l cum putui, o pornii, cu vântul în faţă, în spre coloana însângerată de fum a craterului. Inaintam cu disperare printre stânci ştiind că o clipă de oprire puteà să fie moartea noastră. Degetele-mi înţepenite de frig abea puteau reţine greutatea corpului svârlit pe spinare, picioarele Martianului atârnau pe jos, se agăţau de bolovanii de lavă şi-mi îngreuiau tot mai mult mersul. Regiunea umbrelor ne ajunse, frigul devenì groaznic, aburii respiraţiei se depuneau în ţurţuri de ghiaţă şi pe mustaţa şi pe barba mea; fulgi de zăpadă începură să cadă tot mai des orbindu-mă şi o perdea vijelioasă îmi ascunse calea... Zăpada trecuse de glezne şi mă făceà să lunec la fiece pas. Căzui şi mă ridicai cu nespusă greu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tate iar când, cu totul sdrobit, căzui pentru a doua oară şi eră să scap sarcina din spinare, eram la marginea craterului. Cu o ultimă sforţare putui să împing pe Martian pe povârnişul din jurul coloanei de loc şi să mă las să cad după dânsul în fundul craterului.

X

Noapte sublunară

Mare lucru este să ştii: cu câtă groază nebună mă prăbuşisem în acelaş crater prima dată şi cu câtă beatitudine mă rostogoleam acum de bunăvoie într'însul, la căldură, la viaţă; şi dacă prima cădere mi s'a părut o eternitate, acum nici nu-mi veneà să cred să fi ajuns atât de repede în fundul adâncului crater mântuitor. De n'ar fi fost grija tovarăşului meu, ameţit de cădere—căci slab cum eră nu-şi putuse păstrà echilibrul ca să cază lunecând pe târşiite ca mine—m'aş fi simţit cred perfect mulţumit. Leşinul Martianului însă, sau mai exact un fel de somnolenţă ciudată, persistentă, de animal hibernant, mă neliniştea mult şi fără voie mă gândeam la putinţa să-l pierd şi pe dânsul, să rămân pentru a doua oară îngropat, de veci de astă dată, în fundul aceluiaş crater blestemat, din care doar Martianul m'ar fi putut scoate, şi să pier de foame şi sete.

Groaza mi se mări când mă convinsei că plosca cu apă rămăsese sus, că în sacul Martianului alt vas cu apă nu eră şi că din nou şi fără cruţare, chinul setei mă va sugruma... Atunci cu ţipete, sguduind pe Martian, îl imploram să-şi vie în fire, dar din somnolenţa lui stranie nu-l putui deşteptà...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Cum stam jos, lângă dânsul, privind oribila lui faţă, imobilă, luminată fantastic de coloana de fum fosforescentă a vulcanului, simţii pe mână ceva rece. Mă cutremurai retrăgând-o repede : erà un şipot subţirel de apă. Zăpada nopţii lunare ce viscoleà deasupra noastră, topindu-se în gura craterului, se prelingea până jos, şi acolo, şerpuind printre blocurile de lavă, se aruncà în fundul vâltoarei.

— Apă, avem apă din belşug acuma ! strigai tare, sguduind pe Martian cu disperare şi stropindu-l pe obraz ; apoi, întredeschizându-i cu greu gura minusculă îi dădui cu deasila să bea şi să înghiţă unul din hapurile acelea negre, aşà cum îmi făcuse şi el mie când m'a readus la viaţă ; frecai cu putere mâinile lui, trupul lui îngheţat, şi pe încetul, odată cu căldura, îşi revenì în fire spre bucuria mea fără margini.

Ca să nu recadă în toropeala lui Martianul, mă sileam prin gesturi, cu vorba, punând mâna pe dânsul, sguduindu-i braţul prieteneşte să-i biciuesc mintea şi îi spuneam :

— Ai scăpat ! nu ne mai pasă acum de noaptea lunară, de frig ! Apă avem, mâncare, hapuri de ale tale, avem de ajuns, vor trece repede două săptămâni până să' vie iarăşi soarele, să ajungem în fine la aerosfredelul meu drag. Şi ştii cum o să ne treacă vremea mai repede ? o să te învăţ româneşte ! Dar perfect !

— Apă bun ! Frig, frig nu, frig moarte !

— Da frigul e moarte ! dar de frig am scăpat ! După ce oi mai prinde puteri mergem şi la râul geiserului, mergem prin locurile pe unde ai stat tu în cealaltă noapte şi, când o să ştii mai bine româneşte, mi-oi povesti cum ai venit pe Lună, cum îţi e apa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

ratul sburător, unde l-ai lăsat? de ți s'a spart? de l-ai perdut? păcat numai că n'am putut ajunge la aerosfredel, am fi luat de acolo acumulatoare, am fi avut lămpi și am fi putut explorà puțin și interiorul lunar iar nu-numai pustietatea rocelor vulcanice sterile dela suprafața solului.

Și precum când te bucuri și e veselie în casa omului se aprind lămpi multe ca să fie lumină cât mai mare, tot astfel și în grota noastră din jurul craterului se făcuse pe încetul lumină ca în poveşti: pe nesimțite coloana mediană de fum devenise atât de strălucitoare încât nu erà colț al craterului care să nu radieze lumina. Explicația erà următoarea: râuleţul de adineaori se făcuse torent și, reflectând lumina coloanei colorate de fum, părea o cascadă de diamante apoi, curgând spre centru, alte 8 torente se formaseră sus în regiunea cuprinsă de gheţuri, unde chiar aerul se solidifică, și se rostogoleau cu sgomot în cascade luminoase şerpuind printre fumerole galbene și leneșe, se adunau la gura vulcanului și acolo săreau toate în groapa de foc peste lava clocotindă unde se prefăceau în aburi mai luminoşi ca argintul, îngroșeau coloana roșie de fum și îmbinau într'însul toată fantosmagoria de culori a curcubeului.

Dar pe încetul toate râurile acestea izvorite din ghiața iernii lunare, începură să schimbe căldura foarte mare din grota vulcanului într'un frig simțitor și din nou tendința spre somnolență hibernantă, caracteristică Martianului, începù să se manifeste îngrijorându-mă:

Sguduindu-se, Martianul se sculă, zise speriat: Frig! Frig! moarte! și-mi arătă că trebue să plecăm, să ne afundăm mai tare în interioral Lunei. Pornirăm.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sărind peste trei din torentele luminoase și reci și făcând aproape jumătate din ocolul imensei platforme din jurul hornului central, văzui, după o eșitură a stâncii, un fel de tunel întunecos cu pantă repede : era tunelul care legă cei doi vulcani gemeni, drumul pe unde Martianul, atras de sgomotul vocei mele și a lui Coco și crezând că noi suntem specimene de locuitori ai Lunei, venise tiptil să ne studieze, și pe unde, după moartea bietului Coco și când eră să pier de sete, venise să mă scape.

Toate acestea le ghiceam din semnele și vorbele Marțianului. Mult aș fi voit, înainte de a plecà, poate pentru totdeauna, din craterul acesta în care s'au petrecut atâtea lungi și grele zile din viața mea pe Lună, să regăsesc trupul bietului Coco rămas acì neîngropat. Marțianul mă silea însă la drum și de teamă ca amorțeala frigului să nu-l cuprindă iarăși ca atunci când cu deasila am voit să-l duc spre aerosfredel, eră să cedez îndemnului său de a pornì fără zăbavă, când, deodată, zării jos, la câțiva pași în fața mea, stârvul bietului Coco... Cu inima strânsă îngenunchiai lângă micuțul pachețel de pene verzi în care zburda nu de mult atâta viață. Oribilul proces al descompunerii nu începuse după două săptămâni aproape, și viermii, atot stăpâni în lumea oamenilor, nu puteau trăi în lumea moartă a Lunei. Adunând câte-va blocuri de lavă, făcui o criptă bietului Coco, ferind de strivire corpul lui drag menit să nu putrezească ; apoi, cu alți bulgări mai mici, desemnai la căpătâiul lui, o cruce.

Făptuiam poate un act ridicol ori de împietate, după concepția egoistă umană, căci din îngâmfare ar nu din credință a gonit omul gândul peirei totale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și a creat viața viitoare, paradisul lui strâmt și de castă.

Și dacă admite nemurirea până și pentru cel mai stupid exemplar din speța bimană, o refuză cu indignare și batjocură pentru ori-ce altă făptură. Dormi în pace, Coco, viața viitoare ai merita-o la sigur, mult mai pe drept ca atâtea bestii umane cărora li s'au ridicat scumpe cruci trufașe de marmoră, peste trupul lor păcătos.

Și lăsând să lumineze la căpătâiul lui Coco toată fantastica strălucire de lumină a grotei, sutele de fumerole și larga coloană de fum centrală să cadelnițeze fumul lor colorat spre bolta criptei, mă afundai după Marțian în întunerecul tunelului.

XI

Interior Lunar

După câți-va pași se făcu noapte cumplită și liniște mare; doar vuetul îndepărtat al apelor căzând în abiz, mai ajungea până la noi. Mă miram cum de mai poate vedea Marțianul și, de teamă să nu cad, îl strângeam de mână cât puteam.

Tare rău îmi părea să nu fi putut ajunge la aerosfredel: ce lumină splendidă am fi avut și ce lucru nou ar fi fost să vedem Luna pe dinăuntru...

Simțind că mă tot opintesc, că mă împedec și dibuesc, tovarășul meu se oprì și nu știu ce mă întrebă în limba lui păsărească. Bănuind că-mi vorbește de bezna ce ne împresoară, cercai o glumă zicând: „grozav întuneric! mai rău ca în mațul gros al unei cârtițe!...“ și râsei singur prostește!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Marţianul răscoli ceva prin traista lui şi deodată se făcu o lumină orbitoare: avea o lampă şi o aprinsese. Foarte curioasă lampă: un tub subţire de metal roşu din vârful căruia ţâşneă un mănunchiu de raze mai puternice ca ale arcului voltaic. Lumina nu era datorită electricităţei. ci. după cum putui constată când făcu lampa mică, unui diamant din care scăpărau continu bobiţe de lumină rece şi această materie radiantă era pusă în mijlocul a trei prisme îmbinate pe muchii, umplute fiecare cu gaze colorante. aşa că. după cum treceai dinnaintea focarului una din ele. aveai o lumină albă orbitoare ori o lumină dulce odihnitoare. Cât de primitivă era alături biata mea lampă electrică cu care credeam să mă pot făli... parcă mi-era necaz să tot fiu inferior în toate Marţianului. să nu pot reprezintă mai demn Pământul în faţa acestui frate de pe altă planetă.

Pornirăm iarăşi, încet. Priveam cu mirare tunelul acesta straniu de legătură între cei doi vulcani gemeni. Prin ce minune se va fi golit el de lava ce-l umpleà odată ca să rămână astfel cum îl vedeam acuma. cine ar puteà ghici!... Coboram panta lui privind cu ochi mari rocele dure, sclipitoare, mozaicate parcă cu nestimate. ce se aprindeau ca stelc la fiece mişcare a lămpei, pe toată lungimea galeriei boltite. şi-mi ziceam că desigur alte asemenea tunele nenumărate se vor fi desprinzând ca ramurile pe trunchiul unui copac din gura centrală a fiecărui vulcan, urcând. şerpuind, ascuţindu-se, până departe în coaja lunară, tinzând toate spre lumină.

Pe încetul diametrul tunelului crescu, coborâşul se iuţi. căldura sporì şi peste puţin ajunserăm fundul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

craterului Irate. Aci însă, deşi coborâţi mai adânc în scoarţa lunară, lava craterului astupase fundul vulcanului stins sau adormit; pe aci deci nu se puteà strecurà, din fundul încă clocotind al Lunei, o coloană de fum luminos, dar un lac mic, cu malurile mai albe ca pufuł de cider şi neted ca cleştarul la mijloc, îşi întindea forma, perfect circulară, la picioarele noastre: erà apa râului geyzerului adunată aci periodic, care formà acest splendid lac oglindă. Lacul se mai alimentà de nenumărate surse clocotinde ale unor izvoare feruginoase cari, strecurându-se prin crăpăturile peretelui craterului, se scurgeau încet, răspândind aburi calzi de seră, lăsând pe albul cristalelor de acid boric de pe malul lacului o dâră de rugină ca sângele.

In afară de tunelul prin care pătrunseserăm până aci, altă eşire nu erà decât pe albia râului geyzerului în sus spre gura vulcanului, spre noaptea lunară, spre moarte.

Aci prin urmare, în jurul lacului acestà cu marginile de hermină, pătată ici colo de sânge, ca o emblemă de suveran, eram sorţiţi să aşteptăm două săptămâni întregi, până să se întoarcă pe aceste locuri soarele mult dorit şi care atât de leneş se înălţa pe bolta cerească a Lunei, până ce razele lui biruitoare să topească aerul congelat al Lunei, să îngăduie bietelor ape, împietrite de groaza frigului neiertător, să curgă iarăşi vesele şi să putem din nou şi noi, sărmane fiinţe pierdute pe imensitatea unei lumi pustii, eşi la lumina caldă a soarelui cu speranţa de a mai furà câtevà din tainele Lunei şi a sburà apoi din nou cu ele în depărtatele noastre ţărâmuri. Aş fi voit acuma să fiu picătura de apă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care, din fundul lacului oglindă se filtrează pe nevăzute în adâncul coajei lunare, își face loc cu răbdare printre straturile centimilenare spre larga mare centrală din inima Lunei, unde fatal s'au retras pe încetul totalitatea apelor oceanelor și fluviilor Lunei, secate astăzi; aș fi vrut să pot străbate ca ele imensele caverne sferice, de sute de kilometri diametru; uriașe bășici de aer, pornite la nașterea coajei lunare din miezul pastei moale la suprafață și oprite pe veci, la depărtări diferite, împietrite în coaja solidificată prea iute a Lunei... Dar nu se puteă, și, precum, noi Terienii, cari abea cunoaștem deplin părți din continentele micei noastre planete și nu știm mai nimic din alcătuirea coajei tăinuitoare a misterului genezei terestre, așà eram sorțiți și pe Lună a nu puteà fură nimic din tainele interiorului satelitului găurit ca un burete!

XII

Lecții de românește

Mă îngrozeam la gândul că va trebui să stau în fundul acestei gropi, în fața acestei ape fără viață atâta vreme, având ca singură distracție somnul și înghițirea de două ori pe zi a celor câteva pastile cu care te săturai cum n'ai fi putut să te saturi la cel mai copios banchet. Erà atât de caraghioasă sensația că te saturi fără să mesteci mâncare multă încât mă apucà uneori o nevoie canibalică să mușc, să rup, să sfarăm cu dinții ceva tare pastramă, oase chiar!

Bun erà bietul Marțian dar tare anost și macabru!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De o fi toți ca dânsul acolo sus, teribil trebue să te plictisești! Când îmi dădeà pastile, ori lampa să i-o țiu, mă priveà cu atâta milă indulgentă încât îmi dădeam bine seama că mă socotește un copil, ale cărui capricii îi le faci, dar cu care nu poți să încerci măcar a stà de vorbă și tare mă umilia să-mi dau seama de aceasta, să nu-l pot face să-și schimbe părerea despre noi, Terienii...

Stăteà Marțianul ore întregi cu mintea pierdută, cu ochii fixi, încruntat, strângând pumnii într'o sforțare a voinței ca și cum prin telepatie ar fi putut să vadă pe ai lui acasă și vorbì cu dânșii mintal... Tăcerea aceasta mă enervà la culme și liniștea ce se lasă în groapa noastră în acele momente erà atât de împresurătoare, noaptea nesfârșită ce o ghiceai în jurul tău, dincolo de micul cerc de lumină al lămpei, erà atât de strivitoare, în cât simțeam că înebunesc de nu fac să dispară cu or ce preț atmosfera aceasta de cioclu.

Recursei la singurul mijloc care reușeà totdeauna pe lângă pesimistul meu tovarăș: să râd cu hohote, căci atunci numai sufletul închis și trist al Marțianului se luminà o clipă și dacă nu râdeà dânsul, pentru că râsul, divin dar grotesc, e necunoscut pe Marte, ochii lui urmăreau râsul meu cu dor de imitație parcă...

Când, prin gesturi multe, prin vorbărie continuă îl făcui să uite gândurile ce-i imobilizau atenția, hotărîi ca fără zăbavă să încep cu dânsul lecțiile de românește ca să-i pot transmite gânduri, să fac să înceteze repulsiunea ce o aveà să încerce a vorbì lucruri serioase cu un copil fără minte cum mă socoteà. Pusei în joc tot talentul meu pedagogic, toată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

experiența dobândită din vremea când eram dascăl și avui marea bucurie să văd că Marțianul se interesează de încercarea mea, că-mi ghicește gândul și își dă toată silința să-mi înlesnească ținta. Și de atunci plictiseala omorîtoare dispăru și zilele trecură repede. Dat fiind memoria lui fără pereche, intuiția lui supranaturală, cuvintele românești pentru noțiunile uzuale se înmagazinau zi cu zi tot mai numeroase în creerul lui fin, cuvintele formară idei și după o săptămână și ceva, stângaciu, incomplect, ghicindu-ne gândul, complectând cuvintele prin gesturi, puturăm începe a vorbi românește. Stâlcite erau cuvintele, oribilă, mutilată pronunțarea, dar scânteierea divină a minții născând ideile, căpătase glas în graiu românesc și dulce mai suna în sufletul meu limba dragă a țărei mele...

Aflai atunci, pe cât am putut înțelege ori ghici, povestea Marțianului:

Părăsise planeta lui mai mică, mai depărtată de Soare, mai bătrână ca Pământul, cu munții tociți de eroziunea veacurilor, cu mări prea puține, continente prea vaste, aer tot mai rarificat, apă dulce puțină, frig tot mai dominator, fiind trimis ca sol în căutarea altei lumi mai tinere, mai apropiată de Soare, căci prea devenise grea și tristă viața pe Marte. De geaba inginerii lor, ca să adune apa absolut trebuitoare omenirei de acolo, săpaseră în decurs de secole o imensă rețea de uriașe canale de irigație cari să aducă apa topită vara la pol, să poată crește podoaba roșie a florei martiane în lanuri largi, drepte, dătătoare de hrană; de geaba învinseseră frigul doftorii marțieni inventând un vaccin anestezic care cufundă într'un somn adânc pe Mar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

lieni la sosirea frigului şi oprea viaţa în loc atâta timp cât ţinea iarna martiană, de două ori cât a noastră, căci anul pe Marte e de 668 zile şi anotimpurile toate sunt duble; de geaba chimiştii lor realizaseră de secole ideea întrevăzută pe Pământ de Berthelot, a unor pastile conţinând în extract carbonul, azotul, sărurile trebuitoare omului; de geaba dispăruseră bolile, pierise decrepitutinea bătrâneţei şi moartea fusese răpusă; căderea periodică în stare de animal hibernant, la care erau siliţi Martienii, revoltă mintea intelectualilor lor, dorinţa de o viaţă mai bună intrase despotic în sufletul

Fig. 43 — Marte: continentele, mările, şi canalurile sale; calotele polare cuprinse de gheţuri. Două vederi telescopice.

lor şi cu cât se apropia sfârşitul planetei cu atât erau mai numeroşi acei ce se revoltau în contra religiei milenare de fatalism stoic al Martienilor, cari se răsvrăteau în contra peirei inexorabile a comorilor de ştiinţă adunată de veacuri, în contra peirei fatale a omenirei în bloc. Nici un răspuns nu căpătaseră de pe Venus, de pe Pământ, la întrebările lor repetate prin sugestie, prin telepatie, prin emi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

terea de unde interplanetare şi atunci, socotind că locuitorii celor două planete favorizate de Soare sunt încă în stare prea primitivă ca să poată pricepe, să poată răspunde chemării lor disperate, au hotărît să trimeată în explorarea acestor depărtate, salvatoare pământuri, un sol.

Porni atunci Martianul într'o sferă care, alcătuită dintr'o substanţă anihilatoare de atracţiune—analoagă cu cea inventată de prietenul meu Sucevan şi care făcuse cu putinţă construirea aerosfredelului nostru—porni prin imensitatea neagră a eterului vecinic înstelat, spre Pământ mai întâi ca apoi să meargă şi la Venus. Martianul nu putù însă să lupte în contra frigului spaţiilor interplanetare şi, cu toată revolta voinţei lui, vaccinul hibernant îşi arătă puterea: Martianul căzù ca mort, iar mingea sburătoare, lăsată fără conducere, trecù de sfera de atracţie a Pământului, Luna o prinse în mrejele sale şi abiă de putù Martianul, într'o semiconştiinţă, ajuns foarte aproape de sol, să împedece sdrobirea sferei de stânci. Ciocnirea fu totuşi violentă şi un oblon se strâmbase; apoi sfera căzuse într'un fund de crater şi cu toată sforţarea Martianului îi fu cu neputinţă să desdoaie oblonul ca să poată iarăşi sburà; îi fu cu neputinţă să scoată singur sfera dintre pietre la loc şes.

Atunci, până să poată primì ajutor dela fraţii din Marte, cu care puteà vorbì, căci Martienii, prin concentrarea voinţei aveau putinţa transmiterei gândului la distanţă, plănuì, cum am făcut şi eu, să meargă la pol, singura regiune unde pe Lună poţi scăpà de frigul nopţei dând mereu ocol polului, alergând veşnic după soare. Işi luă deci apă, merinde, o lampă şi porni; când noaptea lunară soseà, se ascundeà în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fundul unui crater adânc şi hibernă acolo, ca mort 14 zile, pentru ca din nou să reînvie odată cu revenirea soarelui şi să pornească mai departe spre pol.

Ajunse astfel la geyzer şi se coborî pe albia lui, la craterele gemene. Aici, căldura fiind suficientă, fenomenul de letargie nu se mai produse şi sgomotul pe care Coco şi cu mine îl făceam în craterul vecin ajunse până la dânsul prin tunelul de legătură şi Martianul, convins că suntem locuitori ai Lunei, veni tiptil să ne studieze, şi venì a doua oară să-mi scape viaţa. Restul se ştie.

XIII

Din nou la lumină

Prin această pătrundere reciprocă a gândului în dorinţa de apropiere a sufletelor pentru a ne împărtăşi secrete tăinuite de veacuri şi cari abia acum, prin noi, se puteau în sfârşit desvălui, simţeam că tot mai tare se strânge sentimentul de frăţească iubire ce ne leagă. Imi dam seama în acelaş timp că sunt un sol al Pământului, aici pe Lună, şi că am datoria să-l reprezint cât mai demn. Aş fi voit ca, fiind departe de invidia şi ambiţia umană distrugătoare a fericirei pe pământ, să pot înfăţişà fratelui acesţa, sol ca şi mine al unei planete, tot ce e mai nobil ca putere de jertfă şi avânt generos pe Pământ. Nu mă aşteptam însă ca atât de curând să fiu pus la încercare... .

Ultimele zile ale nopţei lunare au trecut de tot repede şi odată, pe când scriam în carnetul meu câte ceva—spre marea mirare a Martianului pentru civi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lizația căruia scrisul devenise lucru inutil de vreme ce mașini înregistrau direct vorbirea în semne tipărite și de vreme ce puteau vorbi mintal, prin telepatie, dela distanță, cu oricine — pe albia secată a râului geyzerului, veni iarăși apă, semn că soarele revenise pe emisfera noastră, despietrind ghețurile. De bucurie începui să cânt și să joc, scandalizând probabil seriozitatea înaintașului nostru în civilizație.

„Mergem la aerosfredel, ziceam, ne urcăm în el și sburăm spre sfera ta; o dregem, vii pe Pământ cu mine, și, după ce mi-oi vedeà țara, căsuța mea dorită, cărțile mele, laboratoriul meu drag, viu de vrei cu tine în Marte... Îți convine?... Dar știi la ce mă gândesc? Să vrei și tot n'ai puteà fără de mine să te întorci acasă! Nici alți Martieni n'ar puteà veni să te scape căci ar pățì ca și tine: i-ar adormì frigul și dacă tu ai avut norocul mare să te prindă atracțiunea Lunei, cine știe în ce colț din nemărginirea universului s'ar puteà perde, cometă perpetuă într'o lume fără sfârșit, alt Martian!... Așa că, vrând nevrând, trebue să te duc eu pe Marte, pe „Șîrî“ al tău, afară numai dacă nu ți-o plăceà mai bine să rămâii cu mine pe Pământ! Iar dacă e vorba să vă mutați cu toții, Martienii, pe Pământ — vă dăm loc în Zahara — o să trebuiască tot eu să mă fac conductor de trenuri interplanetare... De! cine v'a pus să născociți serul vostru hibernant!...“

Eu glumeam, dar vedeam bine că Martianul prindeà fiecare din vorbele mele și le cântăreà. Dispăruse de mult disprețul ce mi-l arătase Martianul, înainte ca să-i fi putut vorbi, iar acuma, când Martianul îmi ghicise tot gândul, când pricepuse cât de mult este legat de fratele acesta mai mic fără de care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu-şi mai puteà revedeà ţara, par'că ar fi avut remuşcări pentru neatenţia ce mi-o arătase în ultimul timp.

Fu lung drumul pe calea geyzerului până la suprafaţa satelitului, o zi şi mai bine terianâ. Eşind din pasagiul subteran al râului, am dat întâi de un lac mic, suprapus celui dintâi şi apoi se deschise larga pâlnie adâncă a gurei craterului care, din cauza perspectivei şi depărtărei, lua exact forma unui ou gigantic, spart la ambele capete şi crăpat de sus până jos, ca şi cum l'ai fi tăiat cu cuţitul pe o muche. Prin această crăpătură titanică laterală a pâlniei craterului îşi croise loc până spre lac apa geyzerului, şi prin acest fund de prăpastie, de o grozăvie ce n'aş putea-o descrie, am urcat coasta gurei de crater până ce am ajuns din nou la soare, după două săptămâni de îngropare voită.

Ne-am odihnit puţin şi am pornit fără să ne temem de astă dată ca să ne surprindă noaptea, căci mergeam în calea soarelui, spre aerosfredel.

Cât de tare îmi bătea inima în aşteptarea regăsirei lui. Parcă mă tot temeam să nu se întâmple ceva rău, ca odaia mea de aluminiu, frântură scumpă din pământul patriei mele, fir tainic de legătură peste atât de prăpăstioase depărtări planetare, să nu fi dispărut sortindu-mă peirei într'o lume oribilă, pustie...

Graba mea de a ajunge aerosfredelul, o împărtăşeà Martianul, căci şi el, prin mine numai puteà fi salvat. Se arătă gata să mă iee şi de astădată pe umeri dar îmi fù frică să cadă iarăşi, ca atunci, şi nu primii. Mă luă atunci de mână şi pornirăm împreună, grăbind săriturile cât mai mult, sprijinit de braţul lui puternic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In sfârşit silueta scumpă a aerosfredelului mi se arată din nou. Sugrumat de emoţie arătai Marţianului aerosfredelul mântuitor...

Lăsându-mi mâna, Marţianul iuţi pasul, sub imboldul curiozităţii ştiinţifice, probabil, şi rămăsei puţin în urmă. Atunci — şi nu ştiu cum să explic sentimentele ce-mi stăpâniră sufletul — văzând că Marţianul o să ajungă înaintea mea la aerosfredel, fui cuprins de mânie şi ură şi, cu pumnii încleştaţi, urlai Marţianului să stea! Nu se oprì... Cu o sforţare supremă îl ajunsei în vre-o patru sărituri, mă aruncai asupra lui şi, punându-i o piedică, îl doborîi la pământ apoi, în trei sărituri uriaşe, fui la aerosfredel, luai dinăuntru tricolorul şi, cu furie, înfipsei drapelul românesc în cenuşa solului lunar luat în stăpânire *de mine întâi!*

Marţianul se sculase şi venind spre mine încet, mă privi lung, trist, cu o milă nesfârşită... Pe Marte, ura aproapelui, graniţele, dispăruseră din timpuri imemoriale şi idea de patrie făcuse loc umanitarismului celui mai larg şi mai înfrăţitor de suflete...

Ruşinat adânc de atacul meu brutal şi pricepând toată mirarea îndurerată a Marţianului, scosei din pământ tricolorul şi începui să înfăşor încet la loc pânza-emblemă, dar ceva mi se rupse în inimă şi mă oprii... desfăşurai iarăşi drapelul şi fluturându-l violent deasupra capului, strigai Marţianului: Nu! egalizarea e moleşire, e moarte; viaţa e luptă! Trăiască patria! şi, sărutând pânza tricolorului, înfipsei din nou steagul românesc pe locul de aterisare.

Apoi, îmblânzit, zisei râzând Marţianului: iartă, te rog, tu nu poţi pricepe, unchiaş ultracivilizat, dar aşa trebue să fie, căci aşa e bine!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acum vino: te poftesc, eşti oaspele meu şi totul voiu face ca să te ajut şi să te scap. Sfera ta a căzut pe aici pe aproape, o să o găsim, o să o dregem. Vino! Şi, intrând amândoi în aerosfredel, încet, îi dădui viaţă şi aparatul, deslipindu-se iar de solul satelitului, plană în curând sus deasupra tricolorului românesc.

XIV

Fatalitate

Din nou vederea începu să se întindă asupra unei părţi tot mai largi din peisagiul lunar; vedeam acum mult dincolo de vulcanii gemeni, dincolo de craterul negru în care coborâsem întâi şi unde o nouă vegetaţie crescuse, datorită probabil unui rest de umezeală concentrată în fundul păzit al craterului ori unei constituţiuni mai puţin sterile a solului acolo: vedeam până în marginea şesului nesfârşit ce se lăsă dincolo de regiunea necăjită de vulcani a polului. Ochii mei zăreau iarăşi, dela înnălţimea la care planam, partea din Lună ce stă pururi faţă în faţă cu Pământul şi reapăruse globul terestru, în ultimul pătrar acuma, imobil pentru vecie în acelaş colţ al firmamentului lunar, schimbându-şi doar pe loc fazele în sens invers cu ale satelitului şi luminându-se reciproc, noaptea. In vreme ce Marţianul tăcut, căută să se orienteze, să regăsească locul unde îi zace sfera, eu nu-mi puteam scoate ochii de pe sfertul acela de glob luminos pe care, ca într'o oglindă magică, apăreau estompate în argint siluetele continentelor terestre scumpe sufletului meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dela o vreme gândul că nu plec definitiv şi că va trebui iar să cobor pe straturile acestea de lavă şi roce sterile în căutarea sferei Marţianului, mă îngrozi şi o luptă începù în sufletul meu: dar dacă nu mai m'aş întoarce? Dar dacă aş da acuma drumul curentului electric la maximum ca să ne rupem pentru totdeauna de atracţiunea Lunei, ce ar fi?... Revenind printre oameni cu Marţianul, cine ar puteà pune la îndoială că am fost cu adevărat pe Lună, că n'a fost utopie *asbestoidul refractar atracţiunei*, invenţia bietului meu prieten Sucevan; că e posibil să distrugi firele misterioase ale atracţiunei planetare? Şi atunci, după batjocura omorâtoare de ideal, ar veni înfine gloria, gloria deplină de a fi cucerit spaţiile interplanetare, de a fi aflat mijlocul de comunicare între planete, de a fi adus Pământului secretele civilizaţiunei marţiene; ar veni recunoaşterea postumă a geniului unui Român, perit prea de vreme ca să-şi fi văzut visul împlinit.

Marţianul priveà îngrijorat pe geam afară. Il trăsei de mână şi privindu-l adânc în ochi ca să-mi ghicească gândul cât mai deplin, cercai să-l conving să renunţe la aflarea sferei, să vie cu mine chiar de acum pe Pământ căci va găsì acolo fără îndoială mijlocul să facă altă sferă ori să perfecţioneze refractita ori acumulatoarele noastre astfel ca să ajungă curentul pentru o călătorie până la Marte chiar.

Gândul mi-l pricepù şi tot ce se petrecea în sufletul meu îl ghici Marţianul, dar trist spuse:

— Vreau, dar nu se poate!... Nu vezi ce îngust e aerosfredelul tău? Abea ne putem întoarce într'însul şi prea sânt înnalt! Cum o să odihneşti într'însul?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desemn de Stolca.

Fig. 44.—„Fie ca în sborul tău să cazi pe pământul românesc iubit, ce nu mi-e dat să-l mai sărut odată“... pag. 237.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ai uitat apoi că frigul va face în curând din mine un corp inert ce nu-ţi va puteà veni o clipă măcar într'ajutor?

— Tocmai de aceea trebue să vii cu mine, acum!

— Dar priveşte: acumulatoarele tale sânt pe sfârşite; cădem!...

Cădeam... încet. dar cădeam... căci în loc să se lărgească orizontul sub noi, se adună din toate părţile încercuindu-ne...

Crezând că din greşeală am atins comutatorul. voiii să sporesc curentul, dar Marţianul mă opri. împinse în sens invers comutatorul şi zise:

— Nu! De geaba!... E bine să coborâm! Prea mare e greutatea trupului meu şi prea mult ai zăbovit poate pe drum şi cu mine în interiorul Lunei... Pentru tine singur va ajunge cu prisosinţă curentul şi te va duce uşor până în punctul mai scurt la întoarcere, unde să te soarbe Pământul iarăşi în sânul lui. Iţi voi da pastile. lampa şi vei puteà scoate din aerosfredel o mare parte din proviziile tale grele şi vei scăpà. Sunt fatalităţi contra cărora trebue şi ai datoria să lupţi până la limita extremă căci ai fi un nedemn altfel. dar sunt şi fatalităţi în contra cărora zadarnic ai luptà: aşà e odihna finală la sfârşitul oricărui lucru în Kosmosul vecinic reînoit... Nebunie a fost încercarea mea de a părăsì pământul bătrânilor noştrii pentru că i se apropie astăzi şi lui ceasul odihnei finale şi pedeapsa, vezi, e fatală... Pentru gândul tău bun îţi mulţumesc cu recunoştinţă dar e tot ce-ţi poţ cere...

Şi Marţianul. luând conducerea aerosfredelului făcù să aterisăm iar, încet, pe Lună...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Apoi, deschizând aparatul meu sburător se coborî, începù a scoate dintr'însul tot ce i se părea inutil, toate cutiile golite, toate merindele grele, toate instrumentele, armele ucigătoare ce mă crezusem dator să iau, cutiile grele cu cartuşe şi în loc puse un pumn mare din pastilele lui hrănitoare, lampa lui de radiu, îndemnându-mă să plec...

Rămăsesem copleşit în faţa realităţei, cu sufletul sbuciumat între dorinţa de a-mi scăpà viaţa şi ruşinea de a comite o faptă nedemnă!

Mă sguduii şi hotărât, zisei Martianului:

— Nu! îţi mulţumesc, dar *nu plec!* Fatalitatea inexorabilă pe care tu o vezi, eu o respingi! Sfera ta, o să o găsim, o să o dregem şi împreună, ca fraţi, ne vom întoarce sau împreună vom perì! Doar nu moare tot omul în ţara lui, în patul lui, la adânci bătrâneţe... Pier atâţia, hrană de corbi, pe câmpurile de măcel străine, la un loc cu sute, cu mii de cadavre mutilate, din ambiţia criminală a unui suveran ce şi-a impus voinţa turmelor umane... dece n'aş aveà curajul, soldat al ştiinţei, să înfrunt conştient şi de bună voie, moartea pentru dânsa şi să învinş sau să pier?...

Cât despre tine, aerosfredelul meu drag, de ce te-aş ţine de geaba pe Lună până la epuizarea totală a forţei tale de sbor? Prin tine mai pot fi de folos oamenilor, prin tine îmi vor aflà de urmă şi ne vor venì poate într'ajutor... Iţi dau drumul deci să te întorci singur spre Pământ, ca sol a ce este mai bun în sufletul meu. Sboară ca visul aducând oamenilor însemnările acestea zilnice ale mele. *Fie ca în sborul tău să cazi pe pământul românesc în-*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

bit ce nu mi-e dat să-l mai sărut odată, iar vouă, oamenilor, vă iert batjocurile, apatia voastră, vă dăruesc din toată inima puținul ce știu...

Așà se încheià ziarul de bord al Românului cuceritor al Lunei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

TABLA DE MATERIE

	Pagina
Inchinare	3
Lucrări folosite	4
Lămurire	5

Partea I. Pe Pământ

I. Spre ziuă în Bucureşti	7
II. Un bolid misterios	12
III. Ce conţinea aeroplanul căzut din Marte	17
IV. Ieroglifele Martianului	20
V. Visul	24
VI. Descifrarea manuscrisului	30

Partea II. Dela Pământ la Lună

(Note de călătorie)

I. Bucureştii văzuţi din nori	33
II. Furtuna	39
III. Deasupra norilor	42
IV. Popas deasupra Carpaţilor	44
V. O vizită în nori	46
VI. Mai sus ca Himalaia	49
VII. Beţia oxigenului	53
VIII. După beţie, asfixie	56
IX. Ce este cu Pământul?	59
X. La masă	62
XI. Când ajung la Lună?	67
XII. La maximum de iuţeală	70
XIII. Noapte bună	74

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pagina

XIV. Sărmanul André 76
XV. Satelitul meu 79
XVI. Călătorie silită în Zeppelin 84
XVII. Consecinţele unui strănutat 88
XVIII. Hoţie la drumul mare 89
XIX. Vârcolacii 93
XX. O familie de pupăcioşi 102
XXI. Minciuni greceşti şi româneşti 108
XXII. De ce latră câinii la Lună 116
XXIII. Dispariţia Pământului 121
XXIV. Cucoana din Lună 125
XXV. Vârcolacii ediţia II-a 130
XXVI. Un ludion model nou 136
XXVII. A giorno 143
XXVIII. Mamă tânără şi frumoasă, fată bătrână şi buboasă 145
XXIX. Smântâna laptelui şi craterele lunare 152
XXX. Cadavru-cimitir 157
XXXI. Băiat sau fată? 160
XXXII. De ce vreau să cobor la pol 164
XXXIII. Chitila-Bucureşti 170

Partea III. Pe Lună

I. Civilizaţie 177
II. Cu biberonul 182
III. Puricele şi Hercule. 185
IV. Tobogan 188
V. In pântecele vulcanului 191
VI. Omul lunar 196
VII. Şîrî 199
VIII. Îpî bîn! 205
IX. Goana după Soare 211
X. Noapte sublunară 217
XI. Interior lunar 221
XII. Lecţii de româneşte 224
XIII. Din nou la lumină 229
XIV. Fatalitate 233

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DE ACELAȘ AUTOR:

		Lei
(1898)	„Stenografia Duployé adaptată limbei române".	1.75
(1900)	„Stenografia cu alfabetul latin. Transformarea mașinei de scris în mașină de stenografiat".	0,75
(1906-7)	„Stenograful". (Cea d'întâi revistă de stenografie apărută la noi. Cuprinde numeroase texte în stenografie integrală și prescurtată, articole inedite hazlii, biografii, studii asupra oratorilor români, etc.) Colecția completă 12 numere	5.—
(1908)	„Resumatul cursului de stenografie românească predat în Iulie 1908 la Vălenii-de-Munte" (autografiat)	Epuisat
(1909)	„Curs complect de stenografie cu vocale" (cu teme și versiuni umoristice). Partea I-a. Stenografia corespondențială	1.50
(1910)	Idem. Partea II-a. Stenografia profesională. Abrevierile	2.—
(1910)	Resumatul cursului de stenografie românească predat la școala militară de infanterie din Dealul Spirei, (autografiat) . . .	Epuisat
(1910)	„Bucureștii ce se duc", cu 97 ilustrațiuni originale. (Schițe umoristice)	2,50
(1912)	„De la Manevre și alte schițe vesele"	1,50

Va apare: 1) „Oratorii noștrii, schițe din manifestările politice ale Românilor". 2) „Stenografie românească parlamentară. Istoric complect al stenografiei la Români". (Va fi cea dintâiu stenografie românească originală, alcătuită pe baza frecvenței sunetelor și combinării lor în românește, păstrând aplecarea spre dreapta a scrisului usual. Numeroase clișee și fotografii).

A apărut: 1) „Curs de Dactilografie", exerciții sistematice gradate pentru a scrie repede, fără greșeli, cu 10 degete, la mașina de scris . . . . . lei 1,25

2) „Carte de citire stenografică", bucăți alese din N. Iorga, L. Caragiale, Brătescu-Voinești, E. Gârleanu, A. Mirea, V. Pop etc., în stenografie integrală . . . . . Epuisat

Ambele lucrări de d-na Blanche H. Stahl, profesoară de stenografie și dactilografie.

Cărțile se pot cere autorilor, **Str. Ivzor No. 139,** *București. Telefon 5/66.*

BIBLIOTECA FACULT. FILOLOGIE
Nr. 214/970

Tipografia Românească, Izvor 14

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932